

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γλωσσάριο	2
1. Εισαγωγή	3
2. Η μεθοδολογία της έρευνας	6
3. Πληροφορίες υπόβαθρου	6
3.1 Το σύστημα του Δουβλίνου ΙΙ	6
3.2 Πρόσφατες εκθέσεις και δράσεις για την Ελλάδα	7
4. Επιστροφές προς την Ελλάδα βάσει του Δουβλίνου ΙΙ: κράτηση, διαπίστωση προσφυγικής ιδιότητας και κίνδυνος επαναπροώθησης	8
4.1 Κράτηση στο αεροδρόμιο των Αθηνών	9
4.2 Δυσκολίες στην κατάθεση των αιτημάτων ασύλου	13
4.3 Έλλειψη αμερόληπτης και ειδικευμένης αρχής λήψης αποφάσεων	15
4.4 Έλλειψη διεξοδικών συνεντεύξεων και προσεκτικής εξέτασης των αιτημάτων	16
4.5 Έλλειψη υπηρεσιών διερμηνείας	18
4.6 Διοικητικά εμπόδια στην πρόσβαση στο σύστημα ασύλου λόγω έλλειψης στέγης	20
4.7 Περιορισμένη πρόσβαση σε νομική βοήθεια	22
4.8 Το δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή	24
5. Απελάσεις και η αρχή της μη επαναπροώθησης	27
6. Οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα των αιτούντων άσυλο που μεταγονται στην Ελλάδα	32
6.1 Πρόσβαση σε κατάλυμα	33
6.2 Πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	36
7. Συμπέρασμα	38
8. Συστάσεις	39

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων

Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και άλλων Μορφών Σκληρής,
Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας

ΕΕΠΒ (CPT)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της
Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας

ΕΣΔΑ (ECHR)

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και
Θεμελιωδών Ελευθεριών (Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα
Δικαιώματα)

ΕΔ

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

ΕΣΠΕ (ECRE)

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους

ΕΔΑΔ (ECtHR)

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

ΕΕ

Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΣΠ

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

ΔΣΑΠΔ (ICCPR)

Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

ΔΣΟΚΠΔ (ICESCR)

Διεθνές Σύμφωνο για τα Κοινωνικά, Οικονομικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα

ΙΚΑΘΒ

Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων

ΓΧΣ

Γιατροί χωρίς Σύνορα

ΜΚΟ

Μη Κυβερνητική Οργάνωση

ΠΔ

Προεδρικό Διάταγμα

Σύμβαση για τους Πρόσφυγες

Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

ΚΠΙ

Καθορισμός της προσφυγικής ιδιότητας

UNHCR, Ύπατη Αρμοστεία

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία της ότι κράτη-μέλη του Κανονισμού Δουβλίνου ΙΙ της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) συνεχίζουν ή έχουν αρχίσει και πάλι να επιστρέφουν στην Ελλάδα αιτούντες άσυλο σύμφωνα με τον Κανονισμό¹ αυτόν παρά τους συνεχείς και σοβαρούς προβληματισμούς αναφορικά με τη μεταχείριση των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και των μεταναστών στην Ελλάδα. Ο Κανονισμός του Δουβλίνου αποτελεί νόμο της ΕΕ για να προσδιορίζεται ποιο κράτος-μέλος είναι υπεύθυνο να αποφασίσει επί ενός αιτήματος ασύλου που κατατίθεται μέσα στην ΕΕ² και συνήθως προβλέπει ότι οι αιτούντες άσυλο πρέπει να επιστρέφονται στην πρώτη χώρα στην οποία εισήλθαν κατά την άφιξή τους στην ΕΕ. Τα άτομα που μεταγονται σύμφωνα με το σύστημα Δουβλίνο ΙΙ³ έρχονται αντιμέτωπα με αναρίθμητους κινδύνους για τα ανθρώπινα δικαιώματά τους στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένου του πιο μεγάλου κινδύνου, αυτού της επαναπροώθησης, μέσω των ανεπαρκειών του συστήματος ασύλου τόσο σε διαδικαστικό όσο και σε ουσιαστικό επίπεδο. Η έκθεση αυτή ρίχνει φως στις ανεπάρκειες αυτές, οι οποίες είναι: δυσκολίες στην πρόσβαση στο σύστημα ασύλου και στην κατάθεση του αιτήματος, ανεπαρκής εξέταση των αιτημάτων για χορήγηση ασύλου, έλλειψη των διαδικαστικών εγγυήσεων που απαιτούνται από το διεθνές δίκαιο για την εξασφάλιση της σωστής αναγνώρισης εκείνων που χρειάζονται διεθνή προστασία και την αποτροπή της παραβίασης της αρχής της μη επαναπροώθησης⁴. Αυτές οι ανεπάρκειες στη διαδικασία περιλαμβάνουν την κατάργηση της αποτελεσματικής προσφυγής, καθώς και την ελλιπή νομική συνδρομή, διερμηνεία και παροχή πληροφοριών για τη διαδικασία ασύλου. Επιπρόσθετα σε αυτές τις συστημικές ανεπάρκειες, οι απελάσεις προς την Τουρκία, μεταξύ άλλων και αιτούντων άσυλο, δημιουργούν νέους κινδύνους για έμμεση ή αλυσιδωτή επαναπροώθηση⁵. Επιπλέον στη συντριπτική τους πλειονότητα οι αιτούντες άσυλο, οι οποίοι μεταγονται βάσει του Κανονισμού του Δουβλίνου, αυτομάτως με την άφιξή τους στην Ελλάδα τίθενται υπό κράτηση σε ανεπαρκείς συνθήκες κράτησης στο αεροδρόμιο. Οι συνθήκες υποδοχής σε άλλες περιοχές της χώρας υπολείπονται κατά πολύ των αναγκαίων προτύπων και δεν καλύπτονται τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Υπό το πρίσμα αυτών των διαπιστώσεων της έκθεσης, η Διεθνής Αμνηστία είναι αναγκασμένη να επαναλάβει την έκκλησή της προς όλα τα κράτη-μέλη του Κανονισμού του Δουβλίνου να αναστείλουν αμέσως όλες τις επιστροφές προς την Ελλάδα βάσει του Κανονισμού αυτού μέχρι να εφαρμοστούν μεταρρυθμίσεις οι οποίες θα διασφαλίζουν ότι ικανοποιείται το αναγκαίο επίπεδο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα.

Κατά την περίοδο 2007/8 διάφορες χώρες της Ευρώπης προχώρησαν σε ενέργειες για την αναστολή ή τη μείωση των επιστροφών προς την Ελλάδα βάσει του Δουβλίνου ΙΙ, ανταποκρινόμενες στην αυξανόμενη ανησυχία για τις φρικτές συνθήκες ασύλου στη χώρα, ανησυχία την οποία εξέφρασαν μεταξύ άλλων η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και διάφορες μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ).

Δεδομένων των στοιχείων για σοβαρά και συνεχιζόμενα προβλήματα που περιγράφονται σε αυτή την έκθεση, προκαλεί επομένως σημαντική ανησυχία το γεγονός ότι από το πρώτο εξάμηνο του 2009 άρχισαν ξανά τις επιστροφές αιτούντων άσυλο προς την Ελλάδα⁶ ορισμένα κράτη-μέλη του Κανονισμού του Δουβλίνου, μεταξύ των οποίων η Φινλανδία, η Ολλανδία, το Βέλγιο και η Νορβηγία, τα οποία προηγουμένως είχαν επιφυλάξεις ή είχαν αναστείλει την εφαρμογή του Κανονισμού. Συνηθέστατα το επιχείρημα των ευρωπαϊκών χωρών είναι ότι εάν γίνουν παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα, τότε το άτομο μπορεί να αναζητήσει εκεί επανόρθωση, αφού η Ελλάδα είναι μέλος των σχετικών συνθηκών και

συμβάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παρόλα αυτά, η Διεθνής Αμνηστία και άλλες οργανώσεις έχουν επανειλημμένα εκφράσει ανησυχίες για τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα στην πρόσβαση στα δικαιώματά τους ή σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα στην πράξη.

Από τον Μάρτιο του 2008, η Διεθνής Αμνηστία έχει καλέσει τα κράτη-μέλη της ΕΕ να κάνουν χρήση της ρήτρας κυριαρχίας σύμφωνα με το Άρθρο 3.2 του Κανονισμού του Δουβλίνου⁷. Η ρήτρα αυτή επιτρέπει στο κράτος να εξετάσει το αίτημα ασύλου, ακόμα κι αν δεν είναι αρμόδιο αυτό σύμφωνα με τα κριτήρια του Κανονισμού, και να αποφύγει να μεταφέρει αιτούντες άσυλο στο αρμόδιο κράτος μέχρις ότου εκείνο εγγυηθεί την πρόσβαση σε μια δίκαιη διαδικασία ασύλου και επαρκείς συνθήκες υποδοχής, συμμορφούμενο με το διεθνές δίκαιο και τα διεθνή θεσμικά κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και με το δίκαιο της ΕΕ.⁸

Τον Απρίλιο του 2008, η Ύπατη Αρμοστεία συμβούλευσε τα κράτη-μέλη της ΕΕ να αποφεύγουν να επιστρέφουν αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου μέχρι νεότερη ειδοποίηση. Αυτή η συμβουλή βασίστηκε στις ανησυχίες σχετικά με την πρόσβαση στην ελληνική διαδικασία ασύλου και την ποιότητά της, στο γεγονός ότι οι συνθήκες υποδοχής συνέχιζαν να υπολείπονται των διεθνών και ευρωπαϊκών προτύπων, και στις αδικαιολόγητες δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι αιτούντες άσυλο, συμπεριλαμβανομένων των «επιστρεφόμενων του Δουβλίνου», στο να ακουστεί το αίτημά τους και να κριθεί κατάλληλα. Η Ύπατη Αρμοστεία θεωρεί ότι ο συνδυασμός αυτών των παραγόντων μπορεί να γεννήσει κίνδυνο επαναπροώθησης. Τον Δεκέμβριο του 2009 η Ύπατη Αρμοστεία εξέδωσε νεότερη έκθεση, στην οποία δήλωνε ότι «συνεχίζει να συμβουλεύει τις Κυβερνήσεις να απέχουν από την επιστροφή αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου ή σε όποια άλλη βάση.⁹»

Τα πορίσματα της έρευνας, την οποία διεξήγαγε η Διεθνής Αμνηστία, δείχνουν ότι η κατάσταση των αιτούντων άσυλο που επιστρέφονται στην Ελλάδα δεν έχει βελτιωθεί από τότε που κάλεσε τα κράτη-μέλη της ΕΕ να μην μεταφέρουν αιτούντες άσυλο στη χώρα. Οι ανησυχίες έχουν σχέση και με τα δύο Προεδρικά Διατάγματα (ΠΔ), το ΠΔ Νο. 90/2008 του Ιουλίου 2008 (το οποίο ενσωματώνει την Οδηγία της ΕΕ για τη Διαδικασία Ασύλου) και το ΠΔ Νο. 81/2009 του Ιουλίου του 2009 που τροποποιεί το προηγούμενο. Μάλιστα η κατάσταση χειροτέρεψε με την υιοθέτηση το ΠΔ 81/2009, το οποίο κατέργησε τον δεύτερο βαθμό των διαδικασιών για το άσυλο, αφήνοντας τους αιτούντες άσυλο χωρίς καμία δυνατότητα αποτελεσματικής προσφυγής. Ένας αιτών άσυλο, του οποίου η αίτηση απορρίφθηκε, μπορεί μόνο να προσφύγει στο Συμβούλιο της Επικρατείας για την ακύρωση της απόφασης. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία, η υιοθέτηση αυτού του νέου νομοθετήματος έφερε αλλαγές στη διαδικασία ασύλου «οι οποίες μείωσαν ακόμη περισσότερο τις προοπτικές των αιτούντων άσυλο, συμπεριλαμβανομένων αυτών που μεταφέρονται με το Δουβλίνο ΙΙ, ότι τα αιτήματά τους θα κριθούν στην Ελλάδα με δίκαιη διαδικασία¹⁰».

Επιπλέον οι συνθήκες κράτησης, στις οποίες κρατούνται στο Αεροδρόμιο οι άνθρωποι που επιστρέφονται στην Ελλάδα, ειδικά τα ευάλωτα άτομα όπως τα παιδιά, και ο μικρός αριθμός εγκαταστάσεων υποδοχής για τους αιτούντες άσυλο, εγείρουν σοβαρές ανησυχίες.

Η έκθεση αξιολογεί τις επιστροφές των αιτούντων άσυλο προς την Ελλάδα σύμφωνα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου συγκριτικά με τη νομοθεσία και τις πρακτικές των αρχών τα τελευταία χρόνια. Αν και η Ελλάδα έχει ενσωματώσει επίσημα τη σχετική νομοθεσία της ΕΕ για το άσυλο, η έρευνα της Διεθνούς Αμνηστίας διαπίστωσε ότι αυτή η νομοθεσία όπως και οι υποχρεώσεις της Ελλάδας σύμφωνα με το ευρύτερο διεθνές δίκαιο δεν τηρούνται στην πράξη.

Η Ελλάδα, ως μέλος της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και του Πρωτοκόλλου της, όπως και άλλων σχετικών νομικών οργάνων, στα οποία περιλαμβάνονται το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ICCPR), η Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών,

πρέπει να διασφαλίσει ότι δεν παραβιάζει την αρχή της μη επαναπροώθησης¹¹. Η Διεθνής Αμνηστία επαναλαμβάνει ότι, προκειμένου να ανταποκριθεί σε αυτή την υποχρέωση και όπως απαιτείται από τα διεθνή θεσμικά κείμενα, η Ελλάδα πρέπει να παρέχει στα άτομα, τα οποία βρίσκονται στην επικράτεια της¹² και αναζητούν διεθνή προστασία, πρόσβαση σε ένα σύστημα χορήγησης ασύλου με πλήρεις διαδικαστικές εγγυήσεις.

Το 2007, από τις 20.684 αιτήσεις ασύλου που εξετάστηκαν σε πρώτο βαθμό, μόνο σε οκτώ αιτούντες (0,04%) χορηγήθηκε άσυλο. Από τις 6.448 αιτήσεις που εξετάστηκαν σε δεύτερο βαθμό, η προσφυγική ιδιότητα χορηγήθηκε σε 132 υποθέσεις (2,05%)¹³. Το 2008, από τις 29.573 αιτήσεις, έλαβαν την προσφυγική ιδιότητα 14 άτομα (0,05%) σε πρώτο βαθμό, ενώ 344 αιτήσεις για άσυλο πήραν θετική απάντηση από τις 3.342 αιτήσεις που εξετάστηκαν σε δεύτερο βαθμό (10,29%)¹⁴. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία, τα οποία έδωσε το Υπουργείο Εσωτερικών στην Ύπατη Αρμοστεία, κατά τους πρώτους επτά μήνες του 2009 εξετάστηκαν περίπου 20.000 αιτήματα ασύλου (19.640 σε πρώτο βαθμό και 810 σε δεύτερο), από τα οποία 20 έγιναν δεκτά. Κατά την ίδια περίοδο, σε 24 αιτούντες άσυλο χορηγήθηκε ανθρωπιστικό καθεστώς (συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπων για τους οποίους το καθεστώς αυτό ανανεώθηκε), ενώ σε 61 χορηγήθηκε επικουρική προστασία (σύμφωνα με το ΠΔ 90/2008). Η Διεθνής Αμνηστία θεωρεί ότι αυτά τα ποσοστά αναγνώρισης είναι τόσο χαμηλά ώστε προκαλούν ανησυχία.

Η Διεθνής Αμνηστία πιστεύει ότι, ενόψει των σημερινών τεράστιων αποκλίσεων στην ποιότητα των συστημάτων ασύλου στα κράτη-μέλη της ΕΕ και σε συνδυασμό με την απουσία δικαιώματος προσφυγής με αυτόματα ανασταλτικό χαρακτήρα κατά των επιστροφών σύμφωνα με το Δουβλίνο ΙΙ στις περιπτώσεις όπου η ασφάλεια σε ένα κράτος υποδοχής είναι υπό αμφισβήτηση, το παρόν σύστημα του Δουβλίνου εκθέτει τα άτομα σε κίνδυνο επαναπροώθησης. Από αυτήν την άποψη, πρέπει να θεωρηθούν θετικές οι τροποποιήσεις του Κανονισμού του Δουβλίνου που πρότείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Δεκέμβριο του 2008, οι οποίες αφορούν την παροχή αποτελεσματικών ένδικων μέσων κατά των επιστροφών και τη θέσπιση μηχανισμού προσωρινής αναστολής.¹⁵ Ωστόσο, εν αναμονή της αναθεώρησης του συστήματος του Δουβλίνου, είναι επείγουσα η ανάγκη να διασφαλιστεί ότι οι ρυθμίσεις για την επιστροφή αιτούντων άσυλο σύμφωνα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου είναι σύμφωνες με τις υποχρεώσεις των κρατών-μελών της ΕΕ σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, ειδικά όταν αυτές αφορούν ευπαθείς ομάδες, τη διαφύλαξη της οικογενειακής ενότητας και την προστασία των αιτούντων άσυλο από την επαναπροώθηση ή άλλες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στα τέλη του 2009, η νεοεκλεγείσα ελληνική κυβέρνηση αναγνώρισε δημόσια έναν αριθμό προβλημάτων στο παρόν σύστημα ασύλου στην Ελλάδα και ανακοίνωσε ότι πρέπει να γίνουν αλλαγές στη διαδικασία διαπίστωσης της ιδιότητας του πρόσφυγα. Ανάμεσα στα σχέδια που ανακοινώθηκαν ήταν η αφαίρεση από την αστυνομία των αρμοδιοτήτων λήψης αποφάσεων επί των αιτημάτων ασύλου και η ίδρυση μιας Κεντρικής Υπηρεσίας Ασύλου, της αρχής που θα κρίνει σε πρώτο βαθμό τα αιτήματα¹⁶. Επιπρόσθετα ανακοινώθηκε ότι, μέχρις ότου τεθούν σε ισχύ οι πιο ουσιαστικές αλλαγές, το υπάρχον νομικό πλαίσιο (ΠΔ 81/2009) πρέπει να βελτιωθεί άμεσα ώστε οι αιτούντες άσυλο να έχουν καλύτερη και γρηγορότερη βοήθεια. Συστήθηκε Επιτροπή Ειδικών, που απαρτίζεται από εκπροσώπους της Ύπατης Αρμοστείας και εθνικών ΜΚΟ, για να ετοιμάσει προτάσεις για αυτά τα ζητήματα. Το προσχέδιο της νέας νομοθεσίας για τις διαδικασίες χορήγησης ασύλου αναμένεται τον Μάρτιο.

Μολονότι η Διεθνής Αμνηστία καλωσορίζει την αναγνώριση των σημερινών ελλειμμάτων και τα προτεινόμενα νέα μέτρα, τυχόν τέτοια μέτρα πρέπει να αντιμετωπίζονται με ολοκληρωμένο τρόπο όλα τα ζητήματα που αναδεικνύει αυτή η έκθεση. Εκτός αυτού, οι πραγματικές εξετάσεις των τυχόν νέων μέτρων θα δοθούν με την εφαρμογή τους. Η Διεθνής Αμνηστία συνεχίζει να εκφράζει ανησυχίες ότι, ακόμα και αν θεσπιστεί νέα και βελτιωμένη νομοθεσία, η πράξη ενδέχεται να παραμείνει ανεπαρκής και θα χρειαστεί πολύ προσεκτική παρακολούθηση πριν η Ελλάδα θεωρηθεί ότι διαθέτει δικαίη διαδικασία ασύλου.

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Μεταξύ του Σεπτεμβρίου 2008 και του Οκτωβρίου 2009, εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας πραγματοποίησαν ερευνητικές επισκέψεις και συνεντεύξεις στην Αθήνα, την Πάτρα, το Λαύριο, τη Θεσσαλονίκη, την Κρήτη, την Ηγουμενίτσα, την Κόνιτσα και την περιοχή του Έβρου. Μίλησαν με: πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και παράτυπους μετανάστες, καθώς επίσης με κυβερνητικές αρχές, διακυβερνητικούς φορείς, ΜΚΟ και δικηγόρους οι οποίοι εργάζονται με αιτούντες άσυλο, και τέλος με εκπροσώπους των πρεσβειών κρατών-μελών της ΕΕ.

Στη Διεθνή Αμνηστία χορηγήθηκε πρόσβαση στις εγκαταστάσεις κράτησης στο αεροδρόμιο Αθηνών, όπου συχνά κρατούνται όσοι επιστρέφονται στην Ελλάδα μέσω του Δουβλίνου ΙΙ. Επίσης η οργάνωση επισκέφτηκε εγκαταστάσεις κράτησης στον Έβρο, την Ηγουμενίτσα και την Πάτρα, όπου κρατούνται αιτούντες άσυλο και παράτυποι μετανάστες, καταφύγια για ανήλικους αιτούντες άσυλο στην Κρήτη και την Κόνιτσα, και κέντρα διαμονής για αιτούντες άσυλο στο Λαύριο και τη Θεσσαλονίκη. Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων αυτών, αν και η οργάνωση εστίασε ιδιαίτερα στην κακή κατάσταση των ατόμων που επιστρέφονται με το Δουβλίνο ΙΙ, εντούτοις συγκέντρωσε επίσης πληροφορίες συνολικά για το σύστημα ασύλου στην Ελλάδα. Η Διεθνής Αμνηστία συνέχισε να συλλέγει πληροφορίες μέχρι τον Φεβρουάριο του 2010.

Η Διεθνής Αμνηστία επιθυμεί να ευχαριστήσει όλα τα άτομα και τις οργανώσεις τα οποία παρείχαν βοήθεια στην έρευνα και πληροφορίες, ειδικά όμως τους αιτούντες άσυλο οι οποίοι συμφώνησαν να δώσουν τις συνεντεύξεις.

Η Διεθνής Αμνηστία πήρε συνεντεύξεις από 51 αιτούντες άσυλο – 44 άνδρες και 7 γυναίκες – οι οποίοι είχαν μεταχθεί στην Ελλάδα από άλλα κράτη (Γερμανία, Ισλανδία, Βρετανία, Ολλανδία, Σουηδία, Βέλγιο, Αυστρία, Δανία, Ελβετία και Κύπρος). Οι χώρες προέλευσής τους περιλάμβαναν την Αρμενία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ, το Ιράν, τη Σομαλία και το Σουδάν. Τρεις από τους άνδρες είπαν ότι είναι ανήλικοι, παρά το ότι αναφέρονταν ως ενήλικες στα δελτία αιτούντα άσυλο που κατείχαν. Τέσσερις από τους αιτούντες άσυλο είχαν μεταχθεί μαζί με παιδιά ηλικίας από 7 μηνών έως 17 ετών. Η πρώτη επιστροφή που καταγράφηκε πραγματοποιήθηκε το 2002 και η πιο πρόσφατη τον Ιανουάριο του 2010. Μεγάλη προσοχή δόθηκε στο να αποφευχθεί να συμπεριληφθούν πληροφορίες οι οποίες θα αποκάλυπταν την ταυτότητα των συνεντευξιζόμενων αιτούντων άσυλο με σκοπό τον σεβασμό της εμπιστευτικότητας και τη διασφάλιση ότι η οποιαδήποτε πληροφορία παρείχαν δεν θα επηρεάσει μεροληπτικά τις διαδικασίες ασύλου οι οποίες βρίσκονται σε εξέλιξη.

3. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΥΠΟΒΑΘΡΟΥ

3.1 ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ “ΔΟΥΒΛΙΝΟ ΙΙ”

...στο επίπεδο της εφαρμογής, έχει γίνει εμφανές ότι τα αιτήματα ασύλου αξιολογούνται διαφορετικά σε παρόμοιες καταστάσεις.

Ο Ολλανδός Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Νεμπαχάτ Αλμπαϊράκ¹⁷

Από το 1999 η ΕΕ εργάζεται για να δημιουργήσει ένα Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) με κοινές διαδικασίες ασύλου και ομοιόμορφο καθεστώς για τους πρόσφυγες σε όλη την ΕΕ. Η πρώτη φάση του συστήματος ολοκληρώθηκε το 2005 με την υιοθέτηση ενός συνόλου τεσσάρων κύριων νομικών κειμένων: του Κανονισμού του Δουβλίνου, της Οδηγίας για

τις Συνθήκες Υποδοχής¹⁸, της Οδηγίας για τις Ελάχιστες Απαιτήσεις¹⁹ και της Οδηγίας για τις Διαδικασίες Ασύλου²⁰. Αυτές οι οδηγίες παρέχουν τις ελάχιστες προδιαγραφές για τη μεταχείριση των αιτημάτων ασύλου στην ΕΕ αλλά στην πράξη δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί πλήρως από όλα τα κράτη μέλη²¹. Η δεύτερη φάση βρίσκεται τώρα σε εξέλιξη, συμπεριλαμβανομένων των αναδιατυπωμένων προτάσεων για την τροποποίηση των παραπάνω κειμένων, με δεδηλωμένο στόχο την ολοκλήρωση του ΚΕΣΑ μέχρι το 2012.

Ο Κανονισμός του Δουβλίνου βασίστηκε στην υπόθεση ότι σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ υπάρχουν ισοδύναμα πρότυπα προστασίας. Ωστόσο, οι πρακτικές και τα ποσοστά αναγνώρισης προσφυγικής ιδιότητας διαφέρουν κατά πολύ μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών της ΕΕ με αποτέλεσμα μια κατάσταση που ισοδυναμεί με λοταρία για τους αιτούντες άσυλο που φθάνουν στην ΕΕ. Αυτό αμφισβητεί θεμελιωδώς τον δίκαιο χαρακτήρα του συστήματος Δουβλίνο ΙΙ.

3.2 ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ & ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κατά τα τελευταία χρόνια πολλές οργανώσεις έχουν εκδώσει εκθέσεις για την ελεεινή μεταχείριση των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα. Στην έκθεσή της *Μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας: Τα δικαιώματα των αλλοδαπών και των μειονοτήτων παραμένουν στο ημίφως*²² το 2005, η Διεθνής Αμνηστία ανέδειξε την παράλειψη της ελληνικής κυβέρνησης να συμμορφωθεί με το δίκαιο και τα θεσμικά κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα που αφορούν την πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου, την κράτηση των μεταναστών και την προστασία τους από τις διακρίσεις και την κακομεταχείριση. Από το 2008, έχει υπάρξει μια αλληλουχία νεότερων εκθέσεων από, μεταξύ άλλων, την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες,²³ το Συμβούλιο της Ευρώπης,²⁴ την Pro Asyl,²⁵ και τη Human Rights Watch.²⁶ Μεταξύ των καίριων ανησυχιών που εντοπίζονται είναι: έλλειψη δικονομικών εγγυήσεων και πρόσβασης στη διαδικασία του ασύλου, αυθαίρετη κράτηση σε συνθήκες συχνά ανεπαρκείς, έλλειψη σωστών συνθηκών υποδοχής, και χαμηλό ποσοστό αναγνώρισης των προσφύγων και όσων έχουν ανάγκη από άλλες μορφές προστασίας. Νέα εμπόδια για όσους ζητούν άσυλο, όπως η ουσιαστική κατάργηση ενός αποτελεσματικού δικαιώματος προσφυγής, προέκυψαν από την υιοθέτηση του ΠΔ 81/2009. Οι εκθέσεις της Pro Asyl, της Human Rights Watch και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναφέρονται επίσης σε περιπτώσεις όπου Έλληνες λιμενοφύλακες ανάγκασαν αιτούντες άσυλο να επιστρέψουν στην Τουρκία ή πραγματοποιήσαν παράνομες απελάσεις στα σύνορα

Στις 31 Μαρτίου του 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου διαδικασία διαπίστωσης παραβάσεων κατά της Ελλάδας. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ελλάδα δεν έλαβε τα απαραίτητα νομοθετικά, κανονιστικά ή διοικητικά μέτρα «ώστε να εξασφαλίσει για κάθε περίπτωση την κατ' ουσία εξέταση του αιτήματος ασύλου υπηκόου τρίτης χώρας, ο οποίος... μεταφέρεται στην Ελλάδα»²⁷ όπως προβλέπει ο Κανονισμός του Δουβλίνου²⁸. Στις 22 Οκτωβρίου 2008 αυτή η διαδικασία αποσύρθηκε ως αποτέλεσμα νομοθετικών αλλαγών που θέσπισε η Ελλάδα ενσωματώνοντας την Οδηγία της ΕΕ για τις Διαδικασίες Ασύλου.²⁹ Ωστόσο, λόγω των συνεχιζόμενων ανησυχιών σχετικά με την εφαρμογή στην πράξη και της νέας νομοθεσίας του Ιουλίου 2009 για τις διαδικασίες ασύλου, τον Νοέμβριο του 2009 το Ολλανδικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, η Pro Asyl, η βρετανική οργάνωση Δικαιοσύνη για Πρόσφυγες και Μετανάστες και το φινλανδικό Συμβουλευτικό Κέντρο Προσφύγων κατέθεσαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταγγελία κατά της Ελλάδας, σχετικά με την παράλειψη της χώρας να συμμορφωθεί με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία³⁰.

Το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας, μεταξύ άλλων φορέων που περιλαμβάνουν την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου³¹ και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, επίσης έχουν υποβάλει καταγγελία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Νοέμβριο 2009. Η καταγγελία υποστήριζε ότι το ΠΔ 81/2009, το οποίο τροποποιούσε το ΠΔ 90/2008, είναι ασύμβατο με το Άρθρο 39 της Οδηγίας για τις Διαδικασίες Ασύλου. Παρόλο που το ΠΔ 81/2009 επιτρέπει στους αιτούντες άσυλο, των οποίων το αίτημα απορρίπτεται σε πρώτο βαθμό, να καταθέσουν αίτηση ακύρωσης ενώπιον του

Συμβουλίου της Επικρατείας, αυτό δεν συνιστά αποτελεσματικό μέσο δεδομένου ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας μπορεί να εξετάσει μόνο τη νομιμότητα της διοικητικής απόφασης που απορρίπτει σε πρώτο βαθμό μια αίτηση ασύλου και όχι την ουσία του αιτήματος. Στις 3 Νοεμβρίου του 2009, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε στην Ελλάδα επίσημη προειδοποιητική επιστολή, η οποία αποτελεί το πρώτο στάδιο της διαδικασίας διαπίστωσης παραβάσεων, για τα ζητήματα της πρόσβασης

στις διαδικασίες ασύλου, του σεβασμού θεμελιωδών δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της μη επαναπροώθησης, κατά την πραγματοποίηση ελέγχων στα σύνορα, και της μεταχείρισης των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο.³²

Αξίζει να σημειωθεί ότι, με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, έχουν συναφθεί διμερείς συμφωνίες μεταξύ των ελληνικών και των ολλανδικών αρχών.³³ Ωστόσο η Διεθνής Αμνηστία θεωρεί ότι αυτές οι συμφωνίες από μόνες τους δεν δικαιολογούν την επιστροφή αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα την ώρα που η νομοθεσία και η πρακτική της διαδικασίας ασύλου δεν συμμορφώνονται με τη διεθνή και εθνική νομοθεσία και τα αντίστοιχα θεσμικά κείμενα. Επιπρόσθετα, ακόμα και αν η ελληνική κυβέρνηση προχωρήσει σε γνήσια και πλήρη μεταρρύθμιση του συστήματος ασύλου, η εφαρμογή της δεν θα επιτευχθεί βραχυπρόθεσμα και θα χρειαστεί πολύ προσεκτική παρακολούθηση.

4. ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΔΟΥΒΛΙΝΟ ΙΙ: ΚΡΑΤΗΣΗ, ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ

Επί του παρόντος το σύστημα καθορισμού της προσφυγικής ιδιότητας (ΚΠΙ) στην Ελλάδα δεν διαθέτει τις απαραίτητες οικονομικές εγγυήσεις που απαιτούνται από τη διεθνή νομοθεσία για να εξασφαλιστεί η σωστή αναγνώριση των ανθρώπων που έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας και να αποτραπεί η παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης (βλ παρακάτω στο υποκεφάλαιο Απελάσεις και η αρχή της μη επαναπροώθησης). Ωστόσο, παρά τις αδυναμίες αυτές, οι επιστροφές στο πλαίσιο του Δουβλίνου ΙΙ συνεχίζονται. Στους πρώτους δέκα μήνες του 2009 υπήρξαν 7.857 αιτήματα για επιστροφές ατόμων από κράτη μέλη της ΕΕ προς την Ελλάδα, η οποία συμφώνησε να δεχτεί 2.770 ανθρώπους. Τελικά πραγματοποιήθηκαν συνολικά 995 επιστροφές.³⁴ Η έρευνα που διεξήγαγε η Διεθνής Αμνηστία κατέδειξε ότι, μετά την επιστροφή τους στην Ελλάδα, τα άτομα αυτά (σύμφωνα με τη γενική μεταχείριση των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα) αντιμετωπίζουν σειρά παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθιστώντας απαράδεκτη επί του παρόντος τη συμπερίληψη της χώρας στο σύστημα επιστροφών του Δουβλίνου ΙΙ. Στα επόμενα κεφάλαια της έκθεσης θα εκτιμηθούν: οι δοκιμασίες με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι οι αιτούντες άσυλο κατά την επιστροφή τους στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της κράτησης, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, σε δικηγόρους και σε διερμηνείς, η έλλειψη ανεξάρτητης, εξειδικευμένης αρχής λήψης αποφάσεων, και η απουσία ενδεδειγμένων εξετάσεων των αιτημάτων ασύλου, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος σε αποτελεσματική προσφυγή. Τα πορίσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν ότι η Ελλάδα στην παρούσα χρονική στιγμή παραβιάζει τις διεθνείς της υποχρεώσεις, οι οποίες απαιτούν να παρέχεται στους αιτούντες άσυλο πρόσβαση σε ένα δίκαιο και ικανοποιητικό σύστημα ασύλου, με πλήρεις οικονομικές εγγυήσεις.³⁵

4.1 ΚΡΑΤΗΣΗ ΣΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Άρθρο 31

Πρόσφυγες παρανόμως διαμένοντες επί του εδάφους της χώρας της εισδοχής

1. Οι Συμβαλλόμενες Χώρες δεν θα επιβάλλουν ποινικές κυρώσεις εις πρόσφυγες λόγω παρανόμου εισόδου ή διαμονής, εάν ούτοι προερχόμενοι απ' ευθείας εκ χώρας ένθα η ζωή ή η ελευθερία αυτών ηπειλείτο, εν τη εννοία του άρθρου 1, εισέρχονται ή ευρίσκονται ήδη επί του εδάφους αυτών άνευ αδείας, υπό την επιφύλαξιν πάντως ότι ούτοι αφ' ενός μεν θα παρουσιαστούν αμελλητί εις τας αρχάς αφ' ετέρου δε θα δώσουν επαρκείς εξηγήσεις περί της παρανόμου αυτών εισόδου ή διαμονής.

ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ

Άρθρο 18

Κράτηση

1. Τα κράτη μέλη δεν υποβάλλουν σε κράτηση ένα πρόσωπο για το λόγο και μόνο ότι ζητεί άσυλο.
2. Όταν υποβάλλουν έναν αιτούντα άσυλο σε κράτηση, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να υπάρχει η δυνατότητα ταχείας δικαστικής επανεξέτασης.

Η ΧΑΡΤΑ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Άρθρο 6

Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια

Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Άρθρο 5

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακόλουθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν:

(στ) Εάν πρόκειται περί νομίμου συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου επί σκοπώ όπως εμποδισθή από του να εισέλθει παρανόμως εν τη χώρα ή εναντίον του οποιού εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως.

4. Παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνετεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου ίνα τούτο αποφασίσει εντός βραχείας προθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξη την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως.

Για να μπορέσω να πάω στην τουαλέτα τις νύχτες, αναγκαζόμουν να περάσω πάνω από δεκάδες ανθρώπους, γυναίκες και άνδρες, που κοιμούνταν στο πάτωμα του κελιού και του διαδρόμου.

Κρατούμενη από το Αφγανιστάν.

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, η κράτηση αιτούντων άσυλο και μεταναστών πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο ως ύστατο μέτρο, όταν μπορεί να αιτιολογηθεί για κάθε ατομική περίπτωση ξεχωριστά ότι αποτελεί αναγκαίο και αναλογικό μέτρο, σύμφωνο με το διεθνές δίκαιο.³⁶ Τα εναλλακτικά της κράτησης μέτρα πρέπει να προτιμούνται ως λύση και να εξετάζονται πάντοτε πριν την καταφυγή στην κράτηση.³⁷

Το Άρθρο 13(1) του ΠΔ 90/2008, το οποίο ισχύει επί του παρόντος, ορίζει ότι: «Υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής, που αιτείται τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα, δεν κρατείται για μόνο το λόγο ότι εισήλθε και παραμένει παράνομα στη χώρα». Ωστόσο το Άρθρο 13(2) ορίζει ότι η αστυνομία έχει το δικαίωμα να «περιορίζει» αιτούντες άσυλο σε κατάλληλο χώρο για όσο χρόνο είναι απαραίτητο για τον προσδιορισμό των συνθηκών εισόδου, της ταυτότητας και προέλευσης των μαζικά λάθρα εισερχομένων αιτούντων άσυλο, ή για λόγους δημόσιου συμφέροντος ή δημόσιας τάξης, ή όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο για την ταχεία και αποτελεσματική διεκπεραίωση της παραπάνω διαδικασίας. Το χρονικό διάστημα του «περιορισμού» δε μπορεί να ξεπερνά τις 60 ημέρες.

Το Άρθρο 13(3) παρέχει στους αιτούντες άσυλο το δικαίωμα να προσβάλουν την απόφαση που διατάσσει την κράτησή τους με την υποβολή αντιρρήσεων ή την προσφυγή εναντίον της απόφασης στο αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο. Επιπλέον, το Άρθρο 13(4) ορίζει ότι οι γυναίκες αιτούσες άσυλο πρέπει να κρατούνται χωριστά από τους άνδρες, ότι οι αρχές πρέπει να αποφεύγουν να κρατούν παιδιά και έγκυες γυναίκες που ζητούν άσυλο και ότι πρέπει να παρέχεται επαρκής ιατρική φροντίδα στους αιτούντες άσυλο που κρατούνται. Επιπρόσθετα, το Άρθρο 13(4) ορίζει ότι οι αρμόδιες αρχές πρέπει να ενημερώνουν τους κρατούμενους αιτούντες άσυλο για τους λόγους και τη διάρκεια της κράτησης. Ωστόσο η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία ότι αυτές οι προδιαγραφές δεν τηρούνται στην πράξη.

Το 2009, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκρινε σε δύο περιπτώσεις ότι η Ελλάδα παραβιάζει το Άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σχετικά με την κράτηση, στις υποθέσεις ενός αιτούντα άσυλο και ενός Αφγανού παράτυπου μετανάστη, *S.D. κατά Ελλάδας* και *Tabesh κατά Ελλάδας* αντίστοιχα.³⁸ Στην περίπτωση *S.D. κατά Ελλάδας* το Δικαστήριο έκρινε ομόφωνα ότι υπήρξαν παραβιάσεις του Άρθρου 3 και του Άρθρου 5(1) και (4) (δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια). Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο S.D. ενώ ήταν αιτών άσυλο, υπέστη συνθήκες κράτησης που αντιστοιχούν σε ταπεινωτική μεταχείριση, ότι η κράτησή του δεν ήταν σύννομη και ότι δεν είχε τη δυνατότητα να εξεταστεί η νομιμότητα της κράτησής του από τα ελληνικά δικαστήρια. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο διαπίστωσε ανάλογες παραβιάσεις στην υπόθεση *Tabesh κατά Ελλάδας*. Όπως θα καταδείξει περαιτέρω η έκθεση, η κατάθεση αγωγής σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο είναι προβληματική για όσους επιστρέφονται στην Ελλάδα στο πλαίσιο του Δουβλίνου ΙΙ, καθώς η πρόσβαση σε νομική βοήθεια αποστερείται ή δυσχεραίνεται για τους περισσότερους.³⁹

Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία ότι στη συντριπτική τους πλειονότητα τα άτομα τα οποία επιστράφηκαν σύμφωνα με τον Κανονισμό Δουβλίνο ΙΙ και από τα οποία έλαβε συνέντευξη, κρατήθηκαν αυτόματα, συνήθως για διάστημα μερικών ημερών, με την άφιξή τους στο αεροδρόμιο των Αθηνών.⁴⁰ Εάν τεθούν υπό κράτηση, πάντοτε κρατούνται στο κυρίως κρατητήριο, φρουρούμενοι από την αστυνομία. Το κρατητήριο χωρίζεται σε δύο τομείς. Ο πρώτος απαρτίζεται από τρεις

θαλάμους, περίπου 7μ έκαστος. Ο δεύτερος περιλαμβάνει τρεις θαλάμους, περίπου 50μ έκαστος. Το ίδιο κρατητήριο χρησιμοποιείται για την κράτηση παράτυπων μεταναστών ή άλλων αιτούντων άσυλο οι οποίοι τέθηκαν υπό κράτηση όταν προσπάθησαν να φύγουν από την Ελλάδα, σύμφωνα με ισχυρισμούς με πλαστά έγγραφα. Η Διεθνής Αμνηστία επισκέφτηκε

το κρατητήριο στο αεροδρόμιο των Αθηνών τον Οκτώβριο του 2009. Εκείνη τη χρονική στιγμή, στους κρατούμενους αιτούντες άσυλο συγκαταλέγονταν αρκετά παιδιά, που κρατούνταν μαζί με τις οικογένειές τους, καθώς και μία γυναίκα η οποία βρισκόταν σαφέστατα σε προχωρημένη κατάσταση εγκυμοσύνης.

Κανείς από τους αιτούντες άσυλο, από τους οποίους πήρε συνέντευξη η Διεθνής Αμνηστία, δεν ανέφερε ότι ενημερώθηκε για τους λόγους κράτησης ή για το δικαίωμα να προσβάλει την απόφαση να κρατηθεί.

Ο Α, Αφγανός υπήκοος, επεστράφη από τη Σουηδία στην Ελλάδα στα τέλη του 2008. Κατέχει αφγανικό πιστοποιητικό γέννησης, το οποίο είδε η Διεθνής Αμνηστία, σύμφωνα με το οποίο ήταν 16 ετών κατά τον χρόνο που επεστράφη στην Ελλάδα. Ανέφερε ότι ο πατέρας του απήχθη από μαχητές Ταλιμπάν και στη συνέχεια βασανίστηκε και σκοτώθηκε. Είπε στους εκπροσώπους της Διεθνούς Αμνηστίας ότι, αμέσως με την άφιξή του στην Ελλάδα, τέθηκε υπό κράτηση στο αεροδρόμιο χωρίς να τον πληροφορήσουν τους λόγους για τους οποίους κρατείται. Είπε ότι κρατήθηκε επί τέσσερις ημέρες, μετά από τις οποίες του δόθηκε μια ροζ κάρτα, η οποία συνιστά νομικό έγγραφο και αποδεικνύει ότι ο κάτοχος της έχει υποβάλει αίτημα ασύλου στην Ελλάδα,⁴¹ χωρίς όμως να περάσει από συνέντευξη.⁴² Στη ροζ κάρτα αναγράφεται διαφορετική ημερομηνία γέννησης, σύμφωνα με την οποία όταν εισήλθε στην Ελλάδα ήταν ενήλικας, ενώ κατά τους ισχυρισμούς του ήταν 14 ετών.

Το 2009, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναφέρθηκε επίσης σε υποθέσεις του Δουβλίνου ΙΙ, για ανήλικους οι οποίοι επιστράφηκαν από τη Φινλανδία και ήταν καταγεγραμμένοι με διπλά στοιχεία, και ως παιδιά και ως ενήλικες.⁴³

Στο έγγραφο θέσεων της, τον Απρίλιο 2008, για τους «επιστρεφόμενους του Δουβλίνου» στην Ελλάδα, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σημείωνε ότι: «λόγω της έλλειψης επαρκούς προσωπικού για το άσυλο ώστε να διασφαλίζεται η άμεση ταυτοποίηση, καταγραφή και διεκπεραίωση των αιτούντων άσυλο, οι «επιστρεφόμενοι του Δουβλίνου», μεταξύ των οποίων ευάλωτα άτομα, αυτόματα τίθενται υπό κράτηση πριν διευκρινιστεί το καθεστώς τους και ληφθεί απόφαση είτε να ληφθεί συνέντευξη από τον αιτούντα, είτε να παραπεμφθεί στην Κεντρική Υπηρεσία Ασύλου».⁴⁴ Σύμφωνα με τις συνεντεύξεις, τις οποίες διεξήγαγε η Διεθνής Αμνηστία το 2009, η κατάσταση δεν φαίνεται να έχει αλλάξει από τότε και η συνήθης κράτηση όσων επιστρέφονται μέσω των διαδικασιών που προβλέπει το Δουβλίνο ΙΙ συνεχίζει να αναφέρεται.

Πολλοί από τους αιτούντες άσυλο, από τους οποίους πήρε συνέντευξη η Διεθνής Αμνηστία, ανέφεραν ότι κακοποιήθηκαν λεκτικά κατά την κράτηση. Μεταξύ αυτών και δύο αιτούντες άσυλο, οι οποίοι ισχυρίστηκαν ότι υπέστησαν κακομεταχείριση από αστυνομικούς κατά την κράτησή τους στο κρατητήριο του αεροδρομίου των Αθηνών. Συνεντευξιαζόμενοι ανέφεραν ότι ιδίως ένας αστυνομικός έσπρωξε βίαια και κακοποίησε λεκτικά τους κρατούμενους.

Ο Μ., Ιρακινός υπήκοος, ο οποίος υποστηρίζει ότι ανήκει στη Χριστιανική μειονότητα, επεστράφη στην Ελλάδα στα μέσα του 2008, αφού είχε καταθέσει αίτημα ασύλου σε άλλη χώρα της ΕΕ. Τέθηκε υπό κράτηση στο αεροδρόμιο αμέσως μετά την άφιξή του και είπε στη Διεθνή Αμνηστία: «Την ώρα που μιλούσα στο καρτοτηλέφωνο με έναν φίλο, ένας αστυνομικός μου είπε να σταματήσω να μιλάω, με έσπρωξε και μου έσπασε ένα δόντι. Με άρπαξε βίαια από τα μαλλιά και με έσπρωξε πίσω στο κελί μου». Υποστηρίζει ότι παραπονέθηκε σε άλλον αστυνομικό για το περιστατικό αλλά δεν υπήρξε καμία κίνηση από τις αρχές για τη διερεύνηση του περιστατικού.

Ένας άλλος Αφγανός αιτών άσυλο είπε στη Διεθνή Αμνηστία ότι τον κακοποίησαν λεκτικά, τον έγδυσαν και τον γρονθοκόπησαν αστυνομικοί κατά τη διάρκεια της κράτησής του στο αεροδρόμιο στα τέλη του 2009. Και κατά το παρελθόν η Διεθνής Αμνηστία⁴⁵ αλλά και άλλες οργανώσεις⁴⁶ έχουν καταγράψει περιστατικά κακοποίησης από την αστυνομία, μεταξύ άλλων και κρατούμενων αιτούντων άσυλο και μεταναστών. Πιο πρόσφατα, η Επιτροπή των ΗΕ για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων εξέφρασε την ανησυχία της για τις «καταγεγραμμένες περιπτώσεις κακομεταχείρισης αιτούντων άσυλο και παράνομων μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων ασυνόδευτων παιδιών».⁴⁷

Κατά την επίσκεψη των εκπροσώπων της Διεθνούς Αμνηστίας τον Οκτώβριο του 2009 στο αεροδρόμιο των Αθηνών, η ελληνική αστυνομία τους πληροφόρησε ότι δεν πραγματοποιείται καμία ιατρική εξέταση ρουτίνας στους αιτούντες άσυλο όταν τίθενται υπό κράτηση αλλά ότι ιατρική περίθαλψη παρέχεται, όταν είναι απαραίτητο, είτε από ιατρό ή νοσηλεύτη στο αεροδρόμιο, είτε σε νοσοκομείο. Πρέπει να σημειωθεί ότι μονάδα ιατρικής φροντίδας στους κρατούμενους αιτούντες άσυλο στο αεροδρόμιο λειτούργησε από τον Οκτώβριο του 2009 και για δοκιμαστική περίοδο τριών μηνών. Σύμφωνα με πληροφορίες που διαθέτει η Διεθνής Αμνηστία, αυτή η υπηρεσία δεν παρέχεται πλέον. Πριν από αυτό δεν υπήρχε τέτοιου είδους υπηρεσία και ιατρική φροντίδα παρεχόταν μόνο εκτός αεροδρομίου, σε νοσοκομεία στα οποία μπορούσαν να μεταφερθούν οι αιτούντες άσυλο και μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Εάν υπάρχουν επιστρεφόμενοι με το Δουβλίνο ΙΙ οι οποίοι υποφέρουν από σοβαρά προβλήματα υγείας, αυτό συνήθως γίνεται γνωστό στην ελληνική αστυνομία από τις αρχές των ευρωπαϊκών χωρών από τις οποίες προέρχονται οι επιστρεφόμενοι. Κατά τα φαινόμενα σε ορισμένες περιπτώσεις, αιτούντες άσυλο που υποφέρουν από σοβαρότατες ασθένειες είναι λιγότερο πιθανό να τεθούν υπό κράτηση.

Σε ατομικές συνεντεύξεις, αιτούντες άσυλο οι οποίοι δεν ήταν πλέον κρατούμενοι, είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι κατά την κράτησή τους στο αεροδρόμιο η αστυνομία δεν τους επέτρεψε να έχουν πρόσβαση στη φαρμακευτική αγωγή τους, η οποία βρισκόταν στις αποσκευές τους.⁴⁸

Κατά την επίσκεψή της στο κρατητήριο του αεροδρομίου, η Διεθνής Αμνηστία παρατήρησε ότι οι κρατούμενοι αιτούντες άσυλο ή παράτυποι μετανάστες κρατούνταν σε σοβαρές συνθήκες συνωστισμού και ότι οι υλικές συνθήκες κράτησης ήταν ανεπαρκείς. Αν και υπήρχαν 46 κρεβάτια διαθέσιμα για τους κρατούμενους, ο συνολικός αριθμός των ανθρώπων που κρατούνταν εκεί, σύμφωνα με την αστυνομία, ήταν μεταξύ 80 και 90 άτομα.⁴⁹ Τα δάπεδα των τριών μεγαλύτερων θαλάμων ήταν καλυμμένα με στρώματα για αυτούς που δεν είχαν κρεβάτι, τα οποία έμοιαζαν ανθυγιεινά και βρώμικα. Το πρόβλημα του υπερπληθυσμού στο κρατητήριο του αεροδρομίου αναφέρθηκε και σε άρθρα στον Τύπο, όπου σημειωνόταν ότι σε ορισμένες περιπτώσεις ο αριθμός των κρατούμενων εκεί έφτανε τους 240.⁵⁰ Σύμφωνα με δήλωση στον Τύπο ενός αστυνομικού στο αεροδρόμιο, «Το μοναδικό μέτρο που έχει ληφθεί είναι να «κρύβεται» η πραγματικότητα κάθε φορά που επισκέπτεται την Ελλάδα κλιμάκιο του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες ή της Διεθνούς Αμνηστίας, με την κατεπείγουσα μεταφορά των κρατούμενων σε άλλα κρατητήρια.»⁵¹

Οι κακές συνθήκες κράτησης γενικότερα αναγνωρίζονται από τις αστυνομικές αρχές. Ειδικότερα η Πανελλήνια Ομοσπονδία Αστυνομικών Υπαλλήλων δήλωσε ότι ανησυχούν πολύ για τις συνθήκες κράτησης, μεταγωγής και απέλασης των «λαθρομεταναστών», την ανεπάρκεια σε ανθρώπινο δυναμικό και υποδομές, καθώς επίσης την ελλιπή υγιεινή και ασφάλεια στον χώρο εργασίας τους και ειδικά στα κρατητήρια στα αστυνομικά τμήματα και στους χώρους όπου στεγάζονται μετανάστες.⁵²

Συμπερασματικά, η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία της ότι οι περισσότεροι άνθρωποι που επιστράφηκαν με τις διατάξεις του Δουβλίνου ΙΙ και από τους οποίους πήρε συνέντευξη η οργάνωση, είχαν τεθεί υπό κράτηση με την άφιξή τους στην Ελλάδα, και επίσης εκφράζει την ανησυχία της για τις συνθήκες κράτησης, ιδίως τον υπερπληθυσμό, την έλλειψη υγιεινή, την κράτηση ασυνόδευτων ανηλίκων και εγκύων γυναικών, καθώς και για τη συχνότητα εμφάνισης ισχυρισμών για κακομεταχείριση.

4.2 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΣΥΛΟΥ

ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΣΥΛΟΥ

Άρθρο 6 (5)

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αρχές στις οποίες είναι πιθανόν να απευθυνθεί όποιος επιθυμεί να υποβάλει αίτηση ασύλου να είναι σε θέση να τον ενημερώσουν ως προς το πώς και πού μπορεί να υποβάλει την εν λόγω αίτηση και ως προς το γεγονός ότι μπορεί να τους ζητήσει να διαβιβάσουν την αίτησή του προς την αρμόδια αρχή.

Όταν έφτασα στην Ελλάδα με πέταξαν έξω από το αεροδρόμιο χωρίς να μου εξηγήσουν τίποτα.

Σ., αιτών άσυλο από το Αφγανιστάν

Το Άρθρο 4 του ΠΔ 90/2008 σχετικά με τις διαδικασίες αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας ορίζει ότι «κάθε υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής έχει δικαίωμα υποβολής αιτήσεως ασύλου». Οι καταγεγραμμένοι αιτούντες άσυλο πρέπει να ενημερώνονται σχετικά με τη διαδικασία, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, τις προθεσμίες και το αποτέλεσμα του αιτήματός τους σε γλώσσα που κατανοούν (Άρθρο 8).

Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία ότι, στην πράξη, οι διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας που προστατεύουν το δικαίωμα στο αίτημα ασύλου δεν εφαρμόζονται πλήρως και ότι μερικά άτομα που επιστράφηκαν στην Ελλάδα σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού του Δουβλίνου δεν είχαν τη δυνατότητα να αποκτήσουν πρόσβαση σε διαδικασία χορήγησης ασύλου.

Πριν τον Ιούλιο του 2009, τα άτομα που επιστρέφονταν μέσω του Δουβλίνου ΙΙ και τα οποία δεν είχαν προηγουμένως υποβάλει αίτημα ασύλου στην Ελλάδα, γενικά κατέθεταν αίτημα ασύλου στο αεροδρόμιο των Αθηνών. Εκεί διεξάγονταν και οι συνεντεύξεις (βλ. παρακάτω στο σημείο Απουσία ανεξάρτητης και εξειδικευμένης αρχής λήψης αποφάσεων).⁵³ Με το ΠΔ 81/2009, ωστόσο, αιτούντες άσυλο έχουν συναντήσει πρόσθετα προβλήματα στην απόκτηση πρόσβασης σε διαδικασία χορήγησης ασύλου.

Όταν οι αιτούντες άσυλο καταθέτουν το αίτημά τους στις αρχές λαμβάνουν ένα έγγραφο, γνωστό ως ροζ κάρτα, το οποίο χρειάζεται ανανέωση κάθε έξι μήνες

Σύμφωνα με το νέο σύστημα, οι επιστρεφόμενοι μέσω του Δουβλίνου ΙΙ πρέπει, μέσα σε τρεις μέρες από την απόλυσή τους από το αεροδρόμιο των Αθηνών, να πάνε στο Κεντρικό Αστυνομικό Τμήμα Ασύλου της Διεύθυνσης Αλλοδαπών, που βρίσκεται στο Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας, την οδό Πέτρου Ράλλη στην Αθήνα (στο εξής Αρχηγείο Αστυνομίας Αττικής) για να υποβάλουν τις αιτήσεις ασύλου.⁵⁴ Κατά το νόμο αυτή είναι η μοναδική αρχή στην περιοχή της Αττικής που μπορεί να δεχτεί αιτήσεις ασύλου. Επί του παρόντος καταχωρούνται περίπου 20 αιτήματα την ημέρα, παρόλο που μέχρι και 2.000 άτομα μπορεί να περιμένουν στην ουρά για να υποβάλλουν αίτηση ασύλου. Δεν υπάρχει κανένα σταθερό σύστημα προτεραιότητας για αυτούς που επιθυμούν να εισέλθουν στο κτίριο για να υποβάλλουν το αίτημα ασύλου τους.⁵⁵

Σε συνεντεύξεις τους κάποιοι αιτούντες άσυλο ανέφεραν στη Διεθνή Αμνηστία ότι δεν πληροφορήθηκαν με ξεκάθαρο τρόπο και σε γλώσσα κατανοητή σε αυτούς για το χρονικό όριο των τριών ημερών. Πολλοί που έφτασαν στο Τμήμα Ασύλου του Αρχηγείου Αστυνομίας Αττικής αναγκάστηκαν να περιμένουν στην ουρά για πολλές ώρες, πολλές φορές καθ' όλη τη διάρκεια της νύχτας, για να μπορέσουν να μπουν στο κτίριο. Ανάλογα προβλήματα είχαν και οι καταχωρημένοι αιτούντες άσυλο του Δουβλίνου ΙΙ, οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να δηλώσουν διεύθυνση κατοικίας στο Τμήμα Ασύλου.

Ο Ν. είναι ένας Ιρακινός αιτών άσυλο. Ισχυρίζεται ότι ο πατέρας του εργαζόταν για μια αμερικανική εταιρία ως διερμηνέας και ότι τον σκότωσαν Ιρακίνοι εξαιτίας της θέσης του. Ο Ν. λέει ότι επίσης εργαζόταν για αμερικανική εταιρία όταν έπεσε θύμα απαγωγής για μια εβδομάδα και ζητήθηκε από την οικογένειά του να πληρώσει 20.000 δολάρια για την απελευθέρωσή του.

Έφτασε στην Ελλάδα για πρώτη φορά το 2007 μαζί με έναν αδελφό του και την αδελφή του. Μαζί ταξίδεψαν στο Βέλγιο όπου ένας αδελφός τους είχε αποκτήσει άσυλο. Τους επέστρεψαν στην Ελλάδα, αυτόν, τον αδελφό του και την αδελφή του, σύμφωνα με τις διατάξεις του Δουβλίνου ΙΙ. Ισχυρίζονται ότι έλαβαν ροζ κάρτες χωρίς να τους δοθεί η ευκαιρία να εξηγήσουν τους λόγους για τους οποίους αναζητούν άσυλο.

Καθώς ζούσαν άστεγοι, στους δρόμους της Αθήνας, ο Ν. πήγε στην ιρακινή πρεσβεία και ζήτησε να στείλουν την αδελφή του πίσω στο Ιράκ. Εξήγησε στους εκπροσώπους της Διεθνούς Αμνηστίας ότι συνέχισε να ζει στην Ελλάδα αλλά δε μπόρεσε να ανανεώσει την ροζ κάρτα του μετά την εξάμηνη διάρκεια ισχύος της. Έτσι παρέμεινε στη χώρα χωρίς έγγραφα.

Ο Ν. εγκατέλειψε την Ελλάδα για δεύτερη φορά το 2008 και έφτασε σε άλλη χώρα της ΕΕ. Τον επέστρεψαν στην Ελλάδα για δεύτερη φορά με το Δουβλίνο ΙΙ το 2009. Είπε ότι στο αεροδρόμιο του ζήτησαν να περιγράψει τους λόγους για τους οποίους ζητά άσυλο σε μια σύντομη παράγραφο. Δεν του δόθηκε κάποια γραπτή ειδοποίηση από την αστυνομία αεροδρομίου.

Όταν οι εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας επικοινωνήσαν με την αστυνομία αεροδρομίου για να ζητήσουν να εκδοθεί γραπτή ειδοποίηση, ώστε ο συγκεκριμένος αιτών άσυλο να μπορέσει να πάει στο Αρχηγείο Αστυνομίας Αττικής, η αστυνομία εξήγησε ότι το όνομά του δεν συμπεριλαμβανόταν στα έγγραφά τους. Κατά συνέπεια δεν του επέτρεψαν να εισέλθει στο κτίριο. Με τη βοήθεια του Ερυθρού Σταυρού, τελικά του δόθηκε η άδεια να εισέλθει μετά από προσπάθεια εβδομάδων. Η αστυνομία του είπε ότι για να του δοθεί κάρτα αιτήματος ασύλου θα έπρεπε να φέρει συμβόλαιο μίσθωσης κατοικίας μέσα σε δύο εβδομάδες. Δεδομένου ότι δεν είχε χρήματα ούτε εργασία και ήταν άστεγος, δε μπόρεσε να υποβάλει αίτημα ασύλου. Τον Νοέμβριο 2009 συνέχιζε να μην έχει κανένα νόμιμο έγγραφο.

Σε πολλές περιπτώσεις κατά τη διάρκεια της έρευνας, οι εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας παρατήρησαν πάρα πολύ μεγάλες ουρές αιτούντων άσυλο μπροστά από το Αρχηγείο Αστυνομίας Αττικής. Πολλές άλλες οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων των Human Rights Watch⁵⁶ και Pro Asyl⁵⁷, έχουν εκφράσει ανησυχίες για το θέμα της πρόσβασης των αιτούντων άσυλο στο κτίριο της Πέτρου Ράλλη.

Αυτά τα προβλήματα, όπως ο μακρύς χρόνος αναμονής και οι δυσκολίες στην πρόσβαση στο κτίριο του Αρχηγείου Αστυνομίας Αττικής, αναπτύσσονται παρακάτω.⁵⁸ Αποτελούν ένα σημαντικό διοικητικό εμπόδιο στην πρόσβαση στο σύστημα ασύλου και σε μερικές περιπτώσεις δημιούργησαν σημαντικούς κινδύνους για τη σωματική ακεραιότητα των αιτούντων άσυλο οι οποίοι αναγκάζονται να περιμένουν επί πολλές ώρες στην ουρά έξω από την Πέτρου Ράλλη.

Τον Οκτώβριο του 2008 ένας Πακιστανός αιτών άσυλο σκοτώθηκε και 15 άλλοι άνθρωποι τραυματίστηκαν ενώ περίμεναν σε ουρά για να υποβάλλουν τις αιτήσεις ασύλου τους στο Αρχηγείο της Αστυνομίας στην Πέτρου Ράλλη. Τα περιστατικά σύμφωνα με αναφορές συνέβησαν όταν δημιουργήθηκε πανικός μετά τις απόπειρες της αστυνομίας να αποτρέψει με τη βία το ξέσπασμα ταραχών μεταξύ των περίπου 3.000 αιτούντων άσυλο, οι οποίοι είχαν συγκεντρωθεί έξω από το κτίριο. Το Τμήμα Ασύλου του Αρχηγείου της Αστυνομίας, σύμφωνα με αναφορές, είχε σταματήσει να δέχεται νέες αιτήσεις ασύλου κατά τους προηγούμενους δύο μήνες.⁵⁹

Τον Ιανουάριο του 2009 ένας αιτών άσυλο από το Μπαγκλαντές σκοτώθηκε υπό παρόμοιες συνθήκες, όταν η αστυνομία, σύμφωνα με αναφορές, χρησιμοποίησε βία για να ελέγξει το πλήθος που είχε σχηματίσει μεγάλη ουρά στο Αρχηγείο της Αστυνομίας.

Δεδομένων των πρακτικών δυσκολιών για όλους τους αιτούντες άσυλο προκειμένου να καταθέσουν αιτήσεις στο Τμήμα Ασύλου στην Αθήνα, η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία ότι η νέα απαίτηση, που αφορά τους επιστρεφόμενους του

Δουβλίνου, για κατάθεση του αιτήματός τους εκεί σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα σημαντικά επιπρόσθετα εμπόδια στην πρόσβασή τους στο σύστημα ασύλου.

Επιπλέον η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία ότι σε ορισμένους επιστρεφόμενους του Δουβλίνου ΙΙ ενδέχεται να μην επιτραπεί η ουσιαστική εξέταση του αιτήματός τους. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, εάν ένας αιτών άσυλο, που επιστρέφεται με το Δουβλίνο ΙΙ, έχει ήδη μια απορριπτική απάντηση σε αίτημα που είχε καταθέσει στην Ελλάδα και η προθεσμία για την κατάθεση προσφυγής εξέπνυσε κατά την απουσία του, παίρνει κατευθείαν διαταγή απέλασης στο αεροδρόμιο και δεν θα έχει πρόσβαση στην διαδικασία ασύλου.⁶⁰

4.3 ΑΠΟΥΣΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗΣ ΑΡΧΗΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ

Άρθρο 8(2)

Τα Κράτη Μέλη μεριμνούν ώστε οι αποφάσεις της αποφαινόμενης αρχής επί των αιτήσεων ασύλου να λαμβάνονται μετά τη δέουσα εξέταση. Για το σκοπό αυτό, τα κράτη μεριμνούν ώστε:

- (α) τα αιτήματα να εξετάζονται και οι αποφάσεις να λαμβάνονται σε ατομική βάση, αντικειμενικά και αμερόληπτα.
- (β) να λαμβάνονται συγκεκριμένες και ακριβείς πληροφορίες από διάφορες πηγές, όπως από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, ως προς τη γενική κατάσταση στις χώρες καταγωγής των αιτούντων άσυλο και, όπου χρειάζεται, στις χώρες μέσω των οποίων διήλθαν και να προβλέπεται ότι το προσωπικό που είναι υπεύθυνο για την εξέταση των αιτήσεων και τη λήψη των αποφάσεων έχει πρόσβαση στις εν λόγω πληροφορίες.
- (γ) το προσωπικό που εξετάζει τα αιτήματα και λαμβάνει αποφάσεις να γνωρίζει τις συναφείς προδιαγραφές που εφαρμόζονται στον τομέα της νομοθεσίας περί ασύλου και προσφύγων.

Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει ανησυχίες για την απουσία ανεξάρτητου, εξειδικευμένου προσωπικού με αρμοδιότητα λήψης αποφάσεων το οποίο να διεξάγει τις διαπιστώσεις της προσφυγικής ιδιότητας, μεταξύ άλλων για τους επιστρεφόμενους στην Ελλάδα μέσω του Κανονισμού του Δουβλίνου.

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, η αστυνομία είναι υπεύθυνη για όλες τις πλευρές της διαδικασίας χορήγησης ασύλου, συμπεριλαμβανομένων της παραλαβής των αιτημάτων, της διεξαγωγής συνεντεύξεων με τους αιτούντες άσυλο και της λήψης αποφάσεων για τη χορήγηση ασύλου σε πρώτο βαθμό.⁶¹ Σύμφωνα με το σύστημα που ίσχυε μέχρι τον Ιούλιο του 2009, από τους επιστρεφόμενους με το Δουβλίνο ΙΙ, οι οποίοι δεν είχαν καταθέσει αίτημα χορήγησης ασύλου στην Ελλάδα, υποτίθεται ότι έπρεπε να λαμβάνουν συνέντευξη αστυνομικοί στο αεροδρόμιο, ενώ η πρωτοβάθμια απόφαση επί του

αιτήματός τους λαμβανόταν στο Αρχηγείο της Αστυνομίας στην Πέτρου Ράλλη. Η αστυνομία εκπροσωπούταν επίσης στις επιτροπές κρίσης που λάμβαναν τις αποφάσεις σε δεύτερο βαθμό για τα αιτήματα ασύλου.

Με το νέο ΠΔ, η αστυνομία συνεχίζει να επωμίζεται το ρόλο της παραλαβής και της απόφασης επί των αιτημάτων ασύλου. Κανονικά αυτές οι αποφάσεις λαμβάνονται από αστυνομικούς στο επίπεδο του Διευθυντή Τμήματος στο Τμήμα Ασύλου της Διεύθυνσης Αλλοδαπών στο Αρχηγείο Αστυνομίας Αττικής. Οι αστυνομικές αυτές αποφάσεις υποτίθεται ότι πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την κρίση Γνωμοδοτικών Επιτροπών Ασύλου, οι οποίες πρέπει να συμπεριλαμβάνουν εκπροσώπους της

αστυνομίας, του Δήμου και της Ύπατης Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Ωστόσο, από τα τέλη του Φεβρουαρίου 2010 η Ύπατη Αρμοστεία αρνείται να συμμετάσχει σε αυτές τις επιτροπές, καταθέτοντας τις ανησυχίες της ότι οι νέες διαδικασίες «δεν εξασφαλίζουν επαρκώς μια δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα στην Ελλάδα σύμφωνα με τη διεθνή και ευρωπαϊκή νομοθεσία». ⁶² Επιπλέον το ΠΔ 81/2009 κατάργησε το στάδιο της προσφυγής σε δεύτερο βαθμό, αφαιρώντας έτσι από τους αιτούντες άσυλο το δικαίωμά τους σε αποτελεσματική προσφυγή (βλ παρακάτω στο σημείο Το Δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή).

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ένα εθνικό συμβουλευτικό όργανο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, σημειώνει ότι «το Αστυνομικό Σώμα δε μπορεί να είναι επιφορτισμένο με την αναχαίτιση της παράνομης μετανάστευσης, αλλά και με τη διαδικασία ασύλου» και έχει επανειλημμένα ζητήσει οι διαδικασίες ασύλου να ανατεθούν σε όργανα εκτός αστυνομίας. ⁶³ Ανησυχίες εν μέρει παρόμοιες έχει εκφράσει και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, η οποία αναφέρει ότι, το 2008, υπήρχαν διαθέσιμοι 65 αστυνομικοί για να λαμβάνουν αποφάσεις για αιτήματα ασύλου στο Κεντρικό Τμήμα Ασύλου στην Πέτρου Ράλλη. Από αυτούς μόνο οι 11 ήταν ειδικευμένοι ως Αξιωματικοί Ασύλου. ⁶⁴

Επιπλέον ο Συνήγορος του Πολίτη, τον Οκτώβριο του 2009, αναφέρθηκε σε έναν αριθμό προβλημάτων στη διαδικασία ασύλου έτσι όπως διεξάγεται από την αστυνομία. Συγκεκριμένα, ο Συνήγορος αναφέρθηκε σε μια πρακτική που έχει καταγγελθεί από μια σειρά από ΜΚΟ και αιτούντες άσυλο τα τελευταία δύο χρόνια. Σύμφωνα με αυτούς, οι απορριπτικές αποφάσεις ήταν γραμμένες στα ελληνικά και δίνονταν στους αιτούντες άσυλο ταυτόχρονα με τη ροζ κάρτα, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να κατανοήσουν ούτε την απόφαση για την αίτησή τους, ούτε τη σχετική προθεσμία για την κατάθεση προσφυγής. ⁶⁵

Η μη συμμετοχή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στις Γνωμοδοτικές Επιτροπές Ασύλου επιτείνει την ανησυχία για το αν η διαδικασία ασύλου είναι δίκαιη ή αποτελεσματική, δεδομένου ότι η εξειδίκευση και η αμεροληψία του προσωπικού της θα απουσιάζουν πλέον από όλα τα μέρη της διαδικασίας, ενώ στο παρελθόν τουλάχιστον ήταν μέρος των δευτεροβάθμιων επιτροπών.

Η Διεθνής Αμνηστία θεωρεί ότι η εξέταση των αιτημάτων ασύλου από αστυνομικούς, οι οποίοι δεν διαθέτουν κατάλληλη εκπαίδευση, προσόντα ή ειδικευση, όχι μόνο θέτει σε κίνδυνο τον δίκαιο και αποτελεσματικό χαρακτήρα της διαδικασίας χορήγησης ασύλου, αλλά και αντιβαίνει στο Άρθρο 8(2)(γ) της Οδηγίας για τις Διαδικασίες Ασύλου, σύμφωνα με το οποίο «... Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε: το προσωπικό που εξετάζει αιτήσεις και λαμβάνει αποφάσεις να γνωρίζει τις συναφείς προδιαγραφές που εφαρμόζονται στον τομέα της νομοθεσίας περί ασύλου και προσφύγων».

4.4. ΑΠΟΥΣΙΑ ΔΙΕΞΟΔΙΚΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ

ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΣΥΛΟΥ

Άρθρο 12

Προσωπική Συνέντευξη

Πριν από τη λήψη απόφασης από την αποφαινόμενη αρχή πρέπει να παρέχεται στον αιτούντα άσυλο η ευκαιρία προσωπικής συνέντευξης σχετικά με την αίτηση ασύλου με πρόσωπο αρμόδιο, βάσει της εθνικής νομοθεσίας, για τη

διεξαγωγή ανάλογων συνεντεύξεων. Η προσωπική συνέντευξη πρέπει να διεξαχθεί υπό συνθήκες που να εξασφαλίζουν τη δέουσα εμπιστευτικότητα.

Μου ζητήθηκε να γράψω μέσα σε μερικές γραμμές τους λόγους που κάνω το αίτημα ασύλου. Έγραψα στη γλώσσα μου «θέλω δικηγόρο, θέλω διερμηνέα, θέλω άσυλο».

M., αιτών άσυλο από το Αφγανιστάν, ο οποίος επεστράφη από το Βέλγιο

Μία ή περισσότερες πλήρεις και διεξοδικές συνεντεύξεις ασύλου είναι σημαντικό συστατικό μιας δίκαιης διαδικασίας απόδοσης της προσφυγικής ιδιότητας. Εκείνοι που λαμβάνουν τη συνέντευξη πρέπει να δημιουργούν κλίμα εμπιστοσύνης, το οποίο θα επιτρέψει στους αιτούντες άσυλο να φέρουν τις ιστορίες τους στο φως και να προβάλλουν πλήρως τους λόγους για τους οποίους ζητούν να τους χορηγηθεί άσυλο.⁶⁶ Τα διεθνή πρότυπα επιβάλλουν κοινό καθήκον μεταξύ της αρμόδιας αρχής και του αιτούντα άσυλο για την εξακρίβωση και την αξιολόγηση των σχετικών γεγονότων. Εάν η αρμόδια αρχή δεν προβεί στις κατάλληλες ενέργειες για την εξακρίβωση των σχετικών γεγονότων, είναι πιθανό να μη μπορέσει να αναγνωρίσει σωστά εάν το άτομο είναι πρόσφυγας και ως εκ τούτου η αρχή κινδυνεύει να παραβιάσει τις υποχρεώσεις της, ιδίως την αρχή της μη επαναπροώθησης.

Σύμφωνα με το σύστημα ασύλου που ίσχυε μέχρι τον Ιούλιο του 2009, η ελληνική νομοθεσία όριζε ότι η απόφαση για το άσυλο πρέπει κανονικά να βασίζεται σε προσωπική συνέντευξη με τον αιτούντα.⁶⁷ Το Άρθρο 10 του ΠΔ 90/2008 όρισε ότι η συνέντευξη είχε ως στόχο, μεταξύ άλλων, να επιβεβαιώσει τους ισχυρισμούς που αναγράφονται στο αίτημα ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της εξήγησης από τον αιτούντα των λόγων για τους οποίους άφησε τη χώρα προέλευσής του/της και των λόγων για τους οποίους αναζητά προστασία. Επιπλέον, το Άρθρο 10(1) όριζε ότι έπρεπε να παρέχεται στους αιτούντες άσυλο ικανός χρόνος για να ετοιμαστούν για τη συνέντευξη.

Με το ΠΔ 81/2009, το Άρθρο 3 πλέον δεν ορίζει ρητά ότι πρέπει να παρέχεται στους αιτούντες άσυλο ικανός χρόνος προετοιμασίας για τη συνέντευξη.

Η προηγούμενη και η τρέχουσα ελληνική νομοθεσία είναι ξεκάθαρες όσον αφορά την ανάγκη να γίνονται συνεντεύξεις ασύλου για να εκτιμηθούν οι αιτήσεις ασύλου και να ληφθούν αποφάσεις για αυτές. Ωστόσο, η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία ότι, στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων που εξετάστηκαν σε αυτή την έρευνα, στην πράξη οι συνεντεύξεις ασύλου είτε δεν έγιναν ποτέ, είτε διεξήχθησαν με επιπόλαιο τρόπο.

Μέχρι τον Ιούλιο του 2009, οι συνεντεύξεις ασύλου των ανθρώπων που επιστράφηκαν με το Δουβλίνο ΙΙ και δεν είχαν υποβάλει παλαιότερα αίτημα ασύλου στην Ελλάδα,⁶⁸ διεξάγονταν στο αεροδρόμιο των Αθηνών, συχνά μετά από κράτηση λίγων ημερών. Σύμφωνα με αναφορές, συνήθως απαρτιζόνταν μόνο από βασικές ερωτήσεις για το όνομα, την ημερομηνία γέννησης και την εθνικότητα του αιτούντα. Αιτούντες άσυλο είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι η αστυνομία αεροδρομίου, η οποία διεξήγαγε αυτές τις συνεντεύξεις, δεν τους πληροφορούσε ρητά ότι έδιναν τη «συνέντευξη ασύλου» ή ότι έπρεπε να δώσουν σχετικές πληροφορίες και αποδεικτικά στοιχεία για να στηρίξουν το αίτημά τους για διεθνή προστασία. Πολλοί από τους αιτούντες άσυλο που έδωσαν συνέντευξη στη Διεθνή Αμνηστία είπαν ότι στο αεροδρόμιο δεν ρωτήθηκαν ούτε για τους

λόγους για τους οποίους έφυγαν από τη χώρα τους, ούτε για τον φόβο τους να επιστρέψουν.⁶⁹ Μερικοί από τους αιτούντες άσυλο που έδωσαν συνέντευξη στη Διεθνή Αμνηστία δήλωσαν ότι δεν έδωσαν καθόλου συνέντευξη ασύλου και έλαβαν απλώς την ροζ κάρτα. Σύμφωνα με το τότε σύστημα, η παραλαβή της ροζ κάρτας σήμαινε ότι είχε διεξαχθεί συνέντευξη, ακόμα κι αν αυτή δεν έγινε ποτέ. Αυτή η καταγγεληθείσα πρακτική μπορούσε να έχει σοβαρές επιπτώσεις για τη δίκαιη κρίση των αιτημάτων ασύλου, δεδομένου ότι σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την εγκυρότητα των ισχυρισμών τους καταγράφονταν και δεν τις έβλεπαν τα αρμόδια όργανα για τη λήψη της απόφασης.

Ο Ο. επιστράφηκε στην Ελλάδα από τη Γερμανία σύμφωνα με το Δουβλίνο ΙΙ στα μέσα του 2008. Είναι Σουδανός υπήκοος και δεν είχε υποβάλλει αίτημα ασύλου στην Ελλάδα άλλη φορά. Υποστηρίζει ότι κατάγεται από το Νταρφούρ και ότι οι μυστικές υπηρεσίες του Σουδάν τον συνέλαβαν το 1997 και τον βασάνισαν σε ανεπίσημο κρατητήριο. Ακολούθως τον άφησαν ελεύθερο και έφυγε από τη χώρα. Είπε στη Διεθνή Αμνηστία ότι, με την άφιξή του στο αεροδρόμιο των Αθηνών, δεν του πήραν καμία συνέντευξη για λόγους ασύλου και ότι του δόθηκε μόνο η ροζ κάρτα. Αργότερα τα σημάδια από τα βασανιστήρια τα κατέγραψε και τα τεκμηρίωσε γιατρός από τη ΜΚΟ Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων.⁷⁰

Η Κ. και ο αδελφός της Α., Ιρανοί, επιστράφηκαν στην Ελλάδα από τη Βρετανία στα τέλη του 2008. Δεν είχαν ξανακάνει αίτημα ασύλου στην Ελλάδα. Σε συνέντευξη που έδωσαν στη Διεθνή Αμνηστία, ο Α. υποστήριξε ότι φυλακίστηκε στο Ιράν λόγω της πολιτικής του δράσης ως τοπικός ηγέτης κουρδικής μειονότητας. Η Κ. δήλωσε ότι την χτύπησε η Ιρανική αστυνομία, κατά τα φαινόμενα σε σχέση με την πολιτική δραστηριότητα του αδελφού της. Υποστήριξε ότι το γόνατό της τραυματίστηκε ως αποτέλεσμα των ξυλοδαρμών και ότι αυτό της προκαλεί συνεχιζόμενες δυσκολίες στο περπάτημα. Τόσο ο Α. όσο και η Κ. είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου, η αστυνομία του αεροδρομίου δεν διεξήγαγε καμία συνέντευξη ασύλου και ότι τους έδωσαν αμέσως τη ροζ κάρτα.

Οι διαπιστώσεις της Διεθνούς Αμνηστίας συνάδουν με πληροφορίες από άλλες ΜΚΟ οι οποίες εργάζονται για ζητήματα ασύλου και προσφύγων στην Ελλάδα.⁷¹ Η Αλεξία Βασιλείου, μέλος της μονάδας νομικής βοήθειας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες⁷² σε άρθρο της για τις επιστροφές του Δουβλίνου ΙΙ προς την Ελλάδα σημείωνε ότι: «η ‘συνέντευξη’ συνήθως κρατάει πέντε λεπτά και στις περισσότερες περιπτώσεις η μοναδική ερώτηση που γίνεται – στα αγγλικά – είναι γιατί ο αιτών ήρθε στην Ελλάδα».⁷³ Σύμφωνα με το Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι, οι συνεντεύξεις ασύλου στην Πέτρου Ράλλη είναι «σύντομες και επιπόλαιες και δεν παρέχουν ασφαλή βάση για την εξέταση των συγκεκριμένων περιπτώσεων ασύλου».⁷⁴

Η Διεθνής Αμνηστία εξακολουθεί να ανησυχεί ότι η απουσία κατάλληλων και διεξοδικών συνεντεύξεων για όσους επιστράφηκαν στην Ελλάδα πριν τον Ιούλιο του 2009 παρεμπόδιζε την πρόσβασή τους σε μια αποτελεσματική διαδικασία ασύλου και έβλαψε τις πιθανότητές τους να λάβουν διεθνή προστασία.

Από τον Ιούλιο του 2009, οι συνεντεύξεις ασύλου για τους επιστρεφόμενους με το Δουβλίνο ΙΙ, οι οποίοι αιτούνται άσυλο στην Ελλάδα για πρώτη φορά, συνήθως διεξάγονται στο Τμήμα Ασύλου του Αρχηγείου Αστυνομίας Αττικής. (Όπως σημειώθηκε παραπάνω, οι επιστρεφόμενοι με το Δουβλίνο ΙΙ πρέπει πλέον να παρουσιαστούν στο Αρχηγείο της Αστυνομίας στην Αθήνα μέσα σε τρεις ημέρες από την ημέρα που αφήνονται ελεύθεροι από το αεροδρόμιο).

Αν και υπάρχει κάποιο καθορισμένο προσωπικό ασύλου για να πραγματοποιεί τις συνεντεύξεις ασύλου στο Αρχηγείο της Αστυνομίας, η Διεθνής Αμνηστία εξακολουθεί να ανησυχεί, ότι δεδομένων των ανησυχιών για την έλλειψη εκπαίδευσης, ειδίκευσης και επάρκειας του ειδικευμένου προσωπικού, στους αιτούντες άσυλο δεν παρέχονται πλήρεις και διεξοδικές συνεντεύξεις, οι οποίες θα παρείχαν βοήθεια στην αναγνώριση των ανθρώπων που χρειάζονται διεθνή προστασία.

4.5. ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΣΥΛΟΥ

Άρθρο 10

Εγγυήσεις για τους αιτούντες άσυλο

1 Τα κράτη μέλη, με τις διαδικασίες του κεφαλαίου ΙΙΙ, μεριμνούν ώστε να παρέχονται σε όλους τους αιτούντες άσυλο οι ακόλουθες εγγυήσεις:

(α) Να ενημερώνονται, σε γλώσσα την οποία ευλόγως θεωρείται ότι κατανοούν, για τη διαδικασία που ακολουθείται και για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους κατά τη διαδικασία καθώς και για τις τυχόν συνέπειες της μη συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις τους και της μη συνεργασίας με τις αρχές·

(β) Να τους παρέχονται υπηρεσίες διερμηνέα, όταν αυτό είναι απαραίτητο για να εκθέσουν την περίπτωση τους στις αρμόδιες αρχές. ... οι υπηρεσίες αυτές θα πληρώνονται από κρατικά κονδύλια.

Στο αεροδρόμιο δεν υπήρξε συνέντευξη ούτε διερμηνέας, μου φώναζαν μόνο στα Ελληνικά να φύγω από το αεροδρόμιο.

Η., αιτών άσυλο από τη Σομαλία που επιστράφηκε από τη Βρετανία.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας για τη διαδικασία ασύλου προβλέπεται ότι η προσωπική συνέντευξη θα διεξάγεται με την βοήθεια διερμηνέα.⁷⁵

Υπήρξαν αναφορές για τη έλλειψη, κατά τα φαινόμενα, ικανών υπηρεσιών διερμηνείας κατά τα στάδια της κατάθεσης και της εξέτασης των αιτημάτων ασύλου για όλους τους αιτούντες, τόσο στο αεροδρόμιο όσο και στο Αρχηγείο της Αστυνομίας.

Το Υπουργείο Εσωτερικών έχει εκδώσει φυλλάδιο, στο οποίο υπάρχουν εξηγήσεις για τη βασική διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα και υπάρχει σε πέντε γλώσσες προκειμένου να ενημερώνει τους αιτούντες άσυλο για τα δικαιώματά τους. Ωστόσο, αν και εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας έχουν δει αυτό το έντυπο σε άλλους χώρους κράτησης σε όλη την Ελλάδα, δεν διανέμεται στους χώρους κράτησης του αεροδρομίου και δεν δόθηκε, με την άφιξή τους στην Ελλάδα, σε κανέναν από τους επιστρεφόμενους του Δουβλίνου ΙΙ, από τους οποίους πήρε συνέντευξη η Διεθνής Αμνηστία. (Το έντυπο αναφέρεται στο σύστημα ασύλου πριν τον Ιούλιο του 2009).

Όλοι πλην ενός από τους αιτούντες άσυλο που πήρε συνέντευξη η Διεθνής Αμνηστία δήλωσαν ότι δεν υπήρχαν διερμηνείς ή μεταφραστές στο αεροδρόμιο. Οι εννέα από αυτούς έδωσαν συνέντευξη μετά τον Ιούλιο του 2009.

Ο Ν., Αφγανός αιτών άσυλο, επιστράφηκε στην Ελλάδα τον Οκτώβριο του 2009. Στο αεροδρόμιο των Αθηνών κρατήθηκε και στη συνέχεια, με την απελευθέρωσή του, του δόθηκε μια ειδοποίηση στα ελληνικά η οποία τον υποχρέωνε να παρουσιαστεί στην Πέτρου Ράλλη μέσα σε τρεις ημέρες. Ο Ν. υποστήριξε ότι δεν μιλάει ελληνικά ή αγγλικά και ότι η αστυνομία αεροδρομίου δεν του εξήγησε σε καμία γλώσσα που καταλαβαίνει τι περιείχε η ειδοποίηση. Ο αστυνομικός του έδωσε το χαρτί και είπε στα Ελληνικά: «Φύγε». Αποτέλεσμα ήταν ο Ν. να μην πάει στην Πέτρου Ράλλη να υποβάλλει αίτημα χορήγησής ασύλου πριν την απαιτούμενη προθεσμία.

Η έλλειψη διερμηνέων οδήγησε στο να γίνονται πολλές συνεντεύξεις ασύλου στα αγγλικά, παρόλο που ούτε ο αστυνομικός, ούτε ο αιτών άσυλο είχαν επαρκή γνώση της γλώσσας. Υπήρξαν επίσης περιστατικά όπου ο διερμηνέας έμενε μόνος με τον αιτούντα⁷⁶ και την συνέντευξη την έπαιρνε στην πραγματικότητα ο διερμηνέας. Η Human Rights Watch ανέφερε ότι: «Φαίνεται επίσης ότι, λόγω της έλλειψης διερμηνέων, από μερικούς αιτούντες άσυλο ζητείται να παράσχουν υπηρεσίες

διερμηνείας, χωρίς καμία πληρωμή». ⁷⁷ Ο Ευρωπαϊός Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα αναφέρει «σοβαρότατη έλλειψη διερμηνέων» στο ελληνικό σύστημα αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας. ⁷⁸

Αν και αστυνομικοί διαβεβαίωσαν τους εκπροσώπους της Διεθνούς Αμνηστίας στις 25 Σεπτεμβρίου 2008 ότι παρέχονται διερμηνείς για τις συνεντεύξεις, αυτό δεν στάθηκε δυνατό να επαληθευθεί, δεδομένου ότι επιτράπηκε στη Διεθνή Αμνηστία να παρακολουθήσει μόνο μία συνέντευξη ασύλου στο αεροδρόμιο. Η συγκεκριμένη περίπτωση αφορούσε την Α., Αφγανή αιτούσα άσυλο, η οποία επιστράφηκε στην Ελλάδα με τα τέσσερα παιδιά της από τη Δανία. Σε εκείνη την περίπτωση, τον Απρίλιο του 2009, η Διεθνή Αμνηστία διέθεσε έναν άνδρα διερμηνέα κατά την συνέντευξη ασύλου, καθώς δεν υπήρχε διερμηνέας στο αεροδρόμιο για να παράσχει βοήθεια στην αστυνομία.

Οι αιτούντες άσυλο είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι οι ερωτήσεις συνήθως γίνονταν στα αγγλικά ή στα ελληνικά, ακόμα κι όταν ο συνεντευξιζόμενος καταλάβαινε τη γλώσσα ελάχιστα ή καθόλου. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες επίσης συμπεραίνει ότι: «λόγω της απουσίας υπηρεσιών διερμηνείας και νομικών υπηρεσιών, οι αιτούντες άσυλο συχνά δίνουν τη συνέντευξη σε γλώσσα που δεν κατανοούν και χωρίς να τους συμβουλεύει κάποιος για τα δικαιώματά τους κατά τη διαδικασία ασύλου.» ⁷⁹

Υπό το νέο σύστημα του ΠΔ 81/2009, οι συνεντεύξεις για τους περισσότερους αιτούντες άσυλο διεξάγονται στο Αρχηγείο Αστυνομίας Αττικής. Το ΠΔ δεν αναφέρεται ρητά στους επιστρεφόμενους του Δουβλίνου ΙΙ, αλλά στην πράξη εκεί είναι το γραφείο όπου δίνουν συνεντεύξεις.

Ένας Αφγανός αιτών άσυλο, που επιστράφηκε από το Βέλγιο με τον Κανονισμό του Δουβλίνου τον Οκτώβριο του 2009, είπε στους εκπροσώπους της Διεθνούς Αμνηστίας ότι, όταν έφτασε στο αεροδρόμιο, του δόθηκε ειδοποίηση να παρουσιαστεί στο Αρχηγείο της Αστυνομίας Αττικής το πρωί ενός συγκεκριμένου Σαββάτου. Υπήρχαν τόσοι άνθρωποι που περίμεναν όταν έφτασε εκεί, που οι αστυνομικοί του είπαν να ξαναπάει την επόμενη Τετάρτη. Μετά από αναμονή τριών ωρών, του πήραν τα δακτυλικά αποτυπώματα και του έδωσαν τη ροζ κάρτα. Υπήρχε μεταφραστής παρών, ο οποίος απλώς έγραψε το όνομά του στην κάρτα. Του δόθηκε ένα σημείωμα (στα Φαρσί) να παρουσιαστεί στο γραφείο τον Φεβρουάριο του 2010 για συνέντευξη ασύλου. Από όλους τους ανθρώπους από τους οποίους πήρε συνέντευξη η Διεθνή Αμνηστία, αυτή ήταν η μοναδική περίπτωση που κάποιος έλαβε σημείωμα σε γλώσσα που μπορούσε να καταλάβει. ⁸⁰

Οι διαπιστώσεις της Διεθνούς Αμνηστίας για την έλλειψη επαρκούς αριθμού κατάλληλων διερμηνέων επαναλαμβάνονται και από άλλες οργανώσεις. Ο Συνήγορος του Πολίτη αναφέρθηκε τον Οκτώβριο του 2009 στις «ανεπαρκείς υπηρεσίες διερμηνείας» κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης των αιτημάτων ασύλου. ⁸¹ Βασισμένη στις παρατηρήσεις της για τις συνεντεύξεις για το άσυλο, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναφέρει τον Δεκέμβριο του 2009 ότι οι διερμηνείς συχνά αδυνατούν να παρέχουν ποιοτικές μεταφράσεις. ⁸²

Η Διεθνή Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία ότι ακόμα υπάρχει σοβαρότατη έλλειψη ικανών και κατάλληλων υπηρεσιών διερμηνείας στο ελληνικό σύστημα ασύλου. Αυτό εγείρει ανησυχίες για το αν οι επιστρέφοντες του Δουβλίνου πληροφορούνται σε γλώσσα που κατανοούν το δικαίωμά τους να αναζητήσουν άσυλο, τους λόγους και τη διάρκεια της κράτησής τους και τη διαδικασία αίτησης ασύλου. Επίσης αυτό εγείρει σοβαρές ανησυχίες ότι οι αιτούντες άσυλο δεν έχουν τη δυνατότητα να εξηγήσουν πλήρως και διεξοδικά τους λόγους για τους οποίους αιτούνται άσυλο στην Ελλάδα. Αυτό δημιουργεί κινδύνους λήψης εσφαλμένων αποφάσεων με αποτέλεσμα να μην αναγνωρίζονται οι πρόσφυγες, κατά παράβαση των υποχρεώσεων της Ελλάδας.

4.6. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΣΥΛΟΥ ΛΟΓΩ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΣΤΕΓΗΣ

Γι' αυτό η Ελλάδα μου ζήτησε να γυρίσω πίσω; Για να μ' έχει [να ζω] στους δρόμους χωρίς τίποτα; Αυτή είναι η δεύτερη φορά που με γυρνάνε στην Ελλάδα με το Δουβλίνο ΙΙ και πάλι είμαι άστεγος. Ξέρω πώς είναι τα πράγματα εδώ και δεν θέλω να μείνω. Δε μου δίνουν τη ροζ κάρτα επειδή δεν έχω συμβόλαιο ενοικίασης.

N., Ιρακινός αιτών άσυλο, επιστράφηκε με τον Κανονισμό του Δουβλίνου

Μέχρι τον Ιούλιο του 2009 στους περισσότερους αιτούντες άσυλο που επιστράφηκαν στην Ελλάδα με το Δουβλίνο ΙΙ δόθηκαν ροζ κάρτες από την αστυνομία αεροδρομίου. Η κάρτα τους δεν ανέφερε τη διεύθυνση κατοικίας τους. Αντ' αυτού, οι αιτούντες άσυλο έπρεπε να πάνε στο Τμήμα Ασύλου του Αρχηγείου της Αστυνομίας Αττικής και να δηλώσουν εκεί τη διεύθυνσή τους. Ωστόσο, σημαντικό ποσοστό αιτούντων άσυλο που έδωσαν συνέντευξη στη Διεθνή Αμνηστία ανέφεραν ότι η αστυνομία αεροδρομίου δεν τους πληροφόρησε για αυτή τους την υποχρέωση.

Είναι πολύ σύνηθες οι αιτούντες άσυλο, που επιστρέφονται με τον Κανονισμό του Δουβλίνου, να είναι άστεγοι. Η ελληνική νομοθεσία καθιστά δύσκολη την εύρεση εργασίας και, λόγω του περιορισμένου αριθμού διαθέσιμων θέσεων στα κέντρα υποδοχής, πολλοί αιτούντες άσυλο είναι σε κατάσταση ένδειας. Η νομοθεσία επιτρέπει να εκδοθεί άδεια εργασίας σε έναν κάτοχο ροζ κάρτας (καταγεγραμμένο αιτούντα άσυλο). Εντούτοις υπάρχουν πολλά γραφειοκρατικά εμπόδια για κάτι τέτοιο, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας απόκτησης αριθμού φορολογικού μητρώου (ΑΦΜ), η οποία προϋποθέτει την απόδειξη ύπαρξης μόνιμης κατοικίας.

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, το άτομο που υποβάλλει αίτημα χορήγησης ασύλου μπορεί να υποβάλει δήλωση στην αστυνομία, όταν καταθέτει την αίτηση ασύλου, ότι είναι άστεγος (ΠΔ 220/2007 Άρθρο 6). Πράγματι, αυτή η δήλωση έλλειψης στέγης είναι ένα απαραίτητο βήμα, χωρίς το οποίο το Υπουργείο Εσωτερικών (και από τον Οκτώβριο 2009 το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη) δεν θα ειδοποιήσει το Υπουργείο Υγείας να αναζητήσει στέγη για τον αιτούντα άσυλο.⁸³ Στην πράξη η αστυνομία δεν πληροφορεί πάντοτε τους αιτούντες άσυλο για το δικαίωμά τους, εάν είναι άστεγοι, να εισαχθούν στον σχετικό κατάλογο του Υπουργείου Υγείας για να τους παρασχεθεί στέγη και δεν αποδέχονται αυτόματα αυτές τις δηλώσεις.

Χωρίς την αναγραφή διεύθυνσης κατοικίας στην κάρτα της αίτησης ασύλου, η ροζ κάρτα δεν θα ανανεωθεί σε έξι μήνες και ο αιτών δεν θα έχει στην κατοχή του κάποιο έγγραφο που να του επιτρέπει να παραμένει νόμιμα στη χώρα. Αυτό οδηγεί στον κίνδυνο σύλληψης, κράτησης, ακόμα και απέλασης του αιτούντα άσυλο. Έξι από τους επιστρεφόμενους με το Δουβλίνο ΙΙ, από τους οποίους πήρε συνέντευξη η Διεθνή Αμνηστία, είχαν βιώσει προβλήματα στην ανανέωση της ροζ κάρτας τους. Ορισμένοι προσπάθησαν να ανανεώσουν την κάρτα τους στην Πάτρα το 2008 αλλά η αστυνομία τους αρνήθηκε καθώς ήταν άστεγοι, διέμεναν σε καταυλισμό και δε μπορούσαν να προσκομίσουν διεύθυνση μόνιμης κατοικίας.⁸⁴

Αν και, κατά τον νόμο, η έλλειψη στέγης δεν θα έπρεπε να στέκεται εμπόδιο στην ανανέωση της κάρτας, στην πράξη η αστυνομία γενικά αρνείται να καταχωρήσει άτομα ως «αστέγους». Στις ελάχιστες περιπτώσεις που καταχώρησαν άστεγους αιτούντες άσυλο, συνήθως αυτό έγινε μετά την παρέμβαση τρίτου, όπως μιας ΜΚΟ.⁸⁵

Στον M., αιτούντα άσυλο από το Ιράν, ο οποίος επιστράφηκε από το Βέλγιο στα τέλη του 2008, δεν επιτράπηκε να δηλώσει στην κάρτα του τη διεύθυνση του ξενοδοχείου όπου διέμενε, επειδή δεν ενοικίαζε διαμέρισμα. Το γεγονός της διαμονής σε

ξενοδοχείο θεωρήθηκε ανεπαρκές. Η αστυνομία τελικά του επέτρεψε να καταχωρήσει ως διεύθυνση κατοικίας το ξενοδοχείο στο οποίο διέμενε μετά από παρέμβαση της Διεθνούς Αμνηστίας.

Η έλλειψη στέγης των επιστρεφόμενων με το Δουβλίνο ΙΙ έχει ευρύτερες επιπτώσεις. Σύμφωνα με την Έγχαρητήριο Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, οι επιστρεφόμενοι που δεν ήταν σε θέση να δηλώσουν διεύθυνση κατοικίας με την άφιξή τους στην Ελλάδα και που ειδοποιήθηκαν από τις ελληνικές αρχές για την κατάσταση της αίτησής τους μέσω της «Διαδικασίας Ειδοποίησης Ατόμων Αγνώστου Διαμονής», βρέθηκαν σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση.⁸⁶ Η απουσία αποτελεσματικού μηχανισμού ειδοποίησης είχε ως αποτέλεσμα οι επιστρεφόμενοι να μη μπορούν να παρακολουθήσουν την έκβαση της αίτησης ασύλου τους, με τον κίνδυνο να χάσουν την προθεσμία για την κατάθεση προσφυγής σύμφωνα με το προηγούμενο σύστημα ασύλου (ΠΔ 90/2008)

Σύμφωνα με το νέο σύστημα (ΠΔ 81/2009), οι επιστρεφόμενοι με το Δουβλίνο ΙΙ όχι μόνο απαιτείται να δηλώσουν διεύθυνση κατοικίας, αλλά και να προσκομίζουν συμβόλαιο μίσθωσης ή υπεύθυνη δήλωση από το άτομο το οποίο εκμισθώνει την κατοικία στην οποία διαμένει ο αιτών. Λαμβάνουν τις ροζ κάρτες από το Τμήμα Ασύλου στην Πέτρου Ράλλη, αλλά την κάρτα αιτούντα άσυλο δεν θα την λάβουν αν δεν προσκομίσουν τις αποδείξεις της διεύθυνσης κατοικίας τους. Αυτός ο όρος συνιστά ακόμα ένα εμπόδιο στην πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου.

Μια εξαμελής οικογένεια από το Ιράκ επιστράφηκε στην Ελλάδα από την Ολλανδία στα τέλη του 2009 και δεν της δόθηκε στέγη από το κράτος. Για να τους δώσει τις ροζ κάρτες, το Τμήμα Ασύλου ζήτησε από την οικογένεια όχι μόνο να δώσει διεύθυνση κατοικίας, αλλά και να προσκομίσει μισθωτήριο συμβόλαιο. Η οικογένεια, που δεν είχε οικονομικούς πόρους, βρήκε κατάλυμα μέσω άλλων Ιρακινών αιτούντων άσυλο, οι οποίοι πλήρωναν το ενοίκιο, και τελικά έλαβε ροζ κάρτες. Λόγω των κακουχιών στις οποίες βρέθηκε να ζει, η οικογένεια αποφάσισε να επιστρέψει στο Ιράκ οικιοθελώς μέσα σε λιγότερο από ένα μήνα στην Ελλάδα. Οι λόγοι για τους οποίους η οικογένεια αναζητούσε άσυλο ήταν επειδή ο πατέρας, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, δέχθηκε απειλές και τραυματίστηκε επειδή παρέστη ως μάρτυρας σε μια ποινική υπόθεση στο Ιράκ, ενώ οι δύο γιοι του δέχθηκαν πυροβολισμούς και τραυματίστηκαν όταν το σπίτι τους παραβιάστηκε. Ο πατέρας επίσης υπέφερε από ψυχολογικά και σωματικά προβλήματα όπως είχε διαγνωστεί από γιατρούς στην Ολλανδία.

Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία ότι οι αιτούντες άσυλο που επιστρέφονται στην Ελλάδα με το Δουβλίνο ΙΙ – και οι οποίοι ούτε έχουν τα μέσα να ενοικιάσουν κατοικία, ούτε συγγενείς ή φίλους που να μπορούν να τους φιλοξενήσουν και να προσκομίσουν τα σχετικά έγγραφα, ή δεν τους παρέχεται στέγη από το κράτος στα περιορισμένα κέντρα φιλοξενίας (βλ. παρακάτω Συνθήκες Υποδοχής) – θα αντιμετωπίσουν σημαντικά εμπόδια στην πρόσβασή τους στη διαδικασία ασύλου και θα κινδυνεύουν να μην αποκτήσουν νόμιμα έγγραφα. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τον κίνδυνο σύλληψης, κακομεταχείρισης, κράτησης ή απέλασης, συμπεριλαμβανομένης της επαναπροώθησης. (βλ. παρακάτω στο σημείο Απελάσεις και η αρχή της μη επαναπροώθησης).

4.7. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΝΟΜΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΣΥΛΟΥ

Άρθρο 15

Δικαίωμα στη νομική συνδρομή και εκπροσώπηση

Τα Κράτη Μέλη παρέχουν στους αιτούντες άσυλο τη δυνατότητα να συμβουλευθούν, ιδία δαπάνη και κατά τρόπο ουσιαστικό, νομικό ή άλλο σύμβουλο, που γίνεται δεκτός ή αναγνωρίζεται με την ιδιότητα αυτή βάσει της εθνικής νομοθεσίας, σε θέματα σχετικά με τις οικείες αιτήσεις ασύλου.

Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης αποφαινόμενης αρχής, τα Κράτη Μέλη μεριμνούν ώστε να παρέχεται, κατόπιν αιτήματος, δωρεάν νομική συνδρομή ή/και εκπροσώπηση,

Οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα δεν απολαμβάνουν επαρκή δωρεάν νομική βοήθεια. Ο αριθμός των δικηγόρων οι οποίοι προσφέρουν αφιλοκερδώς νομική βοήθεια είναι πολύ μικρός σε σύγκριση με τον τεράστιο αριθμό των αιτούντων άσυλο. ΜΚΟ, ομάδες και δικηγόροι που δρουν σε εθελοντική βάση όντως παρέχουν δωρεάν νομική βοήθεια. Συνήθως επικεντρώνονται στις πιο σοβαρές και επείγουσες υποθέσεις.

Μαριάννα Τζεφεράκου, δικηγόρος

Η Διεθνής Αμνηστία πιστεύει ότι, ως μέρος μιας δίκαιης διαδικασίας ασύλου, πρέπει να παρέχεται στους αιτούντες άσυλο πρόσβαση σε δωρεάν νομική βοήθεια, στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και στις κατάλληλες ΜΚΟ, και πρέπει να τους γίνονται γνωστά αυτά τα δικαιώματα. Η διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα υπολείπεται αυτών των προτύπων και δε μπορεί να θεωρηθεί δίκαιη ή αποτελεσματική προς το παρόν.

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, οι καταγεγραμμένοι αιτούντες άσυλο έχουν το δικαίωμα να συμβουλευτούν, με δική τους δαπάνη, δικηγόρο ή άλλον σύμβουλο.⁸⁷ Στην πραγματικότητα οι αιτούντες άσυλο σπάνια έχουν την οικονομική δυνατότητα να πληρώσουν για νομικές συμβουλές.

Στις συνεντεύξεις που πήρε η Διεθνής Αμνηστία από αιτούντες άσυλο, ανέφεραν ότι όσο ήταν στο αεροδρόμιο δεν έλαβαν καμία νομική βοήθεια. Εκτός από μια Αφγανή γυναίκα με τέσσερα παιδιά που επιστράφηκε από τη Δανία όπως περιγράφεται παραπάνω, η οποία είχε πρόσβαση σε εκπρόσωπο της Διεθνούς Αμνηστίας, κανένας από αυτούς δεν ενημερώθηκε για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του/της κατά τη διάρκεια της κράτησης στις εγκαταστάσεις του αεροδρομίου ή κατά τη συνέντευξη ασύλου του/της ούτε είχε πρόσβαση σε αποτελεσματική νομική συνδρομή, στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ή σε κατάλληλες ΜΚΟ.⁸⁸

Κατά κανόνα οι δικηγόροι που εκπροσωπούν αιτούντες άσυλο πρέπει να έχουν πρόσβαση στους φακέλους τους. Σύμφωνα με το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, είναι δύσκολο να αποκτήσουν οι δικηγόροι πρόσβαση στους φακέλους των αιτούντων άσυλο επειδή οι αιτούντες άσυλο πρέπει να δώσουν συγκεκριμένη γραπτή εξουσιοδότηση και οι αρχές (αστυνομία ή άλλη κρατική αρχή) πρέπει να επικυρώσουν το γνήσιο της υπογραφής. Αυτή η επικύρωση δεν είναι πάντα δυνατή για ανθρώπους των οποίων η ροζ κάρτα έχει λήξει ή για τους οποίους έχει διαταχθεί διοικητική απέλαση. Κατά συνέπεια, εάν ένας αιτών άσυλο παραλείψει ή δε μπορέσει να εξουσιοδοτήσει τον δικηγόρο του/της λόγω του καθεστώτος στο οποίο βρίσκεται, τότε ο δικηγόρος δεν έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει πρόσβαση στον φάκελο του αιτούντα άσυλο για να μπορέσει να τον εκπροσωπήσει αποτελεσματικά. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επίσης εγείρει ανησυχία για αυτό το διοικητικό εμπόδιο.⁸⁹ Ακόμα κι όταν ο δικηγόρος έχει την απαραίτητη εξουσιοδότηση, η πρόσβαση στον φάκελο δεν δίδεται αμέσως. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι δικηγόροι, οι οποίοι ζήτησαν αντίγραφα των φακέλων, εξακολουθούσαν να μην τα έχουν λάβει ένα χρόνο μετά.⁹⁰

Όπως σκιαγραφείται παραπάνω, η απουσία συστήματος νομικής βοήθειας κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας ασύλου περιορίζει δραματικά τη δυνατότητα των περισσότερων αιτούντων άσυλο να έχουν πρόσβαση σε νομική συνδρομή ή εκπροσώπηση.⁹¹ Ο μόνος τρόπος να αποκτήσουν δωρεάν νομική συνδρομή είναι μέσω του μη κυβερνητικού ή του φιланθρωπικού τομέα, αλλά ο αριθμός των δικηγόρων στην Ελλάδα, οι οποίοι μπορούν να παρέχουν δωρεάν τις υπηρεσίες

τους σε καταχωρημένους αιτούντες άσυλο, είναι εξαιρετικά περιορισμένος. Ανάμεσα σε αυτούς που το πράττουν συγκαταλέγονται δικηγόροι που εργάζονται για ΜΚΟ όπως το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, το Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων, ή η Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα των Προσφύγων και των Μεταναστών. Ο Ερυθρός Σταυρός επίσης διέθετε ένα πρόγραμμα νομικής συμβουλής για πρόσφυγες στην Πάτρα μετά τις εκδιώξεις που υπέστησαν από τον καταυλισμό τον Ιούλιο του 2009 (βλ. παρακάτω στο σημείο Πρόσβαση στη στέγαση).

Η ελληνική νομοθεσία προβλέπει τη χορήγηση νομικής συνδρομής μόνο αναφορικά με την κατάθεση αίτησης ακύρωσης απορριπτικής απόφασης στο Συμβούλιο της Επικρατείας.⁹² Το Άρθρο 11(2) του ΠΔ 90/2008 ορίζει: «Σε περίπτωση άσκησης αίτησης ακύρωσης κατά της απορριπτικής απόφασης στον αιτούντα άσυλο παρέχεται δωρεάν νομική βοήθεια κατά τη διαδικασία που προβλέπεται στις διατάξεις του Ν. 3226/2004. (Νομική συνδρομή για άτομα χαμηλού εισοδήματος)». Όμως η παροχή νομικής βοήθειας για τους αιτούντες ακύρωση δεν είναι άμεση αλλά πρέπει να διαταχθεί από τον δικαστή του

Συμβουλίου της Επικρατείας ο οποίος είναι υπεύθυνος για την υπόθεση. Επιπλέον, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα με το σύστημα παροχής δωρεάν νομικής βοήθειας είναι ότι οι δικηγόροι είναι απρόθυμοι να δηλώσουν τα ονόματά τους στους καταλόγους νομικής βοήθειας των τοπικών Δικηγορικών Συλλόγων καθώς οι διαδικασίες είναι μακροχρόνιες και η πληρωμή συχνά χρειάζεται περισσότερο από ένα χρόνο.⁹³

Υπάρχουν ιδιώτες δικηγόροι οι οποίοι θα μπορούσαν να αναλάβουν αιτήσεις ασύλου, οι αμοιβές τους όμως συνήθως είναι πολύ υψηλές για το πορτοφόλι των αιτούντων άσυλο.⁹⁴ Οι περισσότερες ΜΚΟ οι οποίες προσφέρουν νομικές συμβουλές σε αιτούντες άσυλο πάσχουν από έλλειψη πόρων ή/και εξαρτώνται από τη χρηματοδότηση προγραμμάτων περιορισμένης διάρκειας. Σύμφωνα με τον Λάζαρο Πετρομελίδη, Διευθυντή του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες: «Είναι αδύνατο να υπάρξουν εθνικές στρατηγικές και πολιτικές με περιστασιακή χρηματοδότηση από την ΕΕ. Όταν διακόπτεται αυτή η χρηματοδότηση, διακόπτεται επίσης η λειτουργία των δομών».

Πολλές οργανώσεις που εργάζονται σε θέματα προσφύγων αγωνίζονται αυτή τη στιγμή να βρουν επαρκή χρηματοδότηση. Σύμφωνα με τον Δημήτριο Γιαννάτο, διευθυντή της Mosaic, μιας ΜΚΟ η οποία προσφέρει ψυχολογική υποστήριξη σε αιτούντες άσυλο: «Τώρα, όσο περνούν τα χρόνια, δεν δημιουργούνται πια νέες δομές. Η υποστήριξη για τη νομιμοποίηση των προσφύγων δυσκολεύει. Έχουμε μπει σε μια φθίνουσα φάση. Στα χρόνια που έρχονται, πιστεύουμε ότι η κατάσταση θα γίνει ακόμη πιο τεταμένη.»

Τον Δεκέμβριο του 2008, το Διοικητικό Συμβούλιο της Ένωσης Ασκούμενων και Νέων Δικηγόρων του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών εξέφρασε τη βαθύτατη δυσαρέσκειά του για το γεγονός ότι εκατοντάδες δικηγόροι αντιμετωπίζουν εμπόδια για να καταθέσουν αιτήματα ασύλου στο κτήριο της Πέτρου Ράλλη, με μέσο χρόνο αναμονής για την κατάθεση του αιτήματος εκ μέρους των εντολών τους που ξεπερνά τις έξι ώρες.⁹⁵ Στις 17 Ιουνίου του 2009 ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών χαρακτήρισε «τραγική» την οργάνωση των διαδικασιών απόκτησης της προσφυγικής ιδιότητας στην Ελλάδα.⁹⁶

4.8. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ

ΧΑΡΤΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

Άρθρο 47

Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου

Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός ευλόγου προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως

Κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλευέται δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και εκπροσώπηση του.

Σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται ευεργέτημα πενίας εφόσον το ευεργέτημα αυτό είναι αναγκαίο για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.⁹⁷

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Άρθρο 13

Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής

Παν πρόσωπο του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερία παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασης διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτέλεση των δημοσίων καθηκόντων τους.⁹⁸

ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΣΥΛΟΥ

Άρθρο 39

Τα Κράτη Μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες άσυλο να έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου.⁹⁹

Μέχρι τον Ιούλιο του 2009 υπήρχε το δικαίωμα προσφυγής κατά της πρωτοβάθμιας απορριπτικής απόφασης αιτήματος ασύλου ενώπιον εξαμελούς Δευτεροβάθμιας Επιτροπής. Αυτή αποτελούνταν από έναν νομικό σύμβουλο, που τελούσε χρέη Προέδρου της Επιτροπής, δύο εκπροσώπους του Υπουργείου Εξωτερικών (ένα διπλωμάτη και ένα νομικό σύμβουλο του Υπουργείου Εξωτερικών), έναν υψηλόβαθμο αστυνομικό, έναν εκπρόσωπο του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και έναν εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα. Αν και η Δευτεροβάθμια Επιτροπή είχε εξουσίες λήψης αποφάσεων, δεν ήταν ανεξάρτητο σώμα αλλά τελούσε υπό τη δικαιοδοσία του Υπουργείου Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το Άρθρο 29 του ΠΔ 90/2008, ένας αιτών που λάμβανε αρνητική απάντηση στην προσφυγή του, είχε το δικαίωμα να καταθέσει αίτηση ακύρωσης αυτής της απόφασης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ωστόσο, αυτή είναι μια δικαστική διαδικασία δαπανηρή και χρονοβόρα. Μόνο οι αιτούντες άσυλο που είχαν δωρεάν νομική συνδρομή, ή οι λίγοι που μπορούσαν να πληρώσουν τις υψηλές αμοιβές σε δικηγόρους, μπορούσαν να προσφύγουν στο Συμβούλιο της Επικρατείας (βλ παραπάνω Περιορισμένη πρόσβαση σε νομική συνδρομή).

Επιπλέον, η αίτηση αναίρεσης δεν είχε αυτόματα ανασταλτικό χαρακτήρα στις διαδικασίες απέλασης κατά του αιτούντα άσυλο του οποίου το αίτημα είχε απορριφθεί και σε δεύτερο βαθμό. Οι νομικοί εκπρόσωποι έπρεπε να προσφύγουν στο Συμβούλιο της Επικρατείας για αναστολή της διαδικασίας απέλασης και προσωρινή διαταγή παύσης της απέλασης. Σύμφωνα με το Άρθρο 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στις περιπτώσεις που ο αιτών ισχυρίζεται ότι η ζωή ή η ακεραιότητά του θα βρίσκονταν σε κίνδυνο στη χώρα του, μια δικαστική διαδικασία που δεν

αναστέλλει την απέλασή του δεν μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματική.¹⁰⁰ Στην υπόθεση *Jabari κατά Τουρκίας*, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αποφάσισε ότι «...δεδομένης της αμετάκλητης φύσης της βλάβης που πιθανόν θα επέλθει εάν υλοποιούταν ο ισχυριζόμενος κίνδυνος βασανιστηρίων ή κακομεταχείρισης και της σπουδαιότητας που αποδίδεται στο Άρθρο 3, η έννοια της αποτελεσματικής προσφυγής υπό το Άρθρο 13 απαιτεί τον ανεξάρτητο και αυστηρό έλεγχο του ισχυρισμού ότι υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι φόβου για πραγματικό κίνδυνο μεταχείρισης που αντιβαίνει στο Άρθρο 3 και τη δυνατότητα να ανασταλεί η εφαρμογή των μέτρων που επεβλήθησαν».¹⁰¹

Το ΠΔ 81/2009 καταργεί τη διαδικασία του δεύτερου βαθμού προσφυγής και τη Δευτεροβάθμια Επιτροπή όπως περιγράφεται στην παραπάνω παράγραφο, αφήνοντας τους αιτούντες άσυλο χωρίς διέξοδο σε αποτελεσματική προσφυγή.¹⁰² Τώρα το μόνο μέσο που απομένει για να αναζητήσει επανόρθωση κατά της απορριπτικής απόφασης είναι να προσφύγει στο Συμβούλιο της Επικρατείας για να ακυρωθεί. Η επανεξέταση από το Συμβούλιο της Επικρατείας μπορεί να εξετάσει μόνο τις διαδικαστικές πλευρές της αρνητικής απόφασης. Αυτό ξεκάθαρα αντίκειται στην πρόσφατη πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τροποποίηση της Οδηγίας για τις Διαδικασίες Ασύλου, προκειμένου να ορίζεται συγκεκριμένα ότι το δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης αρχής με ανάλογες αρμοδιότητες απαιτεί την «πλήρη εξέταση τόσο επί των γεγονότων όσο και επί των σημείων του νόμου».¹⁰³ Η αίτηση αναίρεσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας εξακολουθεί να μην οδηγεί στην αναστολή της διαδικασίας απέλασης που ενεργοποιείται κατά του αιτούντος που κρίθηκε ότι δεν χρήζει διεθνούς προστασίας. Ωστόσο ο αιτών έχει το δικαίωμα να ζητήσει αναστολή εκτέλεσης της διαταγής απέλασης. (Άρθρο 52, ΠΔ 18/1989).

Η εξέταση της αίτησης ακύρωσης μετά την κατάθεσή της μπορεί να χρειαστεί από 18 μήνες έως και περισσότερα από δύο χρόνια, γι' αυτό ο αιτών άσυλο επίσης χρειάζεται να καταθέσει αίτημα αναστολής της διαταγής απέλασης. Επιπλέον, καθώς η απόφαση για το αίτημα αναστολής μπορεί να εκδοθεί έξι με 18 μήνες αργότερα, πρέπει επίσης να κατατεθεί αίτηση για έκδοση προσωρινής διαταγής απαγόρευσης της απέλασης. Και οι δύο αιτήσεις πρέπει να κατατεθούν από δικηγόρο. Οι καθυστερήσεις στην έκδοση των προσωρινών διαταγών για το σταμάτημα της απέλασης (εκδίδονται μεταξύ 10 ημερών και 4 μηνών μετά την αίτηση) εκθέτουν πολλούς αιτούντες άσυλο στον κίνδυνο σύλληψης, κράτησης και απέλασης, συμπεριλαμβανομένης της επαναπροώθησης, καθώς όσο εκκρεμεί η έκδοση αυτών των διαταγών, τα νομικά έγγραφά τους (ροζ κάρτα) δεν ισχύουν.

Το ΠΔ 81/2009 επίσης προβλέπει ότι οι προσφυγές που εκκρεμούν θα κριθούν από τον Υφυπουργό Εσωτερικών με την βοήθεια Δευτεροβάθμιων Γνωμοδοτικών Επιτροπών, οι οποίες έχουν υποβιβαστεί από όργανα λήψης αποφάσεων σε συμβουλευτικό ρόλο. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι όσοι είχαν υποβάλλει αίτημα ασύλου σύμφωνα με το παλαιό σύστημα διατηρούν το δικαίωμα στην προσφυγή όταν λάβουν απορριπτικές αποφάσεις.¹⁰⁴ Οι Γνωμοδοτικές Επιτροπές δεν είχαν συσταθεί μέχρι τον Φεβρουάριο του 2010.

Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει πολύ σοβαρές ανησυχίες για τις επιπτώσεις που θα έχουν οι αλλαγές που θεσπίστηκαν τον Ιούλιο του 2009. Η αφαίρεση του δικαιώματος σε αποτελεσματική προσφυγή υπονομεύει θεμελιακά τον δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας ασύλου. Δημιουργεί τον πραγματικό κίνδυνο οι εσφαλμένες αποφάσεις να μείνουν χωρίς έλεγχο και να παραβιαστεί η αρχή της μη επαναπροώθησης. Στερεί από τον αιτούντα άσυλο το δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή όπως εγγυώνται το Άρθρο 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (καθώς και η σχετική νομολογία) και το Άρθρο 39 της Οδηγίας για τις Διαδικασίες Ασύλου. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες επίσης εκφράζει τις ανησυχίες της για το ΠΔ 81/2009 δηλώνοντας ότι «δεν θα συμμετάσχει στη νέα διαδικασία ασύλου εκτός εάν επέλθουν δομικές αλλαγές».¹⁰⁵

Ο Α., φερόμενος ως Χριστιανός Ιρανός αιτών άσυλο, ο οποίος επιστράφηκε στην Ελλάδα στα τέλη του 2009 από την Ελβετία, είχε καταθέσει αίτημα ασύλου στην Ελλάδα σύμφωνα με το παλιό σύστημα και του είχε δοθεί ροζ κάρτα. Είπε στους εκπροσώπους της Διεθνούς Αμνηστίας ότι εάν επιστρέψει στο Ιράν θα τον σκοτώσουν επειδή προσηλυτίστηκε στον Χριστιανισμό. Όταν επεστράφη στην Ελλάδα με το Δουβλίνο ΙΙ, του επιδόθηκε απορριπτική απάντηση στο αίτημά του στο

αεροδρόμιο, στα ελληνικά. Η απόφαση ανέφερε ότι είχε 30 ημέρες¹⁰⁶ προθεσμία για να καταθέσει προσφυγή. Στον Α. δεν δόθηκε καμία εξήγηση για αυτή την ειδοποίηση σε γλώσσα που να κατανοεί. Το νόημα αυτής της ειδοποίησης το έμαθε από εκπροσώπους της Διεθνούς Αμνηστίας μόλις λίγες ημέρες πριν λήξει η προθεσμία. Δήλωσε ότι δεν έχει καμία εμπιστοσύνη στο ελληνικό σύστημα και θα προτιμούσε να μην καταθέσει προσφυγή.

Η Διεθνής Αμνηστία θεωρεί ότι οι ελληνικές διαδικασίες ασύλου δεν ανταποκρίνονται στα σχετικά πρότυπα σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο για τους πρόσφυγες και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Όπως καταδεικνύεται πιο πάνω, η έλλειψη πρόσβασης σε μια δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία ασύλου, οι ανεπάρκειες στην αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας (συμπεριλαμβανομένων των υποθέσεων που εμπίπτουν στο Δουβλίνο ΙΙ), τα εμπόδια που θίγουν τη δυνατότητα των αιτούντων άσυλο στην καταγραφή και την προσφυγή, καθιστώντας τους μερικές φορές παράνομους στη χώρα και σε κίνδυνο απέλασης, η κατάργηση της ουσιαστικής προσφυγής και η απουσία αποτελεσματικής νομικής συνδρομής και διερμηνέων κατά τη διαδικασία ασύλου, δημιουργούν σοβαρό κίνδυνο επαναπροώθησης.

5. ΑΠΕΛΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΜΗ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ

Η Ελλάδα, ως κράτος μέλος της Σύμβασης της Γενεύης και του Πρωτοκόλλου της, όπως και άλλων σχετικών οργάνων, συμπεριλαμβανομένων του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ICCPR), της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων Μορφών Σκληρής και Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), πρέπει να διασφαλίζει ότι δεν παραβιάζει την αρχή της μη επαναπροώθησης.¹⁰⁷ Η Ελλάδα απαιτείται να διασφαλίζει ότι δεν στέλνει κανένα άτομο, με κανέναν απολύτως τρόπο, άμεσα ή έμμεσα, σε χώρα όπου αντιμετωπίζει κίνδυνο δίωξης ή άλλων σοβαρών καταπατήσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σύμφωνα με το Άρθρο 5 του ΠΔ 90/2008, οι αιτούντες άσυλο έχουν το δικαίωμα να παραμείνουν στην Ελλάδα και να μην απομακρυνθούν μέχρι να ολοκληρωθεί η διοικητική διαδικασία επί του αιτήματος για την χορήγηση ασύλου. Ωστόσο, ένας αριθμός οργανώσεων, όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες,¹⁰⁸ η Human Rights Watch,¹⁰⁹ το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, η Pro Asyl,¹¹⁰ η Νορβηγική Επιτροπή Ελσίνκι,¹¹¹ άλλες ελληνικές μη κυβερνητικές οργανώσεις καθώς και ο Τύπος¹¹² έχουν αναφέρει την πρακτική των ελληνικών αρχών να απελαύνουν αιτούντες άσυλο στην Τουρκία πριν κριθεί το αίτημά τους μέσα από μια δίκαιη και ικανοποιητική διαδικασία ασύλου.¹¹³

Τα κεφάλαια της έκθεσης που προηγήθηκαν περιγράφουν τα κενά και τα ελαττώματα σε διάφορα στάδια της διαδικασίας αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας, καθώς επίσης τα διοικητικά εμπόδια τα οποία κυρίως προέρχονται από την έλλειψη στέγης των αιτούντων άσυλο και ειδικότερα των επιστρεφόμενων με το Δουβλίνο ΙΙ. Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία ότι αυτές οι παραλείψεις των ελληνικών αρχών να διασφαλίσουν ότι οι αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση σε μια πλήρη και δίκαιη διαδικασία ασύλου, τους θέτει σε κίνδυνο επαναπροώθησης. Αυτός ο κίνδυνος αφορά τους επιστρεφόμενους με το Δουβλίνο ΙΙ με τον ίδιο τρόπο που αφορά τους αιτούντες άσυλο γενικά. Σε αυτές τις παραλείψεις στη διαδικασία έρχεται να προστεθεί η πρακτική της απομάκρυνσης ατόμων πριν την αποτελεσματική εξέταση των αιτημάτων τους για διεθνή προστασία, η οποία δημιουργεί πραγματικούς κινδύνους παραβίασης της αρχής της μη επαναπροώθησης, είτε άμεσα, είτε έμμεσα μέσω της διαδοχικής ή αλυσιδωτής επαναπροώθησης.

Η Διεθνής Αμνηστία έχει συνεχιζόμενες ανησυχίες για την κατάσταση του Η.Β., ενός ατόμου που αναζήτησε άσυλο στην Ελλάδα, η υπόθεση του οποίου τεκμηριώθηκε για πρώτη φορά σε έκθεση που δημοσιεύτηκε το 2005.¹¹⁴ Ο Η.Β. είναι

Τούρκος υπήκοος, κουρδικής καταγωγής. Από το 1994 υπήρξε μέλος οργάνωσης απαγορευμένης στην Τουρκία, του Λαϊκού Επαναστατικού Απελευθερωτικού Κόμματος – Μετώπου (Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi, DHKP-C). Είχε καταδικαστεί ως μέλος της προαναφερόμενης οργάνωσης και είχε μείνει στη φυλακή μεταξύ του 1995 και του 2002 σε διάφορες τοποθεσίες γύρω από την Ισταμπούλ, μερικές από τις οποίες ήταν φυλακές υψηλής ασφαλείας τύπου “F”. Σε συνέντευξή του σε εκπροσώπους της Διεθνούς Αμνηστίας τον Ιανουάριο 2005, ο Η.Β. είπε ότι είχε υποστεί βασανιστήρια όταν ήταν στη φυλακή σε διάφορες χρονικές στιγμές και έκανε απεργία πείνας ως διαμαρτυρία για τις συνθήκες διαβίωσης στη φυλακή. Ο Η.Β. υπέστη επίσης σοβαρά εγκαύματα σε όλο του το σώμα όταν αυτοπυρπολήθηκε σε μια από τις συγκρούσεις με τις αστυνομικές αρχές, που είχαν ακολουθήσει τις εκτεταμένες διαμαρτυρίες πολιτικών κρατουμένων σε φυλακές τύπου “F” σε ολόκληρη τη χώρα. Ο Η.Β. έδωσε αποδεικτικά στοιχεία για να στηρίξει το αίτημα ασύλου του, μεταξύ των οποίων ήταν ιατρική έκθεση του Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων στην Ελλάδα, η οποία επιβεβαιώνει ότι τα σωματικά συμπτώματα που κατέγραψαν οι γιατροί του κέντρου συνάδουν με το είδος του βασανιστηρίου που περιγράφει ο ίδιος ότι υπέστη στη φυλακή. Ο Η.Β. επίσης προσκόμισε ως αποδεικτικά στοιχεία σειρά από δημοσιεύματα στον Τύπο, τα οποία δημοσιεύθηκαν σε διάφορες χρονικές στιγμές από το 2001 και μετά, στα οποία καταγραφόταν η πολιτική του δραστηριότητα στην Τουρκία, καθώς επίσης και μια σειρά από έγγραφα που είχαν εκδώσει οι αρχές των τουρκικών φυλακών και δικαστήρια, που επιβεβαίωναν την καταδίκη του ως μέλους του DHKP-C. Στην Ελλάδα ήρθε για πρώτη φορά τον Δεκέμβριο του 2002. Το αίτημα ασύλου του απορρίφθηκε στις 14 Φεβρουαρίου του 2004. Προσέφυγε κατά της πρωτοβάθμιας απόφασης και ταξίδεψε στη Γερμανία. Από εκεί τον επέστρεψαν στην Ελλάδα με το Δουβλίνο ΙΙ τον Δεκέμβριο του 2004. Τέθηκε υπό κράτηση και επρόκειτο να απελαθεί στην Τουρκία αφού έλαβε την απόφαση να «διακοπεί» η εξέταση της προσφυγής. Προσέφυγε για την ακύρωση της απόφασης στο Συμβούλιο της Επικρατείας και η απέλασή του στην Τουρκία αναστάληκε. Του δόθηκε και πάλι ροζ κάρτα τον Ιανουάριο του 2005. Το 2005 η Διεθνής Αμνηστία εξέφρασε τις ανησυχίες της για το σκεπτικό της απόφασης της πρωτοβάθμιας Επιτροπής και ειδικά την έλλειψη σαφήνειας στη δήλωση του Επιτροπής ότι οι ισχυρισμοί του αιτούντα δεν τεκμηριώνονταν μέσω των αποδείξεων που προσκόμισε. Τον Αύγουστο του 2008 διατάχθηκε η αναστολή της απέλασης αλλά μέχρι τον χρόνο σύνταξης αυτής της έκθεσης δεν του είχε ακόμη δοθεί άσυλο στην Ελλάδα.

Τον Απρίλιο του 2009 ο Η.Β. άρχισε απεργία πείνας, η οποία κράτησε περισσότερο από 25 ημέρες, απαιτώντας την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα στην Ελλάδα. Σε συνάντησή του με Βουλευτές και με μέλη της Νεολαίας Ενάντια στον Ρατσισμό, ο Υφυπουργός Εσωτερικών υποσχέθηκε ότι ο Η.Β. θα αναγνωριστεί ως πρόσφυγας στην Ελλάδα. Ωστόσο η υπόσχεσή του μένει ακόμη ανεκπλήρωτη. Η Διεθνής Αμνηστία έχει ήδη εκφράσει την άποψη ότι το αποδεικτικό υλικό που προσκόμισε ο αιτών στην οργάνωση οδηγεί στο συμπέρασμα ότι εάν επιστραφεί στην Τουρκία θα αντιμετωπίσει τον κίνδυνο διώξεων και τονίζει ότι η απειλή απέλασής του στην Τουρκία ακόμη υφίσταται, εφόσον δεν του έχει αναγνωριστεί η προσφυγική ιδιότητα στην Ελλάδα.¹¹⁵

Σε μια άλλη περίπτωση:

Ο Σ.Ε. είναι πρόσφυγας από το Ιράν. Ο πατέρας συμμετείχε ενεργά σε απαγορευμένο κόμμα, το Δημοκρατικό Κόμμα του Κουρδιστάν. Όταν ήταν 17 χρονών, ο Σ.Ε. και η οικογένειά του κατέφυγαν από το Ιράν στο βόρειο Ιράκ. Εκεί, αυτός και ο πατέρας του έγιναν ενεργά μέλη του ίδιου κόμματος. Όταν η κατάσταση ασφαλείας στο βόρειο Ιράκ χειροτέρευε και ο πατέρας του τραυματίστηκε σε επίθεση εναντίον του, η οικογένεια αποφάσισε να καταφύγει στην Τουρκία. Εκεί αναγνωρίστηκαν σαν πρόσφυγες από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες το 2003. Παρά το γεγονός αυτό, οι τουρκικές αρχές δεν τους επέτρεψαν να εγκατασταθούν στη χώρα, αρνήθηκαν να τους μετεγκαταστήσουν σε τρίτη χώρα και προσπάθησαν να τους απελάσουν στο Ιράν.

Ο Σ.Ε. είπε σε εκπροσώπους της Διεθνούς Αμνηστίας ότι τον Οκτώβριο του 2004 προσπάθησε να φτάσει στην Ελλάδα με μια μικρή βάρκα μαζί με άλλα 12 άτομα. Όταν πλησίαζαν τη Λέσβο, κατευθύνθηκε προς το μέρος τους σκάφος του Λιμενικού. Η βάρκα τους ανατράπηκε και τρεις άνθρωποι πνίγηκαν. Ο Σ.Ε. διασώθηκε και τον μετέφεραν στο νοσοκομείο στη

Μυτιλήνη. Μετά από μερικές ημέρες τον μετέφεραν στη φυλακή. Είπε ότι κρατήθηκε σε άσχημες συνθήκες, δεν μπορούσε να πλυθεί και δεν υπήρχε ζεστό φαγητό. Επίσης είπε στη Διεθνή Αμνηστία ότι του αρνήθηκαν το δικαίωμα να υποβάλλει αίτημα ασύλου, δεν του δόθηκε καμία νομική βοήθεια και τον εμπόδιζαν να έχει επαφή με τον έξω κόσμο. Μετά από τρεις μήνες αφέθηκε ελεύθερος και έλαβε τη διαταγή να εγκαταλείψει την Ελλάδα μέσα σε 30 ημέρες. Κανόνισε να ταξιδέψει για τη Βρετανία.

Μετά από ένα επικίνδυνο ταξίδι με τρένο, ημιφορτηγό και δύο φορές μέσα σε έναν αποπνικτικό χώρο φορτίου φορτηγού, τον Μάρτιο του 2005 κατέθεσε αίτημα ασύλου στη Βρετανία. Αφού τέθηκε υπό κράτηση για τέσσερις μήνες, τον Σεπτέμβριο του 2005 επιστράφηκε στην Ελλάδα σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού του Δουβλίνου. Στην Αθήνα, σύμφωνα με αναφορές, τέθηκε υπό κράτηση για μερικές ημέρες και μετά αφέθηκε ελεύθερος με τη διαταγή να εγκαταλείψει τη χώρα μέσα σε δυο ημέρες. Ξεκίνησε απεργία πείνας μπροστά από το κτίριο του ΕΣΠ και συνελήφθη. Τέθηκε υπό κράτηση στην Αθήνα για τρεις μήνες. Υποστηρίζει ότι δεν μπόρεσε να υποβάλλει αίτημα ασύλου και ότι δεν μπόρεσε να μιλήσει ή να συναντηθεί με δικηγόρο. Όταν αφέθηκε ελεύθερος του έδωσαν τη διαταγή να εγκαταλείψει τη χώρα σε 30 ημέρες.

Παρέμεινε παράνομα στην Αθήνα και εργάστηκε ως εθελοντής σε μια οργάνωση που βοηθά Ιρανούς πρόσφυγες. Ένα χρόνο και πέντε μήνες μετά τον συνέλαβαν ξανά, κρατήθηκε για 20 μέρες και μεταφέρθηκε στα σύνορα του Έβρου. Τον Φεβρουάριο του 2007 υποστηρίζει ότι η ελληνική αστυνομία τον εξανάγκασε να περάσει το ποτάμι μέσα στη νύχτα μαζί με περισσότερους από εκατό ανθρώπους. Ανά περίπου 13-14 ανθρώπους τους μετέφεραν με μια μικρή βάρκα. Το πρωί συνελήφθησαν και ανακρίθηκαν από την τουρκική αστυνομία. Επειδή φοβόταν ότι θα απελαθεί στο Ιράν, είπε ότι είναι Ιρακινός. Μετά από μερικές ημέρες μεταφέρθηκε στην περιοχή του Κουρδιστάν στο Ιράκ. Εκεί υποστηρίζει ότι κρατήθηκε στο Ερμπίλ για δυόμισι μήνες πριν απελευθερωθεί τον Μάιο του 2007.

Τον Οκτώβριο του 2007 κατέφυγε ξανά στην Τουρκία, καθώς η κατάσταση στο βόρειο Ιράκ δεν ήταν ασφαλής για τον ίδιο. Μετά από ένα μήνα έφτασε στην Κω μέσα σε μια μικρή βάρκα. Αυτή τη φορά δεν τέθηκε υπό κράτηση αλλά πήρε διαταγή να εγκαταλείψει τη χώρα. Φοβούμενος ότι θα τον εξανάγκαζαν να επιστρέψει πάλι στην Τουρκία, ταξίδεψε παράτυπα στην Ολλανδία. Ο Σ.Ε. είπε στη Διεθνή Αμνηστία ότι, αν και πληροφόρησε την Ολλανδική κυβέρνηση ότι επιθυμεί να υποβάλλει αίτημα ασύλου, τον συνέλαβαν και τον κράτησαν για δύο μήνες επειδή είχε χρησιμοποιήσει πλαστό διαβατήριο. Μετά κρατήθηκε σε ένα κέντρο κράτησης μεταναστών για άλλους δυόμισι μήνες. Τον Φεβρουάριο του 2010 οι Ολλανδικές αρχές επιδίωκαν ακόμη να τον επιστρέψουν στην Ελλάδα.

Σε άλλες περιπτώσεις, οι δυσκολίες στην απόκτηση ή την ανανέωση της ροζ κάρτας είχαν ως αποτέλεσμα τον κίνδυνο επαναπροώθησης για καταχωρημένους ή ακαταχώρητους αιτούντες άσυλο συμπεριλαμβανομένων και επιστραφέντων του Δουβλίνου ΙΙ, πριν ολοκληρωθεί η διαδικασία ασύλου.

Η Σ. είναι Αφγανή, η οποία επιστράφηκε στην Ελλάδα από την Ελβετία το 2009, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού του Δουβλίνου. Δηλώνει ότι εργαζόταν σε μία διεθνή ανθρωπιστική ΜΚΟ στο Αφγανιστάν. Υποστηρίζει ότι χρειάζεται προστασία διότι ο αδελφός της προσπαθούσε να την αναγκάσει να παντρευτεί χωρίς τη θέλησή της και την είχε ξυλοκοπήσει επανειλημμένα, με αποτέλεσμα να χάσει μέρος της όρασής της από το ένα μάτι. Η Σ. είπε στους εκπροσώπους της Διεθνούς Αμνηστίας ότι η ροζ κάρτα της εκλάπη στη Θεσσαλονίκη και ότι αμέσως το ανέφερε στο αστυνομικό τμήμα. Ωστόσο οι αστυνομικοί την κράτησαν για μία ημέρα, απειλώντας την ότι θα τη στείλουν πίσω στο Αφγανιστάν, καθώς δεν πίστεψαν ότι ήταν ποτέ κάτοχος ροζ κάρτας. Τελικά κατάφερε να τηλεφωνήσει σε μια κοινωνική λειτουργό από τους Γιατρούς του Κόσμου, που την είχε βοηθήσει και που μπορούσε να επιβεβαιώσει ότι ήταν πράγματι καταγεγραμμένη αιτούσα άσυλο. Μόνο μετά από αυτή την παρέμβαση την άφησαν να φύγει από το αστυνομικό τμήμα.¹¹⁶

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες έδωσε στη Διεθνή Αμνηστία πληροφορίες για τις παρακάτω δύο υποθέσεις:

Ο Α. είναι ένας Πακιστανός αιτών άσυλο, ο οποίος έφτασε στην Ελλάδα τον Οκτώβριο 2007. Κατάφερε να καταθέσει αίτημα ασύλου τον Ιούνιο του 2008. Όταν πήγε να ανανεώσει τη ροζ κάρτα του τον Δεκέμβριο του 2008, η αστυνομία ανέβαλε την ανανέωση επανειλημμένα από τη μία Δευτέρα στην επόμενη. Επειδή η κάρτα του δεν ανανεώθηκε, συνελήφθη από την αστυνομία τον Φεβρουάριο του 2009. Τους έδειξε την κάρτα του αλλά επέμειναν ότι έμενε παράνομα στην Ελλάδα. Τον Μάρτιο του 2009, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες έλαβε ένα πιστοποιητικό που ανέφερε ότι το αίτημα του Α. εκκρεμούσε ακόμη. Ο δικηγόρος αμέσως πήρε το πιστοποιητικό και το έδωσε στο τμήμα απελάσεων, όπου του είπαν ότι το Α. ήταν στο αεροδρόμιο και επρόκειτο απέλαση. Η απέλασή του ακυρώθηκε σχεδόν την τελευταία στιγμή.

Στις 22 Απριλίου του 2009, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες έλαβε ένα τηλεφώνημα από τον Τζ.Σ., ο οποίος τους είπε ότι βρισκόταν στην Τουρκία, στο Κέντρο Ενπινρέ [κέντρο κράτησης για αλλοδαπούς] μαζί με τον φίλο του Κ.Α. Και οι δύο είναι Αφγανοί αιτούντες άσυλο, οι οποίοι βρισκόταν στην Ελλάδα από τον Σεπτέμβριο του 2007 και οι κάρτες τους ίσχυαν ακόμα. Είπαν ότι τους πλησίασαν κάποια άτομα στην περιοχή του Έβρου τα οποία, σύμφωνα με αναφορές, προσφέρθηκαν να τους προσλάβουν για αγροτικές εργασίες αλλά αργότερα τους απείλησαν με όπλα και τους πήραν τα χρήματά τους. Οι άνδρες αυτοί, που ισχυρίζονταν ότι είναι αστυνομικοί, αγνόησαν το γεγονός ότι ο Τζ.Σ. και ο Κ.Α. τους έδειξαν αντίγραφα των καρτών τους που αποδείκνυαν ότι είναι αιτούντες άσυλο, τους έβαλαν σε μία πλαστική βάρκα, διέσχισαν το ποτάμι που αποτελεί το σύνορο με την Τουρκία και τους εγκατέλειψαν στην Τουρκία. Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες παρέμεινε σε επαφή μαζί τους για μικρό χρονικό διάστημα μετά την εκδίωξή τους στην Τουρκία. Ανέφεραν ότι θα τους έστελναν από την Τουρκία στο Ιράν. Τις πληροφορίες αυτές επιβεβαίωσε στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και ένας Τούρκος δικηγόρος.

Η Διεθνής Αμνηστία έχει επίσης παρακολουθήσει στενά μία υπόθεση που αφορά Τούρκους υπηκόους κουρδικής καταγωγής, συμπεριλαμβανομένων τεσσάρων ασυνόδευτων ανήλικων, οι οποίοι επιστράφηκαν στις τουρκικές αρχές στο πλαίσιο της διμερούς Συμφωνίας Επανεισδοχής μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, παρά το γεγονός ότι είχαν ζητήσει άσυλο στην Ελλάδα. Στις 27 Αυγούστου του 2009, η Διεθνής Αμνηστία απέστειλε επιστολή στον Υπουργό Εσωτερικών με κοινοποίηση στις σχετικές αρχές εκφράζοντας, μεταξύ άλλων, τις ανησυχίες της για την υπόθεση και για την παράλειψη να γίνει σεβαστή η αρχή της μη επαναπροώθησης. Στην επιστολή η Διεθνής Αμνηστία επίσης ζήτησε διευκρινίσεις για την πορεία των γεγονότων.

Οι αιτούντες άσυλο ήταν μεταξύ μιας ομάδας 43 ατόμων (40 Τούρκων υπηκόων κουρδικής καταγωγής και τριών Σύρων υπηκόων κουρδικής καταγωγής) που συνελήφθησαν από το ελληνική λιμενικό σώμα στη βόρεια ακτή της Κρήτης στις 20 Ιουλίου του 2009 για παράνομη είσοδο στην χώρα. Στις 27 Ιουλίου του 2009, 21 από αυτούς τους ανθρώπους, μεταξύ αυτών και τέσσερις ασυνόδευτοι ανήλικοι, σύμφωνα με πληροφορίες εξέφρασαν την επιθυμία τους να ζητήσουν άσυλο αλλά οι αστυνομικοί που είχαν υπηρεσία αρνήθηκαν να καταχωρήσουν τις αιτήσεις τους ή να διευκολύνουν την πρόσβασή τους στην Αστυνομική Δ/ση Χανίων για να καταθέσουν τις αιτήσεις ασύλου τους. Με τη βοήθεια δικηγόρων και διερμηνέων από μια τοπική ΜΚΟ και τον Δικηγορικό Σύλλογο Χανίων, οι οποίοι επισκέφθηκαν τα 43 άτομα εκείνη την ημέρα, 17 ενήλικες έγραψαν και υπέγραψαν σύντομες αιτήσεις ασύλου και προσπάθησαν να τις καταθέσουν στους αστυνομικούς που είχαν υπηρεσία. Ωστόσο σύμφωνα με μέλη της τοπικής ΜΚΟ και τους εκπροσώπους της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Δικηγορικού Συλλόγου Χανίων, οι αστυνομικοί που ήταν υπεύθυνοι για την κράτηση των αιτούντων, αρνήθηκαν να δεχτούν τις αιτήσεις. Στις 28 Ιουλίου του 2009, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Δικηγορικού Συλλόγου Χανίων κατέθεσε γραπτές αιτήσεις ασύλου στην Αστυνομική Δ/ση Χανίων κάνοντας χρήση Δικαστικού Επιμελητή, μαζί με μία επιστολή με την οποία εξηγούσαν τους λόγους για αυτή τη κίνηση. Μερικές ημέρες αργότερα η Αστυνομική Δ/ση Χανίων επέστρεψε τα αιτήματα ασύλου με την αιτιολογία ότι δεν κατατέθηκαν αυτοπροσώπως από τους αιτούντες.

Στις 27 Ιουλίου, χωρίς καμία προειδοποίηση όλα τα άτομα μεταφέρθηκαν με αστυνομική συνοδεία με πλοίο στην Αθήνα και από εκεί την επόμενη ημέρα στον Έβρο, στα σύνορα με την Τουρκία.

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, η Διεθνής Αμνηστία και διάφορες άλλες ΜΚΟ, μεταξύ των οποίων το Φόρουμ Μεταναστών Χανίων και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, απέστειλαν φαξ και επιστολές στις αρμόδιες κεντρικές και τοπικές αρχές ζητώντας να σταματήσει η απομάκρυνση των αιτούντων άσυλο. Εντούτοις 18 Τούρκοι αιτούντες άσυλο κουρδικής καταγωγής, συμπεριλαμβανομένων των τεσσάρων ασυνόδευτων ανήλικων, ήταν μεταξύ των 40 κρατούμενων που παραδόθηκαν στα χέρια των τουρκικών αρχών στις 30 Ιουλίου 2009. Δύο από τους τρεις Σύρους αιτούντες άσυλο κουρδικής καταγωγής αφέθηκαν ελεύθεροι ενώ ο τρίτος τέθηκε υπό κράτηση στο κρατητήριο της Υποδιεύθυνσης Αλλοδαπών της Αστυνομικής Δ/σης Αττικής. Ο Συνήγορος του Πολίτη ξεκίνησε διερεύνηση του περιστατικού τον Οκτώβριο του 2009 αλλά δεν είχε ακόμα εκδώσει το πόρισμά του τον Μάρτιο του 2010.¹¹⁷

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εντόπισε τα άτομα αυτά στην Τουρκία μετά τη μεταφορά τους και σημείωσε ότι «... η επιστροφή τους χωρίς να ληφθεί υπόψη το αίτημά τους για διεθνή προστασία αναδεικνύει την ανάγκη εγγυήσεων για να διασφαλιστεί ο σεβασμός της αρχής της μη επαναπροώθησης».¹¹⁸

Επιπρόσθετα στις παραπάνω υποθέσεις, η Διεθνής Αμνηστία έχει λάβει αριθμό ισχυρισμών από Ιρακινούς και Αφγανούς υπηκόους, μεταξύ αυτών και ανθρώπους που δήλωσαν ότι είναι ανήλικοι, οι οποίοι λένε ότι όταν εισήλθαν στο ελληνικό

έδαφος δε μπόρεσαν να υποβάλλουν αίτημα ασύλου, παρά την ανάγκη τους για διεθνή προστασία, κυρίως γιατί τους αρνήθηκαν την πρόσβαση στο κτίριο της Πέτρου Ράλλη. Ως αποτέλεσμα κρατήθηκαν αργότερα από την ελληνική αστυνομία ως μετανάστες χωρίς έγγραφα και απελάθηκαν στην Τουρκία όπου αντιμετώπισαν τον κίνδυνο της αλυσιδωτής επαναπροώθησης. Για παράδειγμα, ένας 17χρονος ακαταχώρητος Αφγανός αιτών άσυλο, ο οποίος επιστράφηκε στην Ελλάδα από την Ιταλία, είπε στους εκπροσώπους της Διεθνούς Αμνηστίας:

«Με έθεσαν υπό κράτηση στο αστυνομικό τμήμα της Πάτρας για μερικές ημέρες και μετά με έβαλαν σε ένα λεωφορείο με 60 άτομα από το Αφγανιστάν, το Ιράκ και την Παλαιστίνη. Μας μετέφεραν στο κέντρο κράτησης Φυλάκιο στον Έβρο όπου μας κράτησαν για 25 μέρες. Μια μέρα οι αστυνομικοί μας πήραν και μας πήγαν στο δάσος. Μας χτύπησαν και μας πήραν όλα μας τα υπάρχοντα. Μετά μας έβαλαν σε μια βάρκα που την οδηγούσε ένας Έλληνας. Εάν κάποιος μιλούσε ή κουνιόταν στη βάρκα, οι αστυνομικοί τον χτυπούσαν. Υπήρχαν περίπου 35 άνθρωποι στη βάρκα. Όταν φτάσαμε σε τουρκικό έδαφος, οι αστυνομικοί μας είπαν να φύγουμε. Περπάτησα και βρήκα μία μικρή πόλη και μετά πήγα στην Ισταμπούλ. Αργότερα έμαθα ότι άλλοι συνελήφθησαν από την τουρκική αστυνομία».

Η Τουρκία διατηρεί έναν γεωγραφικό περιορισμό σε σχέση με την Σύμβαση των Προσφύγων και αρνείται να αναγνωρίσει ως πρόσφυγες άτομα που δεν προέρχονται από την Ευρώπη. Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία ότι οι άνθρωποι που έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας στην Τουρκία εμποδίζονται να έχουν πρόσβαση στα διεθνώς αναγνωρισμένα δικαιώματά τους λόγω των τουρκικών κανονισμών για το άσυλο, οι οποίοι δεν συνάδουν με τα διεθνή πρότυπα και οι οποίοι εφαρμόζονται άδικα και αυθαίρετα. Επιπλέον, η Διεθνής Αμνηστία ανησυχεί ότι πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και άλλοι που χρειάζονται διεθνή προστασία απελαύνονται με τη βία από την Τουρκία σε χώρες όπου κινδυνεύουν από διώξεις. Η Διεθνής Αμνηστία ανησυχεί επίσης ότι αιτούντες άσυλο και μετανάστες κρατούνται παράνομα στην Τουρκία.¹¹⁹

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που έδωσε στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες το Ελληνικό Υπουργείο Εσωτερικών το 2008, 10.760 Ιρακίνοι συνελήφθησαν εν όψει απέλασης, 221 από τους οποίους τελικά απελάθηκαν στο Ιράκ παρά τη συνεχιζόμενη ανασφάλεια και τους κινδύνους παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι το ποσοστό των Ιρακινών αιτούντων άσυλο που λαμβάνουν διεθνή προστασία στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά χαμηλό.¹²⁰

Η Διεθνής Αμνηστία αντιτίθεται σε όλες τις βίαιες επιστροφές προς το Ιράκ επί του παρόντος, τόσο εκείνες που συμβαίνουν άμεσα, όσο και εκείνες που συμβαίνουν έμμεσα. Σύμφωνα και με τη θέση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους

Πρόσφυγες,¹²¹ η Διεθνής Αμνηστία πιστεύει ότι σε όλα τα άτομα από το νότιο και κεντρικό Ιράκ πρέπει να αναγνωρίζεται η ιδιότητα του πρόσφυγα ή μία συμπληρωματική μορφή προστασίας. Σχετικά με τους Ιρακινούς από την περιοχή του Ιρακινού Κουρδιστάν, πρέπει να γίνεται εξατομικευμένη εκτίμηση σε μια δίκαιη και ικανοποιητική διαδικασία ασύλου για να καθοριστεί εάν χρειάζονται την αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας ή άλλης μορφής συμπληρωματική προστασία. Ωστόσο εάν οι Ιρακίνοι από την Κουρδική περιοχή δεν ανταποκρίνονται στα κριτήρια για την απόδοση της προσφυγικής ιδιότητας ή άλλης συμπληρωματικής προστασίας, πρέπει να τους χορηγείται προσωρινή προστασία για ανθρωπιστικούς λόγους μέχρι να επιλυθεί οριστικά και ειρηνικά το καθεστώς του Κιρκούκ και να είναι ασφαλές από κάθε άλλη άποψη να επιστρέψουν.¹²²

Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία ότι οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα μπορεί να διατρέχουν κίνδυνο επαναπροώθησης λόγω της παράλειψης των αρχών να παράσχουν πλήρη και δίκαιη διαδικασία ασύλου. Για την αστυνομία, οι επιστρεφόμενοι με το Δουβλίνο ΙΙ αιτούντες άσυλο δεν ξεχωρίζουν από τους υπόλοιπους αιτούντες άσυλο και είναι εκτεθειμένοι στους ίδιους κινδύνους.¹²³

Η μη επαναπροώθηση, όπως εξηγήθηκε παραπάνω, είναι μια διεθνής υποχρέωση θεμελιώδους σημασίας. Η εκπλήρωση μιας τέτοιας υποχρέωσης απέναντι στους πρόσφυγες και σε άλλους που έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας απαιτεί οι διαδικασίες αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα να διεκπεραιώνονται όσο το δυνατό πιο αποτελεσματικά για να

διασφαλιστεί ότι τα άτομα που χρειάζονται διεθνή προστασία αναγνωρίζονται ως τέτοια και τους χορηγείται η προστασία την οποία δικαιούνται σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΠΟΥ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Άρθρο 13

2. Τα Κράτη Μέλη λαμβάνουν μέτρα ώστε οι υλικές συνθήκες υποδοχής να εξασφαλίζουν στους αιτούντες άσυλο βιοτικό επίπεδο κατάλληλο από απόψεως υγείας και ικανό να διασφαλίζει τη συντήρησή τους.

Οι αστυνομικοί μου ζήτησαν στα ελληνικά να «φύγω» από το τις αστυνομικές εγκαταστάσεις του αεροδρομίου. Δεν είχα καθόλου χρήματα και άλλοι επιβάτες μου έδωσαν εισιτήριο για το λεωφορείο για την Αθήνα. Ζούσα στους δρόμους για αρκετούς μήνες.

M., Ιρακινός αιτών άσυλο

Κοιμόμουν σε πάγκα στην Ελλάδα την ώρα που οι γονείς μου είχαν τα πάντα στην Ολλανδία.

A.M., Αρμένιος πρόσφυγας, επιστράφηκε στην Ελλάδα από την Ολλανδία

Δεν μπορώ να κοιμηθώ στη πλατεία Ομονοίας τη νύχτα, αισθάνομαι κουρασμένος από αυτή τη ζωή».

Τζ., Σομαλός αιτών άσυλο, επιστράφηκε από τη Βρετανία

Το μέλλον μου είναι στο πάρκο. Κάνω κύκλους στο πάρκο όλη τη μέρα. Στη Σουηδία μου είπαν ότι η κατάσταση μου στην Ελλάδα θα ήταν ίδια με αυτή στη Σουηδία. Πώς μπορώ να πάω στο σχολείο; Η πλάτη μου πονάει επειδή κοιμάμαι στο πάρκο...

Α., Αφγανός ανήλικος, επιστράφηκε από τη Σουηδία

Το 2003 η ΕΕ υιοθέτησε ελάχιστες προδιαγραφές για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο. Η ΕΕ θεωρεί ότι «είναι απαραίτητο να διασφαλίζεται στους αιτούντες άσυλο αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο σε όλη την ΕΕ, δεδομένου ότι οι αιτούντες δεν έχουν το δικαίωμα να επιλέξουν σε ποιο Κράτος Μέλος θα εξεταστεί το αίτημά τους (λόγω της εφαρμογής του Κανονισμού του Δουβλίνου)». ¹²⁴

Το ΠΔ 220/2007 έχει ενσωματώσει την Οδηγία για τις Συνθήκες Υποδοχής¹²⁵, στην ελληνική έννομη τάξη η οποία για τους καταχωρημένους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα, αναγνωρίζει έναν αριθμό δικαιωμάτων, όπως για παράδειγμα σε επαρκείς υλικές συνθήκες στα κέντρα υποδοχής, σε δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στην απασχόληση και στην παιδεία. Η νομοθεσία επίσης περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για την φροντίδα των ασυνόδευτων ανηλίκων και των μελών ευπαθών ομάδων πληθυσμού όπως είναι τα θύματα βασανιστηρίων. Ωστόσο, η έρευνα της Διεθνούς Αμνηστίας αποκαλύπτει ότι για τους περισσότερους αιτούντες άσυλο αυτά τα δικαιώματα δεν γίνονται σεβαστά στην πραγματικότητα.

Σε αυτό το κεφάλαιο αξιολογούνται τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι αιτούντες άσυλο προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στη στέγη και σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Σε συνεντεύξεις με 51 αιτούντες άσυλο που επιστράφηκαν στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου, πολλοί από αυτούς ανέφεραν σημαντικά προβλήματα σε σχέση με αυτά τα θέματα.

6.1. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΣΤΕΓΑΣΗ

ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Άρθρο 13

Γενικοί κανόνες για τις υλικές συνθήκες υποδοχής και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

1. Τα Κράτη Μέλη μεριμνούν για την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής στους αιτούντες άσυλο όταν υποβάλλουν αίτηση ασύλου.

Άρθρο 14

Λεπτομέρειες για τις υλικές συνθήκες υποδοχής

1. Σε περίπτωση που η στέγαση παρέχεται σε είδος, θα πρέπει να λαμβάνει μία από τις κατωτέρω μορφές ή να αποτελεί συνδυασμό τους:

(α) χώρο που χρησιμοποιείται προς το σκοπό της στέγασης των αιτούντων άσυλο κατά τη διάρκεια της εξέτασης αίτησης ασύλου που υποβάλλεται στα σύνορα,

(β) κέντρα φιλοξενίας που να εξασφαλίζουν κατάλληλο βιοτικό επίπεδο,

(γ) ιδιωτικές κατοικίες, διαμερίσματα, ξενοδοχεία ή άλλοι χώροι προσαρμοσμένοι για την στέγαση αιτούντων.

Στο Ιράν είχα καλή δουλειά, καλό αυτοκίνητο, καλή εκπαίδευση αλλά δεν ήμουν ελεύθερος. Και ήθελα να είμαι ελεύθερος. Εάν επιστρέψω σαν Χριστιανός στο Ιράν, η ζωή μου τελείωσε. Σήμερα δεν μπορώ να ζω στους δρόμους...

Ιρανόσ αιτών άσυλο, επιστράφηκε από την Ελβετία

Έχουμε δει υποθέσεις που τόσο οικογένειες με βρέφη όσο και ασυνόδευτοι ανήλικοι αναγκάζονται να κοιμούνται στα πάρκα.

Εργαζόμενος στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

Το δικαίωμα στην επαρκή στέγαση θεμελιώνεται, μεταξύ άλλων θεσμικών κειμένων, στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα (ICESCR), στο οποίο μετέχει η Ελλάδα.¹²⁶ Σύμφωνα με την Επιτροπή των ΗΕ για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα, το δικαίωμα στην επαρκή στέγαση περιλαμβάνει νομική εξασφάλιση της χρονικής διάρκειας παραμονής και προστασία από βίαιη έξωση και άλλες παρενοχλήσεις και απειλές, διαθεσιμότητα υπηρεσιών, υλικών, εγκαταστάσεων και υποδομών, προσιτό κόστος, κατοικησιμότητα, προσβασιμότητα, θέση, και πολιτισμική καταλληλότητα¹²⁷

Σύμφωνα με το Άρθρο 6 του ΠΔ 220/2007, στους αιτούντες άσυλο μπορεί να παρέχεται δωρεάν στέγαση σε κάποιο κέντρο αιτούντων άσυλο ή σε οποιονδήποτε άλλον χώρο τον οποίο παρέχει το κράτος. Οι αιτούντες άσυλο που δεν έχουν κατοικία μπορούν να υποβάλουν αίτηση για να συμπεριληφθούν στους σχετικούς καταλόγους αναμονής του Υπουργείου Υγείας για να τους χορηγηθεί κατάλυμα.

Η συνολική χωρητικότητα των κέντρων υποδοχής είναι μικρή σε σύγκριση με τον αυξανόμενο αριθμό των αιτούντων άσυλο στη χώρα. Σύμφωνα με την έκθεση 2009 της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, κατάλυμα για καταχωρημένους αιτούντες άσυλο είναι επίσημα διαθέσιμο σε 12 κέντρα υποδοχής, τα οποία είναι γενικά υποστελεχωμένα και υποχρηματοδοτούμενα.¹²⁸ Τα κέντρα παρέχουν 811 θέσεις την ώρα που, σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία, υπήρχαν 19.884 αιτήσεις ασύλου μέσα στο 2008 μόνο. Υπάρχουν στην Ελλάδα οκτώ ειδικά κέντρα υποδοχής για ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους ανήλικα, τα οποία συνολικά προσφέρουν 405 θέσεις.¹²⁹ Υπήρξαν αναφορές ότι ο ξενώνας για αιτούντες άσυλο στη Θεσσαλονίκη, ο οποίος λειτουργούσε υπό την ευθύνη μιας ΜΚΟ και με χρηματοδότηση από το Υπουργείο Υγείας, θα κλείσει στις αρχές Μαρτίου του 2010. Ο ξενώνας στα τέλη Φεβρουαρίου του 2010 φιλοξενούσε 52 άτομα, συμπεριλαμβανομένων 11 οικογενειών.¹³⁰ Οι εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας πήραν συνεντεύξεις από δύο αιτούσες άσυλο, οι οποίες επεστράφησαν στην Ελλάδα με το Δουβλίνο ΙΙ: μια Σομαλή, η οποία υποφέρει από προβλήματα υγείας και μία δεύτερη Σομαλή με παιδί ενός έτους. Δήλωσαν ότι η μόνο παροχή που τους δόθηκε είναι ένα μηνιαίο επίδομα των 120 ευρώ για τρεις μήνες μετά το κλείσιμο του ξενώνα.

Σύμφωνα με το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, τον Μάιο του 2009 περίπου 80 οικογένειες αιτούντων άσυλο ήταν γνωστό ότι ζούσαν στους δρόμους της Αθήνας. Κάποιες περίμεναν περισσότερο από 10 εβδομάδες για να βρουν χώρο φιλοξενίας. Επιπλέον, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες τηρεί καταλόγους αναμονής με εκατοντάδες μόνους άνδρες, οι οποίοι αντιμετωπίζουν τη μεγαλύτερη δυσκολία να βρουν στέγη, αφού οι οικογένειες και άλλες ευπαθείς ομάδες πληθυσμού έχουν προτεραιότητα. Αξιοσημείωτο είναι ότι στη μεγάλη τους πλειονότητα οι άνθρωποι που επιστρέφονται με το Δουβλίνο ΙΙ είναι μόνοι άνδρες.

Το παράδειγμα που ακολουθεί καταδεικνύει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σε σχέση με τη στέγαση οι αιτούντες άσυλο όταν επιστρέφονται στην Ελλάδα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου. Την ίδια στιγμή δείχνει πόσο γρήγορα ανταποκρίνονται οι αρχές όταν δίδεται εκτεταμένη δημοσιότητα στο θέμα.

Η Α., μια αιτούσα άσυλο από το Αφγανιστάν, ο σύζυγός της και τα τέσσερά παιδιά τους (ηλικίας μεταξύ πέντε μηνών και οκτώ ετών) έμεινε στη Δανία με την οικογένειά της για έξι μήνες αφού είχαν περάσει από την Ελλάδα. Η οκτάχρονη κόρη τους πήγαινε σχολείο εκεί. Στη Δανία γέννησε και το τέταρτο παιδί της.

Όταν η οικογένεια ενημερώθηκε για την απόφαση ότι έπρεπε να επιστρέψουν στην Ελλάδα, ο σύζυγος της Α. εξαφανίστηκε και δεν επιστράφηκε με την υπόλοιπη οικογένεια. Σε μια προσπάθεια να σταματήσει την επιστροφή στην Ελλάδα, η Α. ξεκίνησε απεργία πείνας στη Δανία επτά ημέρες πριν την ημερομηνία που έπρεπε να φύγουν. Επίσης έραψε τα χείλη της με μεταλλική κλωστή. Η ιστορία της κίνησε το ενδιαφέρον του κόσμου στη Δανία και ένας Δανός δημοσιογράφος ήρθε στην Ελλάδα να καταγράψει τις συνθήκες στα κέντρα υποδοχής. Οι ελληνικές αρχές κατάφεραν να τους βρουν στέγη μέσα σε δύο ημέρες, γεγονός εξαιρετικά ασυνήθιστο. Το Υπουργείο Υγείας μίσθωσε ένα δωμάτιο ξενοδοχείου στο κέντρο της Αθήνας για έξι ημέρες. Στη συνέχεια η ΜΚΟ Γιατροί του Κόσμου φιλοξένησε την οικογένεια στον ξενώνα της στην Αθήνα.

Τον Νοέμβριο του 2009 η οικογένεια φιλοξενούταν σε διαμέρισμα κοντά στο κέντρο υποδοχής Λαυρίου, το οποίο παρέχει ο Δήμος Λαυρίου.

Πολλοί αιτούντες άσυλο, από τους οποίους πήρε συνέντευξη η Διεθνής Αμνηστία και είχαν επιστραφεί στην Ελλάδα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου, είχαν μείνει άστεγοι και δεν είχαν πρόσβαση σε επαρκή στέγαση. Λόγω της έλλειψης κατάλληλης στέγης που να παρέχεται από το κράτος και της ανέχειας που αντιμετωπίζουν οι επιστρεφόμενοι του Δουβλίνου ΙΙ, πολλοί από αυτούς βρήκαν στέγη στο κτίριο του Παλιού Εφετείου στην Αθήνα και στον πρόχειρο καταυλισμό της Πάτρας. Ένας από

τους επιστραφέντες αιτούντες άσυλο που έδωσε συνέντευξη στη Διεθνή Αμνηστία και σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του ήταν θύμα βασανιστηρίων από το Σουδάν, έμεινε στο Παλιό Εφετείο. Τρεις Αφγανοί αιτούντες άσυλο, που είχαν επιστραφεί από την Ιταλία, την Αυστρία και τη Βρετανία και έμεναν στον καταυλισμό της Πάτρας, έδωσαν συνέντευξη εκεί.

Στις 20 και 21 Ιουλίου 2009 η αστυνομία απομάκρυνε τα περίπου 100 άτομα που έμεναν στο Παλιό Εφετείο. Πολλοί άνθρωποι, μεταξύ αυτών παράτυποι μετανάστες και πιθανοί αιτούντες άσυλο, ζούσαν στο εγκαταλελειμμένο Εφετείο στη Σωκράτους επί τρία χρόνια σε άθλιες συνθήκες χωρίς νερό, ηλεκτρικό ή κατάλληλη αποχέτευση. Ο αριθμός τους είχε φτάσει τους περίπου 600 την άνοιξη του 2009. Φαίνεται ότι δεν χορηγήθηκε καμία εναλλακτική στέγη στους κατοίκους του εγκαταλελειμμένου εφετείου πριν ή μετά την έξωση. Οι κάτοικοι είχαν αρνηθεί να φύγουν, υποστηρίζοντας ότι δεν είχαν πού αλλού να μείνουν.¹³¹

Στις 12 Ιουλίου του 2009, οι ελληνικές αρχές εκδίωξαν με τη βία περίπου 200 ανθρώπους από τον πρόχειρο καταυλισμό της Πάτρας, οι οποίοι είχαν παραμείνει στον καταυλισμό ακόμα και μετά τις ανεπίσημες προειδοποιήσεις ότι θα κατεδαφιζόταν. Πριν την έξωση, ο πρόχειρος καταυλισμός της Πάτρας κατοικούταν για περίπου 13 χρόνια από περίπου 300 ανθρώπους αφγανικής καταγωγής, μεταξύ των οποίων αιτούντες άσυλο και παράτυπους μετανάστες. Σημαντικός αριθμός αυτών των ατόμων ήταν παιδιά, πολλά από αυτά ασυνόδευτα.¹³² Περίπου 60 ανήλικοι μεταφέρθηκαν στην κέντρο υποδοχής ανηλίκων στην Κόνιτσα, ενώ σε 65 καταχωρημένους αιτούντες άσυλο παρασχέθηκε στέγαση σε τοπικό ξενοδοχείο. Στις εβδομάδες που ακολούθησαν την έξωση, αναφέρθηκε ότι περίπου 80 έως 100 άτομα είχαν μείνει άστεγα και ζούσαν στους δρόμους της Πάτρας χωρίς κατάλυμα ή πρόσβαση σε νερό, αποχέτευση ή ιατροφαρμακευτική βοήθεια. Μεταξύ αυτών που έμειναν απροστάτευτοι λέγεται ότι ένας μικρός αριθμός ήταν ασυνόδευτοι ανήλικοι ακόμη και 14 ετών.

Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία ότι, κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου, οι αρχές προέβησαν σε αναγκαστική έξωση των ανθρώπων από τις κατοικίες τους χωρίς επαρκή προειδοποίηση, χωρίς καμία προηγούμενη διαβούλευση με την κοινότητά τους, χωρίς τη δέουσα νόμιμη διαδικασία, όπως τη δυνατότητα άσκησης ενδίκων μέσων κατά της απόφασης έξωσης και χωρίς παροχή κατάλληλου εναλλακτικού χώρου στέγασης σε πολλούς από αυτούς που εκδιώχθηκαν. Οι αναγκαστικές εξώσεις παραβιάζουν σειρά διεθνών και εθνικών νομοθετικών κειμένων για τα ανθρώπινα δικαιώματα,

συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην επαρκή στέγαση, τα οποία έχουν κυρωθεί από την Ελλάδα. Οι αναγκαστικές εξώσεις μπορεί να πραγματοποιηθούν μόνο ως τελευταία λύση, όταν έχουν διερευνηθεί όλες οι άλλες εφικτές εναλλακτικές λύσεις, και μόνο όταν υπάρχουν όλες οι κατάλληλες διαδικαστικές προστατευτικές διατάξεις. Προστασία κατά των αναγκαστικών εξώσεων πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλα τα άτομα, ανεξάρτητα από το νομικό τους καθεστώς.

Τον Σεπτέμβριο του 2009, η Διεθνής Αμνηστία πληροφορήθηκε ότι οι τοπικές αρχές της Πάτρας αποφάσισαν να διακόψουν την παροχή στέγασης στους περίπου 65 καταχωρημένους αιτούντες άσυλο οι οποίοι ζούσαν μέσα και γύρω από τον καταυλισμό και στους οποίους, μετά την εκδίωξή τους, είχε παρασχεθεί στέγαση σε τοπικό ξενοδοχείο. Μετά από πιέσεις που άσκησε τοπική επιτροπή η οποία εργάζεται για τα δικαιώματα των προσφύγων, οι τοπικές αρχές δέχτηκαν, σύμφωνα με αναφορές, να συνεχίσουν να παρέχουν στέγαση σε εκείνους τους αιτούντες άσυλο που είχαν καταγραφεί από την αστυνομία ως παρόντες στον καταυλισμό την ημέρα της αναγκαστικής έξωσης.

Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία της ότι οι αρχές παρέλειψαν να παράσχουν στοιχειώδη στέγη στους αιτούντες άσυλο, μεταξύ αυτών και σε μερικά από τα ευάλωτα άτομα, αφήνοντάς τους να τα βγάλουν πέρα μόνοι σε συνθήκες ένδειας. Μόνο σε εννιά από τους 51 επιστραφέντες στην Ελλάδα βάσει του Δουβλίνου ΙΙ, από τους οποίους πήρε συνέντευξη η Διεθνής Αμνηστία, είχε παρασχεθεί στέγη από την πολιτεία, με τη διάρκεια αυτής της παροχής να κυμαίνεται από μερικές ημέρες έως μερικά χρόνια. Σχεδόν όλοι οι 51, μεταξύ αυτών γυναίκες και μία μονογονεϊκή οικογένεια, είχαν ζήσει στους δρόμους επί μερικές ημέρες, εβδομάδες ή/και μήνες. Μόνο ένας μικρός αριθμός κατάφερε να βρει εναλλακτική ικανοποιητική στέγη. Η μεγάλη πλειονότητα από αυτών που έδωσαν συνέντευξη στη Διεθνή Αμνηστία ήταν είτε άστεγοι, είτε διέμεναν σε σπύτια φίλων και συγγενών για μικρά χρονικά διαστήματα.

6.2. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΙΑΤΡΟΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ

ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Άρθρο 13

Γενικοί κανόνες για τις υλικές συνθήκες υποδοχής και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

Τα Κράτη Μέλη λαμβάνουν μέτρα ώστε οι υλικές συνθήκες υποδοχής να εξασφαλίζουν στους αιτούντες άσυλο βιοτικό επίπεδο κατάλληλο από απόψεως υγείας και ικανό να διασφαλίζει τη συντήρησή τους.

Άρθρο 15

Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

1. Τα Κράτη Μέλη μεριμνούν ώστε να λαμβάνουν οι αιτούντες άσυλο την απαραίτητη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η οποία περιλαμβάνει, τουλάχιστον, τις πρώτες βοήθειες και την αναγκαία θεραπεία ασθένειας.
2. Τα Κράτη Μέλη παρέχουν την απαραίτητη ιατρική ή άλλη συνδρομή στους αιτούντες άσυλο με ειδικές ανάγκες.

Άρθρο 17

Διατάξεις σχετικά με τα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες

Γενική αρχή

1. Κατά τη μεταφορά των διατάξεων του κεφαλαίου ΙΙ περί υλικών συνθηκών υποδοχής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στην εθνική νομοθεσία, τα Κράτη Μέλη λαμβάνουν υπόψη τους την ειδική κατάσταση των ευάλωτων προσώπων, όπως οι ανήλικοι, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι ηλικιωμένοι, οι εγκυμονούσες, οι μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα παιδιά και τα πρόσωπα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής, φυσικής ή σεξουαλικής βίας.

Υποφέρω από πνευμονία μετά από την παραμονή μου στους δρόμους για πάρα πολύ καιρό. Αν και έχω ροζ κάρτα δεν με δέχονται στα δημόσια νοσοκομεία.

A., Σομαλός αιτών άσυλο που επιστράφηκε από τη Σουηδία το 2005

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, οι πρόσφυγες, οι αιτούντες άσυλο και οι μετανάστες με τον ίδιο τρόπο όπως κάθε άλλο άτομο έχουν «το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να απολαμβάνει το υψηλότερο δυνατό επίπεδο σωματικής και ψυχικής υγείας». Αυτό το δικαίωμα συνεπάγεται πρόσβαση χωρίς διακρίσεις σε υπηρεσίες ισοδύναμες με αυτές που διατίθενται στις κοινότητες φιλοξενίας που τους περιβάλλουν.

Σύμφωνα με το Άρθρο 14 του ΠΔ 220/2007, στους καταχωρημένους αιτούντες άσυλο πρέπει να παρέχεται δωρεάν ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη και στους αιτούντες με ειδικές ανάγκες πρέπει να παρέχεται ειδική θεραπεία. Επιπλέον, σύμφωνα με την υπουργική απόφαση 139491/3.11.2006, οι αιτούντες άσυλο με ροζ κάρτα δικαιούνται

δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στα δημόσια νοσοκομεία. Ωστόσο η έρευνα της Διεθνούς Αμνηστίας αποκάλυψε ότι αυτές οι υπηρεσίες σπάνια είναι διαθέσιμες στην πραγματικότητα.

Στην πράξη είναι πολύ συνηθισμένο το φαινόμενο, καταχωρημένοι αιτούντες άσυλο να καλούνται να πληρώσουν για νοσοκομειακές υπηρεσίες επειδή οι διοικήσεις των νοσοκομείων πολλές φορές έχουν άγνοια αυτής της νομοθεσίας. Σε πολλές περιπτώσεις αναγκάζονται να παρέμβουν ΜΚΟ και να τους δείξουν τον νόμο.

Είναι σημαντικό ότι το Άρθρο 84 του νόμου 3386/2005 για την είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα ρητά αναφέρει ότι οι αρχές δεν πρέπει να παρέχουν θεραπεία σε εκείνους των οποίων η παραμονή στη χώρα είναι παράνομη και δεν έχουν διαβατήρια. Οι μοναδικές εξαιρέσεις που επιτρέπονται είναι για τα παιδιά και την επείγουσα νοσοκομειακή φροντίδα.

Οι Γιατροί του Κόσμου, που λειτουργούν κλινική στο κέντρο της Αθήνας, είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι η κλινική δεν έχει επαρκείς πόρους για να εξυπηρετεί τόσους ανθρώπους που αναζητούν τη βοήθειά τους. Έτσι αναγκάστηκαν να αποφασίσουν να μην προσφέρουν περίθαλψη σε μετανάστες και αιτούντες άσυλο που δεν έχουν στην κατοχή τους ροζ κάρτα. Επιπλέον, οι Γιατροί χωρίς Σύνορα ανέφεραν ένα περιστατικό όπου, λόγω του κόστους, δεν τους ήταν δυνατόν να αγοράσουν ή να αποκτήσουν πρόσβαση μέσω δημόσιου νοσοκομείου στον ιατρικό εξοπλισμό που χρειαζόταν ένας Αφγανός αιτών άσυλο (επιστράφηκε από τη Βρετανία στα τέλη του 2008 σύμφωνα με το Δουβλίνο ΙΙ) ο οποίος έπασχε από βαριάς μορφής κινητικά προβλήματα που ήταν αποτέλεσμα προβλήματος στο πόδι του.¹³³ Ωστόσο η Διεθνή Αμνηστία έμαθε επίσης για έναν ασυνόδευτο ανήλικο Αφγανό αιτούντα άσυλο, ο οποίος έμενε σε ξενώνα στην Κρήτη και του παρασχέθηκε δωρεάν μεταμόσχευση σε τοπικό νοσοκομείο.¹³⁴

Πολλοί από τους αιτούντες άσυλο που έδωσαν συνέντευξη σε γιατρούς της ΜΚΟ MOSAIC υποφέρουν από κατάθλιψη και απελπισία, νιώθοντας ότι δεν υπάρχει διέξοδος στην κατάστασή τους.¹³⁵ Οι αποστολή των ΓΧΣ στην Ελλάδα έκανε παρόμοιες διαπιστώσεις.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας, οι εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας έγιναν αποδέκτες αριθμού παραπόνων από άτομα που επιστράφηκαν στην Ελλάδα με το Δουβλίνο II για τις δυσκολίες στην πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας.

Ο Κ., ένας Ιρακινός αιτών άσυλο που επιστράφηκε από την Ολλανδία στα τέλη του 2009, εισήχθη σε νοσοκομείο με την άφιξή του. Μεταξύ άλλων, υπέφερε από ψυχολογικά προβλήματα ήδη διαγνωσμένα από γιατρούς στην Ολλανδία. Στο μεσοδιάστημα, η σύζυγός του και τα τέσσερα παιδιά τους παρέμεναν κρατούμενοι στον αεροδρόμιο. Στο νοσοκομείο ισχυρίζεται ότι τον είχαν δεμένο με χειροπέδες από τα πόδια και τα χέρια στο κρεβάτι. Δεν καταλάβαινε γιατί γινόταν αυτό. Υποστήριξε ότι ένας διερμηνέας του είπε στο τηλέφωνο ότι οι γιατροί τον έδεσαν επειδή «ήταν τρελός». Το επόμενο πρωί τον πήγαν σε έναν θάλαμο όπου οι ασθενείς συμπεριφέρονταν βίαια ή ανεξήγητα. Είπε στους εκπροσώπους της Διεθνούς Αμνηστίας ότι τον εξέτασε ένας γιατρός και μετά του έδωσαν εξιτήριο. Τον πήγαν στην οικογένειά του στο κρατητήριο αλλά δεν του δόθηκε φαρμακευτική αγωγή, ούτε τον επισκέφτηκε ξανά γιατρός. Δεν έλαβε καμία θεραπεία αφότου αφέθηκε ελεύθερος από το αεροδρόμιο.

Σε μια άλλη υπόθεση:

Η Η., μια Σομαλή ανύπανδρη μητέρα και αιτούσα άσυλο η οποία επιστράφηκε στην Ελλάδα από την Ολλανδία, υποστήριξε ότι είχε ένα σπασμένο κόκαλο στην πλάτη της ως αποτέλεσμα τραυματισμού που υπέστη κατά τον εμφύλιο πόλεμο στη Σομαλία. Είπε ότι όσο βρισκόταν στην Ολλανδία, ένας Ολλανδός γιατρός της είπε ότι χρειαζόταν εγχείριση. Την επέστρεψαν στην Ελλάδα πριν την προγραμματισμένη ημερομηνία της εγχείρισης. Όμως, όταν έφτασε εκεί, ένας Έλληνας γιατρός σε δημόσιο νοσοκομείο της είπε ότι δεν χρειαζόταν εγχείριση και της έδωσε μόνο κάποια φάρμακα. Είπε στη Διεθνή Αμνηστία ότι πονούσε και είχε κινητικά προβλήματα. Είπε επίσης ότι «αισθάνεται ότι κάτι δεν πάει καλά».

Η Διεθνής Αμνηστία ανησυχεί ιδιαίτερα για τα κενά στην παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε θύματα βασανιστηρίων, μία κατηγορία αιτούντων άσυλο που θα έπρεπε να λαμβάνουν ειδική θεραπεία σύμφωνα με το Άρθρο 17 της Οδηγίας για τις Συνθήκες Υποδοχής.

Σύμφωνα με το Άρθρο 20 του ΠΔ 220/2007, οι καταχωρημένοι αιτούντες άσυλο οι οποίοι είναι θύματα βασανιστηρίων, βιασμού ή βίας πρέπει να λαμβάνουν δωρεάν ιατρική θεραπεία για τα τραύματα που τους προκάλεσαν οι προαναφερόμενες πράξεις σε ειδικευμένες μονάδες. Η διαδικασία αυτή πρέπει να λάβει χώρα πριν τη συνέντευξη για το άσυλο. Στην Ελλάδα το σχετικό ειδικευμένο όργανο για τέτοιες περιπτώσεις ήταν μέχρι πρότινος το Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων (ΙΚΑΘΒ), το ελληνικό τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων. Το ΙΚΑΘΒ λειτούργησε στην Ελλάδα από το 1989 και χρηματοδοτούνταν από την ΕΕ. Ωστόσο η χρηματοδότηση από την ΕΕ τερματίστηκε όταν η ΕΕ αποφάσισε ότι τέτοιου είδους κέντρα πρέπει να χρηματοδοτούνται από τις εθνικές κυβερνήσεις. Έτσι οι δραστηριότητες του ΙΚΑΘΒ αναστάληκαν από τον Σεπτέμβριο του 2008.¹³⁶

Σήμερα είναι ένας εφιάλτης για μένα να σκέφτομαι τι θα απογίνουν τα θύματα βασανιστηρίων. Είμαι αναγκασμένη να εκφράσω την βαθύτατή μου απελπισία... Το Δουβλίνο II πρέπει να σταματήσει, είναι μια τρελή κατάσταση. Εάν ένας ασθενής αιτών άσυλο δεν έχει στέγη, δε μπορούμε να του παράσχουμε αποτελεσματική ιατρική βοήθεια.

Μαρία Πίνιου-Καλλή, πρώην διευθύντρια του Ιατρικού Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων.

Εν κατακλείδι, η Διεθνής Αμνηστία έχει σοβαρές ανησυχίες για την πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στην Ελλάδα. Απ' ότι φαίνεται δεν υπάρχει σταθερή πρακτική για την περίθαλψη ή την ιατρική εξέταση των ανθρώπων που επιστρέφονται με το Δουβλίνο II, ούτε με την άφιξή τους στο αεροδρόμιο των Αθηνών, ούτε αφότου αφήνονται ελεύθεροι. Οι υγειονομικές αρχές φαίνεται να μην έχουν επίγνωση των υποχρεώσεών τους για παρέχουν ιατρική περίθαλψη, χωρίς πληρωμή, στους αιτούντες άσυλο. Επιπλέον, εφόσον πολλοί από τους ανθρώπους που επιστρέφονται

στην Ελλάδα με το Δουβλίνο ΙΙ μένουν άστεγοι, είναι εκτεθειμένοι σε σειρά επιπρόσθετων προβλημάτων υγείας, τα οποία δεν αντιμετωπίζονται όπως θα έπρεπε λόγω της περιορισμένης πρόσβασής τους στο δημόσιο σύστημα υγείας.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Λόγω των συνεχιζόμενων και σοβαρών ανεπαρκειών στο σύστημα ασύλου στην Ελλάδα, η Διεθνής Αμνηστία ζητά την άμεση παύση όλων των επιστροφών προς τη χώρα αυτή στο πλαίσιο του Κανονισμού του Δουβλίνου. Όπως αναδεικνύεται στην έκθεση αυτή, οι αιτούντες άσυλο που επιστρέφονται υπό τις διατάξεις αυτού του νομοθετήματος της ΕΕ, έρχονται αντιμέτωποι με σειρά παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εξαιτίας της παράλειψης της Ελλάδας να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της κατά το διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους πρόσφυγες. Μέχρι να επανορθωθούν οι ανεπάρκειες, τα κράτη μέλη του Κανονισμού διακινδυνεύουν να παραβιάσουν τις δικές τους υποχρεώσεις, στέλνοντας αιτούντες άσυλο σε μία χώρα που δεν είναι ικανή να προστατεύσει αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους. Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει σοβαρές ανησυχίες για τον κίνδυνο επαναπροώθησης, ο οποίος προκύπτει μέσα από τις ανεπάρκειες του συστήματος ασύλου στην Ελλάδα, μεταξύ άλλων μέσα από τα εμπόδια με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι οι άνθρωποι στην πρόσβασή τους στο σύστημα ασύλου· την απουσία δίκαιης εξέτασης των αιτήσεων ασύλου, ειδικά μετά τη θέσπιση της νέας νομοθεσίας η οποία καταργεί την αποτελεσματική προσφυγή· την έλλειψη πρόσβασης σε νομική συνδρομή, σε υπηρεσίες διερμηνείας και στην πληροφόρηση για την διαδικασία ασύλου· και την έλλειψη ειδικευμένου και αρμόδιου οργάνου για να αποφασίζει επί των αιτημάτων ασύλου. Η τρέχουσα τακτική της απέλασης στην Τουρκία ανθρώπων, οι οποίοι είναι πιθανό να έκαναν αίτηση για άσυλο, δημιουργεί περαιτέρω κινδύνους για έμμεση ή αλυσιδωτή επαναπροώθηση. Επιπλέον, η έλλειψη χώρων στέγασης και η ανεπαρκής πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη έχουν επιπτώσεις στα οικονομικά και κοινωνικά τους δικαιώματα.

Αν και η Διεθνής Αμνηστία καλωσορίζει τις πρόσφατες κυβερνητικές δηλώσεις και εξελίξεις, οι οποίες είναι ενδεικτικές μιας επιθυμίας για θετική μεταρρύθμιση του συστήματος ασύλου και μετανάστευσης, χωρίς πραγματικές αλλαγές στο νόμο και στην πράξη η Ελλάδα θα συνεχίσει να παραλείπει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της προς τους πρόσφυγες, τους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες. Ενώ, τα υπόλοιπα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διασφαλίσουν ότι δεν παραβιάζουν τις δικές τους υποχρεώσεις με το να επιστρέφουν αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα.

Αυτό που υπογραμμίζει έντονα η κατάσταση στην Ελλάδα είναι ότι το σύστημα του Δουβλίνου ΙΙ βασίστηκε στην προς το παρόν εσφαλμένη βασική υπόθεση ότι όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ προσφέρουν ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των προσφύγων. Μέχρι να αντιμετωπιστεί με τρόπο συντονισμένο και εναρμονισμένο, η πραγματικότητα της τεράστιας απόκλισης στα πρότυπα προστασίας ανά την ΕΕ, οι αιτούντες άσυλο που είχαν την ατυχία να έχουν σαν χώρα εισόδου τους την Ελλάδα θα αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο να μείνουν εκτός του συστήματος προστασίας προσφύγων και σοβαρότατους κινδύνους για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ασφάλειά τους.

8. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Προς τα κράτη μέλη της ΕΕ και τα λοιπά κράτη μέλη του Κανονισμού του Δουβλίνου:

- Η Διεθνής Αμνηστία καλεί τα κράτη μέλη να αναστείλουν της επιστροφές αιτούντων άσυλο προς την Ελλάδα υπό τις διατάξεις του Κανονισμού του Δουβλίνου ωστόσο η κατάσταση για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες στην Ελλάδα να βελτιωθεί και το σύστημα ασύλου να είναι απόλυτα σύμφωνο, τόσο στο νόμο όσο και στην πράξη, με τα διεθνή και εθνικά πρότυπα και διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της ΕΕ.
- Να διασφαλίσουν ότι κανένας άνθρωπος δεν θα επαναπροωθείται άμεσα ή έμμεσα στη χώρα προέλευσής του ή σε οποιαδήποτε άλλη χώρα αναφορικά με την οποία υποστηρίζει θα αντιμετωπίσει διώξεις, σε απόλυτη συμφωνία με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το διεθνές και εθνικό δίκαιο.

Προς τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ:

- Η Διεθνής Αμνηστία συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διερευνήσει πλήρως και διεξοδικά την έκταση στην οποία οι ελληνικοί νόμοι και πρακτικές συμμορφώνονται με το ευρωπαϊκό κεκτημένο για το άσυλο, σύμφωνα με τις εξουσίες της να κινεί διαδικασίες διαπίστωσης παραβάσεων ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.
- Η Διεθνής Αμνηστία καλεί τα κράτη μέλη της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να επιδοθούν με όλες τις δυνάμεις τους στην τρέχουσα αναθεώρηση του Κανονισμού του Δουβλίνου με την προοπτική να ενισχύσουν την προστασία των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, ιδιαίτερα διασφαλίζοντας αποτελεσματικά ένδικα μέσα κατά των επιστροφών και τη θέσπιση ενός μηχανισμού προσωρινής αναστολής τους.
- Η Διεθνής Αμνηστία συστήνει στα κράτη μέλη της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να επιδοθούν περαιτέρω στη μεταρρύθμιση του συστήματος του Δουβλίνου ΙΙ προκειμένου να επιτύχουν δικαιότερη κατανομή ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών, να λάβουν υπόψη τα πραγματικά πρότυπα προστασίας στα κράτη μέλη και να λαμβάνουν υπόψη τις προσωπικές προτιμήσεις των αιτούντων άσυλο, τους κοινωνικούς δεσμούς και άλλους παράγοντες που τους συνδέουν με ένα ορισμένο κράτος μέλος.

Προς τις Ελληνικές αρχές

Γενικές Συστάσεις

Η Διεθνής Αμνηστία συστήνει στις Ελληνικές αρχές:

- Να καθιερώσουν και να εφαρμόσουν ένα περιεκτικό εθνικό σύστημα ασύλου συνεπές με τα διεθνή και εθνικά πρότυπα προστασίας και υποδοχής, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της ΕΕ.
- Να ξεκινήσουν και να συνεχίσουν έναν ουσιαστικό διάλογο με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και με οργανώσεις οι οποίες βοηθούν πρόσφυγες, κατά τη σύνταξη και εφαρμογή όλης της κύριας και δευτερεύουσας νομοθεσίας που έχει αντίκτυπο στους πρόσφυγες, τους αιτούντες άσυλο και άλλα άτομα τα οποία ενδέχεται να έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας.
- Να διασφαλίσουν ότι σε όλους τους αιτούντες άσυλο που έλαβαν απορριπτικές απαντήσεις στον πρώτο βαθμό εξέτασης του αιτήματός τους, παρέχεται το δικαίωμα για ουσιαστική προσφυγή με ανασταλτικό χαρακτήρα.

Σε σχέση με την επαναπροώθηση

- Να προστατεύσουν τους αιτούντες άσυλο, τους πρόσφυγες και άλλους οι οποίοι έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας από την επαναπροώθηση.
- Να διασφαλίσουν ότι κανένας άνθρωπος δεν θα επαναπροωθείται άμεσα ή έμμεσα στη χώρα προέλευσής του ή σε οποιαδήποτε άλλη χώρα αναφορικά με την οποία υποστηρίζει ότι θα αντιμετωπίσει διώξεις, σε συμφωνία με τις υποχρεώσεις της Ελλάδας υπό το διεθνές και το εθνικό δίκαιο. Ιδίως πρέπει να διασφαλισθούν τα εξής:

- Οι αιτούντες άσυλο, οι πρόσφυγες και άλλοι άνθρωποι που χρειάζονται διεθνή προστασία και ακόμη περιμένουν την τελική απόφαση για το αίτημά τους, δεν επιστρέφονται με κανέναν απολύτως τρόπο στη χώρα προέλευσής τους ή σε οποιαδήποτε άλλη χώρα αναφορικά με την οποία υποστηρίζουν ότι θα αντιμετωπίσουν δίωξη, εκτός αν το αίτημά τους για προστασία έχει εξεταστεί ουσιαστικά και έχει απορριφθεί σε δεύτερο βαθμό μετά από πλήρη και δίκαιη διαδικασία για την αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας. Κάθε τέτοια επιστροφή πρέπει να διεξάγεται με ασφάλεια και αξιοπρέπεια για το άτομο που επιστρέφεται.
- Οι αιτούντες άσυλο δεν εκδιώκονται ούτε «απωθούνται» στην Τουρκία ή σε οποιαδήποτε άλλη χώρα η οποία επί του παρόντος στερείται των απαραίτητων προτύπων προστασίας, έτσι ώστε να προστατευθούν από μια κατάσταση αλυσιδωτής ή έμμεσης επαναπροώθησης.

Σχετικά με την πρόσβαση στη διαδικασία αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας

- Να διασφαλίσουν ότι σε όλα τα άτομα που ενδέχεται να έχουν ανάγκη προστασίας μέσα στην επικράτεια, συμπεριλαμβανομένων του εδάφους και των συνόρων της Ελλάδας και σε όσους επιστρέφονται σύμφωνα με τον κανονισμό του Δουβλίνου, παρέχεται πρόσβαση σε μια δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας. Για να επιτευχθεί αυτό οι αρχές πρέπει:
  - να διασφαλίσουν ότι σε όλα τα άτομα που μπορεί να έχουν ανάγκη από προστασία και σε όσους επιστρέφονται μέσω των ρυθμίσεων του Δουβλίνου παρέχονται πληροφορίες για τη διαδικασία ασύλου σε γλώσσα που κατανοούν και ότι τους παρέχεται πρόσβαση σε νομική συνδρομή·
  - να παραλαμβάνουν και να καταχωρούν αμέσως όλες τις αιτήσεις ασύλου, προφορικές ή γραπτές, με τη βοήθεια εκπαιδευμένων διερμηνέων εάν αυτό είναι αναγκαίο. Όλες οι αιτήσεις ασύλου πρέπει να διαβιβάζονται σε ένα αρμόδιο όργανο λήψης αποφάσεων το οποίο να είναι ανεξάρτητο από την αστυνομία και εξειδικευμένο·
  - να διασφαλίσουν ότι οι κρατικοί λειτουργοί λαμβάνουν διεξοδική εκπαίδευση στα πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και στις αρχές και τα πρότυπα προστασίας των προσφύγων, προκειμένου να μπορούν να αναγνωρίσουν κατάλληλα και να παραπέμψουν στις αρμόδιες αρχές τους ανθρώπους που ζητούν άσυλο. Οι περιπτώσεις στις οποίες κρατικοί λειτουργοί αρνούνται να παραλάβουν αιτήσεις ασύλου ή/και παραλείπουν να τα διαβιβάσουν σε αρμόδια αρχή πρέπει να χωρίς καθυστέρηση και αποτελεσματικά·
  - να καθιερώσουν μια διαδικασία παρακολούθησης σε σύμπραξη με οργανώσεις οι οποίες βοηθούν πρόσφυγες και με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, για να ελέγχουν την πρόσβαση στο έδαφος της χώρας και στη διαδικασία ασύλου, των ατόμων που ενδέχεται να έχουν ανάγκη από προστασία·
  - να διασφαλίσουν ότι όλες οι αιτήσεις ασύλου καταχωρούνται όπου αρμόζει και ότι η καταχώρησή τους δεν εξαρτάται από την προσκόμιση αποδεικτικών ύπαρξης κατοικίας·
  - να εκδίδουν χωρίς καθυστέρηση έγγραφο που πιστοποιεί ότι ένα άτομο έχει καταχωρηθεί ως αιτών άσυλο, όπως η ροζ κάρτα. Αυτό το έγγραφο πρέπει να παραμένει σε ισχύ καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου και να μην χρειάζεται να ανανεώνεται περιοδικά.

Σχετικά με τη διαδικασία αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας

- Να καθιερώσουν ένα σύστημα κρίσης των αιτημάτων ασύλου που θα είναι ανεξάρτητο από την αστυνομία και θα ανταποκρίνεται στα διεθνή και εθνικά διαδικαστικά πρότυπα για την αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας. Για να επιτευχθεί αυτό οι αρχές πρέπει να διασφαλίσουν ότι:

- Τα αιτήματα κρίνονται από ένα όργανο λήψης αποφάσεων ικανό και εξειδικευμένο, στο οποίο θα παρέχεται αντικειμενική, ανεξάρτητη και ουσιαστική πληροφόρηση σχετικά με τις χώρες προέλευσης ή οποιαδήποτε χώρα στην οποία υπάρχει πιθανότητα να σταλούν οι αιτούντες.
- Θα παρέχεται στους αιτούντες πλήρης και διεξοδική συνέντευξη από πλήρως κατάλληλο λειτουργό του υπεύθυνου ανεξάρτητου οργάνου, ο οποίος θα διεξάγει προσωπική συνέντευξη με τον αιτούντα. Οι αιτούντες πρέπει να δίνουν συνέντευξη σε άτομο του ίδιου φύλου εάν το επιθυμούν.
- Η πρόσβαση σε δωρεάν, ανεξάρτητη και ικανή νομική βοήθεια μέσω του συστήματος νομικής βοήθειας θα παρέχεται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της παροχής εκπαιδευμένων και ανεξάρτητων διερμηνέων προκειμένου να μπορέσει ο δικηγόρος να επικοινωνήσει αποτελεσματικά με τον αιτούντα άσυλο.
- Οι νομικοί εκπρόσωποι, οι εξουσιοδοτημένοι να εκπροσωπούν τον αιτούντα άσυλο, θα έχουν πρόσβαση σε όλες τις κατάλληλες πληροφορίες.
- Επαρκείς υπηρεσίες διερμηνείας θα διατίθενται στον αιτούντα καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου, καθώς και στους κρατούμενους στα σύνορα, στα αστυνομικά τμήματα και στα κέντρα κράτησης.
- Σε όλους τους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες παρέχεται γραπτή πληροφόρηση για τη διαδικασία ασύλου σε γλώσσα που καταλαβαίνουν.
- Υπάρχει αποτελεσματική διαδικασία προσφυγής, η οποία θα περιλαμβάνει την επανεξέταση τόσο των γεγονότων όσο και των νομικών ζητημάτων από ανεξάρτητο δευτεροβάθμιο όργανο με εξουσίες λήψης αποφάσεων, καθώς και την αναστολή της απέλασης όσο εκκρεμεί η προσφυγή.
- Θα γίνουν προσπάθειες να βελτιωθεί η ποιότητα της λήψης αποφάσεων, μεταξύ άλλων, για παράδειγμα, μέσω ανεξάρτητης παρακολούθησης και καθοδήγησης στη λήψη αποφάσεων παρόμοιας με την «Πρωτοβουλία Ποιότητας» της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στη Βρετανία.¹³⁷
- Στους ασυνόδευτους ανήλικους προσφέρεται καθοδήγηση καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας από ειδικούς για τα παιδιά.
- Τα κατάλληλα διακριτικά ένδικα μέσα, όπως παράταση των προθεσμιών ή αναβολή των συνεντεύξεων, είναι διαθέσιμα όταν υπάρχουν ιατρικοί ή άλλοι ανυπέρβλητοι λόγοι σε περίπτωση που οι περιστάσεις καθιστούν αδύνατο για τον αιτούντα άσυλο να παραστεί αυτοπροσώπως σε μια συνέντευξη ή στην ανανέωση της ροζ κάρτας, χωρίς να διακόπτεται η διαδικασία.

Σχετικά με την υποδοχή των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο

- Να διασφαλίζουν ότι οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες διαμένουν σε κατάλληλες συνθήκες σύμφωνες με το διεθνές και εθνικό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένου του δικαίου της ΕΕ, για τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα, και με τα αντίστοιχα πρότυπα υποδοχής. Για να επιτευχθεί αυτό οι αρχές πρέπει να διασφαλίζουν ότι:
  - Οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες έχουν αποτελεσματική πρόσβαση σε χρηματοδοτούμενη από το κράτος ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, συμπεριλαμβανομένων και υπηρεσιών ψυχικής υγείας.
  - Παρέχεται στους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες επαρκής στέγαση και δεν συμβαίνουν αναγκαστικές εξώσεις κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου.
  - Εφαρμόζεται η εθνική νομοθεσία που επιτρέπει στους αιτούντες άσυλο, κατόχους ροζ κάρτας, να αποκτήσουν άδεια εργασίας.

- Θα ληφθούν δραστικά μέτρα, μέσω των δομών της τοπικής αυτοδιοίκησης και με τη συμμετοχή οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, για την ενθάρρυνση της ένταξης και αποδοχής των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στις τοπικές κοινωνίες.
- Όλοι οι σχετικοί κρατικοί λειτουργοί λαμβάνουν εκπαίδευση σε σχέση με την ευαισθησία για τους πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο, συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων βασανιστηρίων, των ασυνόδευτων ανήλικων, και των λεσβιών, γκέι, αμφισεξουαλικών και τρανσέξουαλ προσφύγων και αιτούντων άσυλο.

Σχετικά με την κράτηση των αιτούντων άσυλο που επιστρέφονται με το Δουβλίνο ΙΙ

- Να διασφαλίζουν ότι η κράτηση των ατόμων που επιστρέφονται στην Ελλάδα με το Δουβλίνο ΙΙ γίνεται μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις, για λόγους που ορίζονται από το διεθνές δίκαιο και σύμφωνα με τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.
- Να διασφαλίσουν ότι παρέχεται στον νόμο και τηρείται στην πράξη ένα τεκμήριο κατά της κράτησης.
- Να διασφαλίζουν ότι είναι διαθέσιμη, προσιτή και λαμβάνεται πλήρως υπόψη πριν την καταφυγή στην κράτηση μια σειρά εναλλακτικών της κράτησης μέτρων, όπως η απαίτηση παρουσίας στις αρχές.
- Να διασφαλίζουν ότι αν υπάρξει κράτηση, οι αιτούντες άσυλο πληροφορούνται τον λόγο της κράτησής τους γραπτώς σε γλώσσα που κατανοούν και ότι τους δίνεται πρόσβαση σε νομική συνδρομή, σε υπηρεσίες διερμηνείας, σε οργανώσεις που βοηθούν πρόσφυγες, στα μέλη της οικογένειάς τους, σε φίλους, σε θρησκευτική και κοινωνική αρωγή επιπλέον της πρόσβασης στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.
- Να διασφαλίζουν ότι κάθε απόφαση για κράτηση αιτούντα άσυλο υπόκειται σε τακτική και αυτόματη επανεξέταση ως προς τη νομιμότητα, τη αναγκαιότητα και την καταλληλότητά της μέσω μιας άμεσης, προφορικής ακρόασης από δικαστικό ή άλλο ανάλογο αρμόδιο ανεξάρτητο και αμερόληπτο όργανο, η οποία θα συνοδεύεται από την κατάλληλη παροχή νομικής βοήθειας.
- Να διασφαλίσουν ότι απαγορεύεται η κράτηση ευπαθών ανθρώπων που έχουν αναζητήσει άσυλο, συμπεριλαμβανομένων ανηλίκων, θυμάτων βασανιστηρίων και εγκύων.
- Να διασφαλίσουν ότι ιατρικό προσωπικό έχει πρόσβαση στα κρατητήρια και ότι είναι εκπαιδευμένο σε σχέση με τις ιδιαίτερες ανάγκες των αιτούντων άσυλο, συμπεριλαμβάνοντας τις ψυχολογικές ανάγκες.
- Να διασφαλίζουν ότι οι συνθήκες κράτησης συμμορφώνονται με τις διεθνείς και εθνικές νομοθετικές αρχές και ότι προστατεύουν το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο στην αξιοπρέπεια.

Σχετικά με ισχυρισμούς για κακομεταχείριση

- Να διεξάγουν άμεση, αμερόληπτη και διεξοδική έρευνα για όλους τους ισχυρισμούς για κακομεταχείριση και βασανισμό προσφύγων και αιτούντων άσυλο από μέλη των σωμάτων ασφαλείας.
- Να διασφαλίζουν ότι η εκπαίδευση των μελών των σωμάτων ασφαλείας περιλαμβάνει εκπαίδευση στη χρήση βίας και ότι είναι σχεδιασμένη έτσι ώστε να αντιμετωπίζει ρατσιστική ή μεροληπτική συμπεριφορά.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

¹ Επίσης γνωστός και ως Κανονισμός του Δουβλίνου ΙΙ, νωρίτερα ως Σύμβαση του Δουβλίνου. Κανονισμός του Συμβουλίου Νο. 343/2003 της 18^{ης} Φεβρουαρίου 2003.

² Η Ισλανδία, η Νορβηγία και η Ελβετία είναι πρόσθετα μέλη του Κανονισμού του Δουβλίνου.

³ Το Σύστημα του Δουβλίνου αποτελείται από τον Κανονισμό του Δουβλίνου και τον Κανονισμό EUROTAC, ο οποίος θεσπίζει μια πανευρωπαϊκή βάση δεδομένων δακτυλικών αποτυπωμάτων για τους εισερχόμενους χωρίς άδεια στην ΕΕ. Κανονισμός του Συμβουλίου Νο. 2725/2000 της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2000.

⁴ Η αρχή της μη επαναπροώθησης είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της διεθνούς προστασίας προσφύγων και υποχρεώνει τα κράτη να μην επιστρέψουν κανέναν άνθρωπο σε χώρα όπου θα διέτρεχε κίνδυνο σοβαρών παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

⁵ Έμμεση ή αλυσιδωτή επαναπροώθηση μπορεί να συμβεί όπου δεν υπάρχουν νομικές εγγυήσεις για την προστασία προσφύγων στη χώρα στην οποία θα σταλεί το άτομο. Μπορεί επίσης να συμβεί όπου, στην πράξη, η διαδικασία ασύλου του εν λόγω κράτους δεν ανταποκρίνεται στα αποδεκτά πρότυπα με τις πλήρεις δικονομικές εγγυήσεις που είναι απαραίτητες για να εξασφαλιστεί η ορθή λήψη απόφασης, ή εάν το κράτος είναι γνωστό ότι λαμβάνει εσφαλμένες αποφάσεις.

⁶ Τον Φεβρουάριο του 2009 η Φινλανδία άρχισε πάλι τις επιστροφές, αφού είχε παύσει τις επιστροφές αιτούντων άσυλο προς την Ελλάδα από τον Ιούνιο του 2008. Πριν από τις 3 Μαρτίου του 2009, οι βελγικές αρχές Ασύλου και Μετανάστευσης, πριν επιστρέψουν αιτούντες άσυλο προς την Ελλάδα, ζητούσαν από τις ελληνικές αρχές γραπτές εγγυήσεις ότι το εν λόγω άτομο θα έχει την ευκαιρία να υποβάλλει αίτημα ασύλου με την επιστροφή του εφόσον το επιθυμεί. Μετά από αυτή την ημερομηνία οι βελγικές αρχές σταμάτησαν να ζητούν τέτοιες εγγυήσεις και εξήγησαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι πλέον οι εγγυήσεις δεν χρειάζονταν επειδή η Ελλάδα είχε εφαρμόσει τη νομοθεσία της ΕΕ για ζητήματα ασύλου. (επιστολή από τον Υπουργό Υποθέσεων Μετανάστευσης και Ασύλου προς το Βελγικό (Φλαμανδόφωνο) Τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας την 16^η Ιουλίου 2009). Στις 7 Μαΐου 2009 η Δευτεροβάθμια Επιτροπή της Υπηρεσίας Μετανάστευσης της Νορβηγίας άρχισε ξανά τις επιστροφές υπό προϋποθέσεις προς την Ελλάδα, ενώ τις είχε σταματήσει προσωρινά τον Φεβρουάριο του 2008 για να συλλέξει περαιτέρω πληροφορίες για πιθανές παραβιάσεις των δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο. Από τότε η Δευτεροβάθμια Επιτροπή θα αποφασίζει για κάθε υπόθεση εάν είναι σωστό να επιστραφεί στην Ελλάδα ή όχι, λαμβάνοντας ιδιαίτερος υπόψη την ευπάθεια του αιτούντα άσυλο (Επιστροφές υπό όρους προς την Ελλάδα, <http://www.cisionwire.com/utlendingsnemnda/conditional-returns-to-greece>). Στην Ολλανδία τις επιστροφές είχαν σταματήσει τα ολλανδικά δικαστήρια, τα οποία εξέφρασαν την ανησυχία τους για τη διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα. Στο τέλος του 2008, όμως, το Συμβούλιο της Επικράτειας αποφάσισε ότι μία Σομαλή αιτούσα άσυλο μπορούσε να μεταφερθεί στην Ελλάδα, εφόσον δεν υπήρχαν συγκεκριμένες ενδείξεις ότι θα επαναπροωθούνταν από την Ελλάδα (Συμβούλιο της Επικράτειας, Απόφαση Νο. 200805917/1, της 29^{ης} Δεκεμβρίου 2008). Στις 28 Μαΐου 2009 ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Ολλανδίας ανακοίνωσε ότι η Ολλανδία θα ξεκινούσε πάλι τις επιστροφές προς την Ελλάδα στο πλαίσιο του Κανονισμού του Δουβλίνου. Στις 23 Ιουνίου 2009 ο Υπουργός Δικαιοσύνης πληροφόρησε τη Βουλή των Αντιπροσώπων του Ολλανδικού Κοινοβουλίου ότι υπάρχουν συμφωνίες μεταξύ των ολλανδικών και των ελληνικών αρχών σχετικά με τη επιστροφή αιτούντων άσυλο. Σύμφωνα με αυτές, οι ελληνικές αρχές πληροφορούνται τη επιστροφή αιτούντων άσυλο με προεπιδοποίηση τουλάχιστον 10 ημερών, σε διάστημα μιας εβδομάδας δεν μεταφέρονται περισσότεροι από 40 αιτούντες άσυλο, και κατά την επιστροφή είναι παρών Ολλανδός αξιωματούχος. Επιπλέον βεβαιώνεται ότι ο αιτών άσυλο μπορεί να καταθέσει αίτημα ασύλου στο αεροδρόμιο.

⁷ Επιστολή της Διεθνούς Αμνηστίας, Ευρωπαϊκό Γραφείο, προς τον πρόεδρο του Συμβουλίου Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων στις 28 Μαρτίου του 2008, http://www.amnesty-eu.org/static/documents/2008/Greece_Dublin_March_2008_logo.pdf. Και *Norway, Amnesty International Submission to the UN Universal Periodic Review*, AI Index: EUR 36/001/2009, σελ. 8.

⁸ Άρθρο 3.2 του Κανονισμού του Δουβλίνου: «Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, κάθε κράτος μέλος δύναται να εξετάζει αίτηση ασύλου που έχει κατατεθεί από υπήκοο τρίτης χώρας, ακόμη και αν δεν είναι υπεύθυνο για την εξέταση δυνάμει των κριτηρίων που ορίζονται στον παρόντα κανονισμό. Στην περίπτωση αυτή, το εν λόγω κράτος μέλος καθίσταται το υπεύθυνο κράτος μέλος κατά την έννοια του παρόντος κανονισμού και αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις που συνδέονται με αυτή την ευθύνη. Ενδεχομένως, ενημερώνει το κράτος μέλος που ήταν προηγουμένως υπεύθυνο, το κράτος μέλος που διεξάγει διαδικασία προσδιορισμού του υπευθύνου κράτους μέλους ή το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε αίτημα αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του αιτούντος.»

⁹ Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), «*Θέση για την επιστροφή αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου*», 15 Απριλίου 2008. UNHCR, «*Παρατηρήσεις για την Ελλάδα ως χώρα ασύλου*», Δεκέμβριος 2009, σελ.21.

¹⁰ Ο.π., σελ.19

¹¹ Όπως αναφέρεται στο Άρθρο 33(1) της Σύμβασης για τους Πρόσφυγες, στο Άρθρο 7 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα (ICCPR), στο Άρθρο 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και στο Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ.

¹² Περιλαμβάνει τα άτομα που βρίσκονται στο χερσαίο έδαφος της χώρας, στα σύνορά της και εκτός της επικράτειάς της εκεί όπου διαπιστώνεται δικαιοδοσία. Δικαιοδοσία εκτός της επικράτειας μπορεί να διαπιστωθεί όπου ένα κράτος ασκεί εξουσία ή ουσιαστικό έλεγχο σε άτομα ή σε μια περιοχή.

¹³ Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Ελληνική Αστυνομία,

www.astynomia.gr/images/stories/DOCS2/191108%20Stat_asyl%20mhnou%202007%20.pdf

¹⁴ Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Ελληνική Αστυνομία, www.astynomia.gr/images/stories/DOCS2/250209statAsylo2008.pdf

¹⁵ Βλέπε την Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του Συμβουλίου κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας, που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (Αναδιτύπωση) (COM (2008) 820 τελικό). «Στις 3 Δεκεμβρίου 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε πρόταση τροποποίησης του Κανονισμού Δουβλίνου ΙΙ προκειμένου να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος και να εξασφαλίσει τη συνολική αντιμετώπιση των αναγκών των αιτούντων διεθνή προστασία στο πλαίσιο της διαδικασίας προσδιορισμού της ευθύνης. Επιπλέον, σύμφωνα με το σχέδιο πολιτικής για το άσυλο, η πρόταση αποβλέπει στην αντιμετώπιση καταστάσεων ιδιαίτερης πίεσης στις ικανότητες υποδοχής και στα συστήματα ασύλου των κρατών μελών, καθώς και καταστάσεων στις οποίες το επίπεδο προστασίας των αιτούντων διεθνή προστασία είναι ανεπαρκές.

Σχετικά με την προστασία των αιτούντων άσυλο οι οποίοι εμπíπτουν στον Κανονισμό του Δουβλίνου:

- Το περιεχόμενο, η μορφή και ο χρόνος παροχής πληροφοριών στους αιτούντες διεθνή προστασία διευκρινίζονται με περισσότερες λεπτομέρειες στον Κανονισμό.

- Θεσπίζεται το δικαίωμα προσφυγής κατά απόφασης μεταφοράς, μαζί με την υποχρέωση των αρμόδιων αρχών να αποφασίζουν εάν πρέπει να ανασταλεί ή όχι η εφαρμογή της και να επιτρέπουν στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο να παραμείνει στο έδαφός τους ενώ εκκρεμεί η εν λόγω απόφαση. Επιπλέον, διευκρινίζεται το δικαίωμα νομικής συνδρομής ή/και εκπροσώπησης, και όπου απαιτείται το δικαίωμα γλωσσικής συνδρομής για την εξασφάλιση αποτελεσματικότερου δικαιώματος άσκησης προσφυγής.
- Περιλαμβάνεται νέα διάταξη που υπενθυμίζει τη βασική αρχή ότι ένα πρόσωπο δεν πρέπει να κρατείται μόνο διότι επιζητεί διεθνή προστασία. Επιπλέον, για να εξασφαλιστεί ότι η κράτηση των αιτούντων άσυλο στο πλαίσιο της διαδικασίας του Δουβλίνου δεν είναι αυθαίρετη, προτείνονται περιορισμένοι λόγοι για αυτήν την κράτηση.
- Το δικαίωμα στην ενότητα της οικογένειας επεκτείνεται, μεταξύ άλλων περιλαμβάνοντας μέλη της οικογένειας που δικαιούνται επικουρική προστασία και που διαμένουν σε άλλο Κράτος Μέλος, καθώς επίσης καθιστώντας υποχρεωτική την επανένωση των εξαρτώμενων συγγενών.
- Η πρόταση, τέλος, ενισχύει την προστασία που παρέχεται στους ασυνόδευτους ανήλικους κατά τη διάρκεια της διαδικασίας του Δουβλίνου για να ληφθεί καλύτερα υπόψη το συμφέρον τους.»

¹⁶ Δελτίο Τύπου, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, 26 Νοεμβρίου 2009. Μήνυμα του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη για την Ημέρα των Μεταναστών στις 18 Δεκεμβρίου 2009, στο www.yptp.gr. Επίσης στο έγγραφο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Παρατηρήσεις για την Ελλάδα ως χώρα ασύλου*, Δεκέμβριος 2009.

¹⁷ Από την ομιλία του Ολλανδού Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης Νεμπαχάτ Αλμπαϊράκ στη Νομική Σχολή Εράσμους στο Πανεπιστήμιο Εράσμους του Ρότερνταμ, κατά την έναρξη διάσκεψης για τις πρόσφατες εξελίξεις στην ευρωπαϊκή και διεθνή πολιτική και νομοθεσία για το άσυλο, στις 3 Απριλίου του 2009.

<http://english.justitie.nl/currenttopics/speeches/archives/2009/90406conference-on-recent-developments-in-european-and-international-asylum-policy-and-law.aspx?cp=35&cs=1586>

¹⁸ Οδηγία του Συμβουλίου 2003/9/ΕΚ της 27^{ης} Ιανουαρίου 2003.

¹⁹ Οδηγία του Συμβουλίου 2004/83/ΕΚ της 29^{ης} Απριλίου 2004.

²⁰ Οδηγία του Συμβουλίου 2005/85/ΕΚ της 1^{ης} Δεκεμβρίου 2005.

²¹ Αντίδραση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στο Πράσινο Έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το Μελλοντικό Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου, Σεπτέμβριος 2007, <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain?docid=46e159f82&page=search>. Το Άσυλο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Μελέτη για την Εφαρμογή της Οδηγίας για τις Ελάχιστες Απαιτήσεις, Νοέμβριος 2007, <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain?docid=473050632&page=search>, αντίδραση της Διεθνούς Αμνηστίας στο Πράσινο Έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου www.amnesty-eu.org, και Αντίδραση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους στο Πράσινο Έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το Μελλοντικό Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου, www.ecre.org.

²² AI Index: EUR 25/005/2006. Βλ. επίσης, Γαλλικό Τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας, *Respect des droits des demandeurs d'asile et réfugiés, Éléments d'analyse de la situation en Grèce*, 24 Ιουλίου 2009.

²³ UNHCR, «Θέση για την επιστροφή αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου», 15 Απριλίου 2008 και UNHCR, «Παρατηρήσεις για την Ελλάδα ως χώρα ασύλου», Δεκέμβριος 2009.

²⁴ Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, Έκθεση μετά την επίσκεψη στην Ελλάδα στις 8-10 Δεκεμβρίου 2008, 4 Φεβρουαρίου 2009 και Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάθνησής ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT), Έκθεση προς την Κυβέρνηση της Ελλάδας σχετικά με την Επίσκεψη στην Ελλάδα από τις 23 μέχρι τις 29 Σεπτεμβρίου 2008, 30 Ιουνίου 2009.

²⁵ Pro Asyl, *Η Κατάσταση στην Ελλάδα έχει ξεφύγει από τον έλεγχο*, 13 Νοεμβρίου 2008, επικαιροποιημένη στις 19 Φεβρουαρίου 2009.

²⁶ Human Rights Watch, *Κολλημένοι στις περιστρεφόμενες πόρτες, Ιρακινοί και Άλλοι Αιτούντες Άσυλο και Μετανάστες στην Ελληνοτουρκική Είσοδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 26 Νοεμβρίου 2008. Βλ. επίσης Human Rights Watch, *Κανένα Καταφύγιο: Μετανάστες στην Ελλάδα*, 1^η Νοεμβρίου 2009.

²⁷ Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 24 Μαΐου 2008, C128/25

²⁸ Άρθρο 3(1) του Κανονισμού του Δουβλίνου: «Τα κράτη μέλη εξετάζουν κάθε αίτηση ασύλου που υποβάλλεται από υπήκοο τρίτης χώρας σε οποιοδήποτε από αυτά, είτε στα σύνορα είτε εντός του εδάφους του. Η αίτηση εξετάζεται από ένα μόνο κράτος μέλος, το οποίο είναι το οριζόμενο ως υπεύθυνο σύμφωνα με τα κριτήρια που αναφέρονται στο Κεφάλαιο III».

²⁹ ΠΔ 90/2008.

³⁰ Καταγγελία της 10^{ης} Νοεμβρίου 2009, www.ecre.org/resources/Press_releases/1475.

³¹ Εθνικό συμβουλευτικό όργανο για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

³² Κοινοβουλευτικές Ερωτήσεις, απάντηση δόθηκε από τον κ. Μπαρό εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 10 Δεκεμβρίου 2009, E-5426/2009, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2009-5426&language=EN>

³³ Στις 13 και 14 Ιουλίου 2009 Έλληνες και Ολλανδοί ειδικοί συναντήθηκαν στην Αθήνα για να προωθήσουν την πρακτική συνεργασία τους στους τομείς της μετανάστευσης και του ασύλου. Αυτή η συνάντηση ακολούθησε την επίσκεψη του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Ολλανδίας, υπεύθυνου για ζητήματα μετανάστευσης, Νεμπαχάτ Αλμπαϊράκ, στην Ελλάδα τον Μάιο του 2009. Στη συνάντηση προήδρευσαν από κοινού ο Γενικός Γραμματέας Δημόσιας Τάξης της Ελλάδας, Κωσταντίνος Μπίτσιος, και ο Πρέσβης του Βασιλείου της Ολλανδίας, Κέις βαν Ρέι. Κατά τη διάρκεια της συνάντησης των ειδικών ανταλλάχθηκαν οι βέλτιστες πρακτικές και έγιναν προτάσεις για την ανάληψη πρωτοβουλιών από κοινού. Συγκεκριμένα η συνεργασία θα εστιαστεί στη βελτίωση της διαδικασίας ταυτοποίησης σε σχέση με τη διαδικασία ασύλου και σε μέτρα για τη βελτίωση του ελέγχου των συνόρων. Επίσης συμφωνήθηκε η συνεργασία μεταξύ της Ελλάδας και της Ολλανδίας στο πλαίσιο των FRONTEX και GDISC. Σχεδιάστηκε να πραγματοποιηθούν κατά τους επόμενους μήνες νέες συναντήσεις ώστε να τεθεί σε εφαρμογή αυτή η συνεργασία. Το Δελτίο Τύπου περιλαμβάνεται στο έγγραφο 23490, No. 579 της ολλανδικής Βουλής των Αντιπροσώπων, 6 Νοεμβρίου 2009.

³⁴ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Ελλάδα: Στατιστικά στοιχεία βασισμένα σε πληροφορίες από το Υπουργείο Εσωτερικών.

³⁵ Σε αυτές περιλαμβάνονται η πρόσβαση σε διαδικασία ασύλου, εξατομικευμένη εξέταση και προσωπική συνέντευξη από αρμόδιο άτομο ικανό να λάβει αποφάσεις στο πλαίσιο ενός ανεξάρτητου και εξειδικευμένου οργάνου, παροχή και πρόσβαση σε ακριβείς και αντικειμενικές πληροφορίες για τη χώρα προέλευσης, πρόσβαση σε διερμηνεία και νομική συνδρομή, εχεμύθεια, εύλογος χρόνος για την προετοιμασία της υπόθεσης, ισότητα στην πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία, αιτιολογημένη γραπτή απόφαση και το δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή και επανόρθωση.

³⁶ Βλ. Άρθρο 5 της ΕΣΔΑ και σχετική νομολογία η οποία αφορά την ερμηνεία της. Επίσης βλ. Διεθνής Αμνηστία, *Κράτηση για λόγους μετανάστευσης: Οδηγός έρευνας για τα ανθρώπινα δικαιώματα για τα πρότυπα που σχετίζονται με την κράτηση μεταναστών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων*, Νοέμβριος 2007, AI Index: POL 33/005/2007.

- ³⁷ Διεθνής Αμνηστία, *Παράτυποι Μετανάστες και Αιτούντες Άσυλο: Εναλλακτικές στην κράτηση μεταναστών*, 1 Απριλίου 2009, AI Index: POL33/001/2009. Διεθνής Αμνηστία, *Κράτηση για λόγους μετανάστευσης: Οδηγός έρευνας για τα ανθρώπινα δικαιώματα για τα πρότυπα που σχετίζονται με την κράτηση μεταναστών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων*, Νοέμβριος 2007, AI Index: POL 33/005/2007.
- ³⁸ Αίτηση Νο. 53541/07, Απόφαση 11 Ιουνίου 2009, Αίτηση Νο.8256/07, Απόφαση 26 Νοεμβρίου 2009.
- ³⁹ Βλ επίσης την έκθεση *Έξοδος από την Πίσω Πόρτα: Ο Κανονισμός Δουβλίνο ΙΙ και παράνομες απελάσεις από την Ελλάδα*, από τη Νορβηγική Οργάνωση για τους Αιτούντες Άσυλο (NOAS), τη Νορβηγική Επιτροπή Ελσίνκι και την ΑΙΤΙΜΑ, Οκτώβριος 2009.
- ⁴⁰ Ένας από τους αιτούντες άσυλο που έδωσε συνέντευξη, ισχυρίστηκε ότι ήταν υπό κράτηση στο Αεροδρόμιο των Αθηνών για περίπου δύο εβδομάδες.
- ⁴¹ Η ροζ κάρτα είναι ένα έγγραφο το οποίο εκδίδει η ελληνική αστυνομία και πιστοποιεί ότι ένα άτομο έχει καταθέσει αίτημα ασύλου. Είναι το μοναδικό προσωπικό έγγραφο το οποίο αναγνωρίζουν οι ελληνικές αρχές για τους αιτούντες άσυλο που περιμένουν οριστική απάντηση στο αίτημά τους..
- ⁴² Βλ παρακάτω στο σημείο 4.2 της έκθεσης
- ⁴³ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Παρατηρήσεις για την Ελλάδα ως χώρα ασύλου*, Δεκέμβριος 2009.
- ⁴⁴ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Θέσεις για την επιστροφή αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα σύμφωνα με τον 'Κανονισμό του Δουβλίνου'*, 15 Απριλίου 2008.
- ⁴⁵ Ελλάδα, *Μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας: Τα δικαιώματα των αλλοδαπών και των μειονοτήτων παραμένουν στο ημίφως*, AI Index: EUR 25/016/2005. Η έκθεση αναδεικνύει επίσης την αποτυχία των ερευνών να οδηγήσουν στη δικαιοσύνη τους υπαίτιους των παραβιάσεων.
- ⁴⁶ Human Rights Watch, *Κολλημένοι στις περιστρεφόμενες πόρτες, Ιρακινοί και άλλοι αιτούντες άσυλο και μετανάστες στην ελληνοτουρκική είσοδο στην ΕΕ*, Νοέμβριος 2008. Επιτροπή Πρόληψης Βασανιστηρίων (CPT), Έκθεση για την επίσκεψη στην Ελλάδα, η οποία δημοσιεύτηκε στις 30 Ιουνίου 2009, www.cpt.coe.int/documents/grc/2009-20-inf-eng.htm. NOAS, *Νορβηγική Επιτροπή Ελσίνκι, Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι, Τζόγος με το δικαίωμα στο Άσυλο στην Ευρώπη: Η ελληνική πολιτική για το άσυλο και ο Κανονισμός του Δουβλίνου ΙΙ*, 9 Απριλίου 2008, <http://www.noas.org/file.php?id=53>.
- ⁴⁷ Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων, *Εξέταση των εκθέσεων που υποβλήθηκαν από τα κράτη μέλη σύμφωνα με το Άρθρο 9 της Σύμβασης. Καταληκτικές παρατηρήσεις της Επιτροπής για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων*, CERD/C/GRC/CO/19, 28 Αυγούστου 2009.
- ⁴⁸ Στους κρατούμενους αιτούντες άσυλο αποδίδονται ξανά οι αποσκευές τους μόνο όταν απελευθερώνονται.
- ⁴⁹ Κρατούμενοι αιτούντες άσυλο είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι αυτός ο αριθμός ήταν στην πραγματικότητα κοντά στους 130.
- ⁵⁰ Στέλιος Βραδέλης «Το Ελ. Βενιζέλος είναι μια αποθήκη 240 ψυχών», Τα Νέα, 16 Σεπτεμβρίου 2009, www.tanea.gr/default.asp?pid=2&ct=1&artid=4536441 και <http://www.tvxs.gr/v20894>.
- ⁵¹ Ο.π.
- ⁵² Αθήνα, 15 Ιουλίου 2009, Αρ.Πρωτ 800/6/7, επιστολή από την Πανελλήνια Ομοσπονδία Αστυνομικών Υπαλλήλων προς τον Υπουργό Εσωτερικών. Τον Οκτώβριο του 2009, ο Υπουργός Προστασίας του Πολίτη αποφάσισε να εξετάσει τη δυνατότητα να αφεθούν ελεύθεροι 1.200 παράτυποι μετανάστες στους οποίους δεν είχαν απαγγελθεί κατηγορίες για ποινικά αδικήματα και κρατούνταν σε διάφορα αστυνομικά τμήματα στην Ελλάδα περιμένοντας την απέλασή τους. Σε ομιλία του αναγνώρισε μεταξύ άλλων ότι οι παράτυποι μετανάστες που κρατούνται περιμένοντας απέλαση, αλλά η απέλασή τους δεν είναι δυνατή, αντιμετωπίζουν παρατεταμένη κράτηση σε απάνθρωπες συνθήκες.
- ⁵³ Σε μικρό αριθμό περιπτώσεων, κατατέθηκαν αιτήσεις ασύλου στο αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης.
- ⁵⁴ Οι εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας είδαν έναν αριθμό γραπτών σημειωμάτων που είχαν επιδώσει σε επιστραφέντες του Δουβλίνου ΙΙ αστυνομικοί στο αεροδρόμιο των Αθηνών, τα οποία τους υποχρέωναν να καταθέσουν την αίτηση ασύλου τους στην Πέτρου Ράλλη μέσα στην τριήμερη προθεσμία. Σε μία περίπτωση σε έναν αιτούντα άσυλο δινόταν διήμερη προθεσμία.
- ⁵⁵ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Παρατηρήσεις για την Ελλάδα ως χώρα ασύλου*, Δεκέμβριος 2009.
- ⁵⁶ Human Rights Watch, *Κολλημένοι στις περιστρεφόμενες πόρτες*.
- ⁵⁷ Κέντρο Επανεναξίας για Επιστρεφόμενους Μετανάστες – KPSM, 13 Φεβρουαρίου 2009, www.proasyl.de/fileadmin/proasyl/fm_redakteure/STARTSEITE/Griechenland/Ecumenical_Refugee_Programme.pdf
- ⁵⁸ Βλ. σημείο 4.6 για τα Διοικητικά εμπόδια στην πρόσβαση στο σύστημα ασύλου λόγω έλλειψης στέγης.
- ⁵⁹ *Καθημερινή*, 27 Οκτωβρίου 2008, www.ekathimerini.com/4dcqj/w_Articles_politics_100008_27/10/2008_101628 και *Ελευθεροτυπία*, 27 Οκτωβρίου 2008. Σε συνέντευξη Τύπου που πραγματοποιήσαν στις 10 Νοεμβρίου 2008, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, η Praxis, το Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων και η Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Προσφύγων και Μεταναστών ζήτησαν ανεξάρτητη και αμερόληπτη έρευνα των περιστατικών από τις υπουργικές και δικαστικές αρχές και την εγγύηση γρήγορων, δίκαιων και αποτελεσματικών διαδικασιών ασύλου.
- ⁶⁰ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Παρατηρήσεις για την Ελλάδα ως χώρα ασύλου*, Δεκέμβριος 2009. Η Διεθνής Αμνηστία θεωρεί ότι πρέπει να επιτρέπεται στους αιτούντες να έχουν πλήρη εξέταση του αιτήματός ασύλου, περιλαμβανομένης ουσιαστικής προσφυγής. Αν και τα κράτη μπορούν να θέτουν προθεσμίες για τις προσφυγές, οι προθεσμίες αυτές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους λόγους για τους οποίους ένας αιτών άσυλο ενδέχεται να μην είναι σε θέση να καταθέσει προσφυγή κατά πρωτοβάθμιας απόφασης.
- ⁶¹ Άρθρα 2, 4 και 10 όπως τροποποιήθηκαν από το ΠΔ 81/2009.
- ⁶² Βλ. δελτίο Τύπου 32/09 της Ύπατης Αρμοστείας, 17 Ιουλίου 2009.
- ⁶³ National Human Rights Commission, Decision of the 3rd Department on the draft of the PD for the Amendment of the PD 90/2008 "Adjustment of the Greek legislation to the Directive 2005/85/EC, on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status".
- ⁶⁴ UNHCR, Position on the Return of Asylum-Seekers to Greece Under the "Dublin Regulation", 15 April 2008.
- ⁶⁵ Συνήγορος του Πολίτη, δελτίο Τύπου, Η επίδοση απορριπτικών αποφάσεων στους αιτούντες άσυλο, 15 Οκτωβρίου 2009.
- ⁶⁶ Ύπατη Αρμοστεία, *Εγχειρίδιο για τις διαδικασίες και τα κριτήρια για την αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, HCR/IP/4/Eng/REV.1, 1992.
- ⁶⁷ Το Άρθρο 10(2) αναφέρει έναν αριθμό εξαιρετικών περιστάσεων στις οποίες μπορούν να λαμβάνονται αποφάσεις για το άσυλο χωρίς προσωπική συνέντευξη.
- ⁶⁸ Όσοι είχαν καταθέσει προηγούμενες αιτήσεις για άσυλο στην Ελλάδα είχαν δώσει τη συνέντευξη ασύλου τους στην Ελλάδα (αν είχε πραγματοποιηθεί) στο Τμήμα Ασύλου στο Αρχηγείο Αστυνομίας Αττικής. Με την επιστροφή τους στην Ελλάδα, συνήθως πληροφορούσαν την απόφαση (αν είχε ήδη ληφθεί απόφαση) είτε στο αεροδρόμιο, είτε στο Αρχηγείο Αστυνομίας Αττικής. Μετά την ενημέρωση για την πρωτοβάθμια απόφαση, είχαν 30 ημέρες για να καταθέσουν προσφυγή σύμφωνα με το προηγούμενο σύστημα.

- ⁶⁹ Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο για τους πρόσφυγες, η εκτίμηση του κινδύνου πρέπει να εξετάζει το μέλλον. Αν και οι παρελθούσες διώξεις μπορεί να έχουν ουσιαστική σημασία για την εκτίμηση του μελλοντικού κινδύνου, δεν μπορούν να αποτελούν από μόνες τους την ουσία ενός αιτήματος για άσυλο.
- ⁷⁰ Το Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων διέκοψε τις δραστηριότητές του, λόγω έλλειψης χρηματοδότησης, τον Σεπτέμβριο του 2008.
- ⁷¹ Βλ., για παράδειγμα, Νορβηγική Οργάνωση για τους Αιτούντες Άσυλο (NOAS), Νορβηγική Επιτροπή Ελσίνκι, Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι, *Τζόγος με το δικαίωμα για άσυλο στην Ευρώπη: Η ελληνική πολιτική για το άσυλο και ο Κανονισμός του Δουβλίνου ΙΙ*, Απρίλιος 2008.
- ⁷² Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες είναι ΜΚΟ που παρέχει νομική βοήθεια σε αιτούντες άσυλο.
- ⁷³ Αλεξία Βασιλείου, Το Δίλημμα του Δουβλίνου – «Μετατόπιση του βάρους» και έκθεση των αιτούντων άσυλο σε κίνδυνο, 15 Φεβρουαρίου 2009, www.proasyl.de/fileadmin/proasyl/fm_redakteure/STARTSEITE/Griechenland/Greek_Refugee_Council_DublinSituationNote.pdf
- ⁷⁴ NOAS κ.ά., *Τζόγος με το δικαίωμα για άσυλο στην Ευρώπη: Η ελληνική πολιτική για το άσυλο και ο Κανονισμός του Δουβλίνου ΙΙ*.
- ⁷⁵ ΠΔ 90/2008 Άρθρο 10 όπως τροποποιήθηκε με το ΠΔ 81/2009. Παρόμοια διάταξη περιλαμβάνεται στο Άρθρο 3 του ΠΔ 220/2007, το οποίο έθετε σε εφαρμογή την Οδηγία για τις Διαδικασίες Ασύλου. Αν ο αιτών άσυλο είναι γυναίκα που δυσκολεύεται να εκφράσει τους λόγους της ανάγκης της για άσυλο, τη συνέντευξη πρέπει να πάρει ειδικευμένη αξιωματούχος με τη βοήθεια γυναίκας διερμηνέα. Επίσης, αν ο συνεντευξιζόμενος ισχυρίζεται ότι είναι θύμα βασανιστηρίων, ένας ειδικός σε ζητήματα βασανιστηρίων πρέπει να καταθέσει χωριστή επίσημη δήλωση της γνώμης του/της για το ζήτημα.
- ⁷⁶ NOAS κ.ά., *Τζόγος με το δικαίωμα για άσυλο στην Ευρώπη: Η ελληνική πολιτική για το άσυλο και ο Κανονισμός του Δουβλίνου ΙΙ*.
- ⁷⁷ Human Rights Watch, *Κολλημένοι στις περιστρεφόμενες πόρτες, Νοέμβριος 2008*.
- ⁷⁸ Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, Έκθεση μετά την επίσκεψή του στην Ελλάδα στις 8-10 Δεκεμβρίου 2008, Εξεταζόμενο ζήτημα: Ανθρώπινα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο, CommDH(2009)6 (4 Φεβρουαρίου 2009).
- ⁷⁹ Υπατη Αρμοστεία, *Θέσεις για την επιστροφή αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα σύμφωνα με τον 'Κανονισμό του Δουβλίνου'*, Απρίλιος 2008.
- ⁸⁰ Από τους εννέα επιστραφέντες με το Δουβλίνο ΙΙ που έδωσαν συνέντευξη μετά τον Ιούλιο 2009, μόνο ένας είπε ότι είχε λάβει σημείωμα σε γλώσσα που μπορούσε να κατανοήσει.
- ⁸¹ Συνήγορος του Πολίτη, δελτίο Τύπου 15 Οκτωβρίου 2009, «Η επίδοση απορριπτικών αποφάσεων σε αιτούντες άσυλο».
- ⁸² Υπατη Αρμοστεία, *Παρατηρήσεις για την Ελλάδα ως χώρα ασύλου*, Δεκέμβριος 2009.
- ⁸³ Αλεξία Βασιλείου, δικηγόρος του ΕΣΠ, «Το Δίλημμα του Δουβλίνου – «Μετατόπιση του βάρους» και έκθεση των αιτούντων άσυλο σε κίνδυνο.
- ⁸⁴ Η αστυνομία αρνούταν να παραλάβει αιτήσεις ασύλου από ανθρώπους που ζούσαν σε αυτόν τον καταυλισμό μέχρι τον Απρίλιο του 2009, καθώς δεν θεωρούταν νόμιμη κατοικία. Για περισσότερες πληροφορίες για τον καταυλισμό της Πάτρας, βλ. παρακάτω.
- ⁸⁵ Βλ. επίσης Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων: Κέντρο Επανεπίστασης για Επιστρεφόμενους Μετανάστες – KPSPM, www.proasyl.de/fileadmin/proasyl/fm_redakteure/STARTSEITE/Griechenland/Ecumenical_Refugee_Programme.pdf. Στη δήλωση σημειώνεται ότι «χωρίς υποστήριξη από μια ΜΚΟ, αυτοί οι άνθρωποι [επιστρεφέντες με το Δουβλίνο] ήταν εντελώς αδύναμοι να παρακολουθήσουν τις υποθέσεις τους και να διεκδικήσουν οποιοδήποτε από τα δικαιώματά τους».
- ⁸⁶ Υπατη Αρμοστεία, *Θέση για την επιστροφή αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου*, Απρίλιος 2008.
- ⁸⁷ Άρθρο 11 του ΠΔ 90/2008. Αυτή η διάταξη δεν τροποποιήθηκε από το ΠΔ 81/2009 και έτσι παραμένει σε ισχύ.
- ⁸⁸ Η Διεθνής Αμνηστία σημειώνει ότι η ελληνική ΜΚΟ Αίτημα άρχισε πρόσφατα να παρέχει νομική βοήθεια στο αεροδρόμιο Αθηνών σε επιστρεφόμενους με το Δουβλίνο ΙΙ με χρηματοδότηση που χορηγήθηκε στο πλαίσιο των Μέτρων Έκτακτης Ανάγκης του Ευρωπαϊκού Ταμείου για τους Πρόσφυγες. Το πρόγραμμα, αν και αποτελεί ευπρόσδεκτο βήμα, έχει προσωρινό χαρακτήρα και αναμένεται να εφαρμοστεί για περίπου δύο μήνες, και επομένως δεν αντιμετωπίζει το διαρθρωτικό πρόβλημα της έλλειψης πρόσβασης των αιτούντων άσυλο σε νομική συνδρομή.
- ⁸⁹ Συνήγορος του Πολίτη, δελτίο Τύπου 15 Οκτωβρίου 2009, «Η επίδοση απορριπτικών αποφάσεων σε αιτούντες άσυλο».
- ⁹⁰ Συνέντευξη με τη Μαριάννα Τζεφεράκου, δικηγόρο, 29 Ιουλίου 2009.
- ⁹¹ Βλ. την έκθεση του Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, μετά την επίσκεψή του στην Ελλάδα στις 8-10 Δεκεμβρίου 2008, η οποία δημοσιεύθηκε στις 4 Φεβρουαρίου 2009.
- ⁹² Πριν τις αλλαγές που εισήγαγε το ΠΔ 81/2009, νομική συνδρομή ήταν διαθέσιμη μόνο για αιτήσεις ακύρωσης δευτεροβάθμιας απορριπτικής απόφασης.
- ⁹³ Υπατη Αρμοστεία, *Παρατηρήσεις για την Ελλάδα ως χώρα ασύλου*, Δεκέμβριος 2009.
- ⁹⁴ Τα έξοδα δικηγόρου για να εκπροσωπήσει μια τέτοια υπόθεση στο Συμβούλιο της Επικρατείας είναι περίπου €1.500.
- ⁹⁵ Δελτίο Τύπου της Ένωσης Ασκομένων και Νέων Δικηγόρων του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, www.eanda.gr/news.php?extend_431
- ⁹⁶ www.dsa.gr/word_docs/PROTASEIS_GIA_METANASTEYSH_17-6-2009.doc
- ⁹⁷ Αποτελεί καθιερωμένη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ότι τα άτομα δικαιούνται αποτελεσματική δικαστική προστασία των δικαιωμάτων που τους προσδίδει η νομική τάξη της Κοινότητας. «Το κοινοτικό δίκαιο απαιτεί αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο των αποφάσεων των εθνικών αρχών που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή διατάξεων του κοινοτικού δικαίου» (Υπόθεση C-327/02, απόφαση της 16^{ης} Νοεμβρίου 2004, παράγρ. 27). Η αποτελεσματική δικαστική προστασία αποτελεί γενική αρχή του δικαίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (C-50/00, Union de Pequeños Agricultores, 2002). Αυτή απαιτεί το όργανο προσφυγής να έχει την εξουσία να επανεξετάσει τόσο τα γεγονότα, όσο τα νομικά ζητήματα (ΕΔ, Απόφαση Dörr και Ünal, Υπόθεση C-136/03, 2 Ιουνίου 2005, παράγρ. 57), να ακυρώσει, αν χρειάζεται, την απόφαση των διοικητικών αρχών (*Επιτροπή κατά Αυστρίας*, C-424/99, 2001) και να χορηγήσει προσωρινή αρωγή (Unibet, C-432/05, 13 Μαρτίου 2007, παράγρ. 67). Η έννοια της αποτελεσματικότητας επιφέρει επίσης ότι το πρόσωπο πρέπει να είναι σε θέση να προσπελάσει τη δικαστική προστασία από νομικής και πρακτικής πλευράς.
- ⁹⁸ Στις συναφείς αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που αφορούν το δικαίωμα σε αποτελεσματική επανόρθωση συγκαταλέγονται: *ΝΑ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αίτηση Νο.25904/07, απόφαση της 17^{ης} Ιουλίου 2008 (πλήρης και εξ υπαρχής εκτίμηση υποθέσεων απέλασης που εμπτίπουν στο Άρθρο 3 ΕΣΔΑ), *Τζαμπάρι κατά Τουρκίας*, αίτηση Νο. 40035/98, απόφαση της 11^{ης} Ιουλίου 2000 (το μέσο επανόρθωσης μπορεί να εμποδίζει την εκτέλεση μέτρων που αντίκεινται στη Σύμβαση και των οποίων οι συνέπειες είναι δύναμι ανεπανόρθωτες) και *Τσαχάλ κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αίτηση Νο. 22414/93, απόφαση της 15^{ης} Νοεμβρίου 1996 (σύμφωνα με το Άρθρο 13, το όργανο προσφυγής πρέπει να είναι αρμόδιο να εξετάσει την ουσία της αγωγής του αιτούντα), *Μουμίνοφ κατά Ρωσίας*, αίτηση Νο. 42502/06, απόφαση της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2008 (ικανότητα της δευτεροβάθμιας αρχής να εξετάσει αποτελεσματικά τη νομιμότητα της εκτελεστικής διακριτικής ευχέρειας από ουσιαστικής και διαδικαστικής πλευράς και να ακυρώνει αποφάσεις όπως αρμόζει), *Κόνκα κατά Βελγίου*, αίτηση Νο. 51564/99, απόφαση της 5^{ης} Φεβρουαρίου 2002 (βλ. Τζαμπάρι), *Ζεμπρεμεντίν κατά Γαλλίας*, αίτηση Νο. 25389/05, απόφαση της 26^{ης} Απριλίου 2007 (για το αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα ενός μέσου επανόρθωσης).
- ⁹⁹ *Λ κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας*, Απόφαση της 10^{ης} Δεκεμβρίου 1984, *Β και Π κατά Γαλλίας*, Απόφαση της 4^{ης} Ιουνίου 1991.

¹⁰⁰ Τζαμπάρι κατά Τουρκίας, Αίτηση Νο. 40035/98, Απόφαση της 11^{ης} Ιουλίου 2000, παράγρ. 50

¹⁰¹ AI Index: EUR 25/005/2009, 15 Μαΐου 2009.

¹⁰² Πρόταση για Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για ελάχιστα πρότυπα για τις διαδικασίες στα κράτη μέλη για τη χορήγηση και την αφαίρεση διεθνούς προστασίας, Βρυξέλλες, COM(2009) 554/4/2009/xxxx (COD)

¹⁰³ Αυτή τη στιγμή εκκρεμούν περίπου 42.700 προσφυγές. Θα μπορούσαν να χρειαστούν χρόνια μέχρι να εξετάσουν τις αιτήσεις οι Δευτεροβάθμιες Γνωμοδοτικές Επιτροπές και να καταλήξει σε απόφαση ο αρμόδιος Υπουργός, επομένως τα δελτία αίτησης ασύλου συνεχίζουν να ανανεώνονται μέχρις ότου ληφθεί οριστική απόφαση.

¹⁰⁴ Η μεταβίβαση της εξουσίας λήψης απόφασης για τις εκκρεμούσες προσφυγές στον Υφυπουργό Εσωτερικών έχει αποτελέσει πηγή ανησυχίας αναφορικά με την πρόσβαση των αιτούντων σε ανεξάρτητη επανεξέταση της πρωτοβάθμιας απόφασης. Βλ. δελτίο Τύπου Ύπατης Αρμοστείας, «Η Ύπατη Αρμοστεία δεν θα συμμετάσχει στη νέα διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα εκτός εάν επέλθουν δομικές αλλαγές», Νο. 32/09, 17 Ιουλίου 2009. Μετά την αναδιάρθρωση του Υπουργείου Εσωτερικών μετά τις εθνικές εκλογές του Οκτωβρίου 2009, η ευθύνη για το άσυλο έχει μεταβιβαστεί στο νεοσύστατο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

¹⁰⁵ Ο συνεντευξιαζόμενος σε αυτήν την περίπτωση είχε καταθέσει αίτηση ασύλου πριν τον Ιούλιο του 2009 και η τότε ισχύουσα προθεσμία για κατάθεση προσφυγής κατά πρωτοβάθμιας απορριπτικής απόφασης ήταν 30 ημέρες.

¹⁰⁶ Βλ. Άρθρο 33(1) της Σύμβασης για τους Πρόσφυγες, το Άρθρο 7 του ICCPR, το Άρθρο 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και το Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ.

¹⁰⁷ Ύπατη Αρμοστεία, «Ερωταποκρίσεις: Οι νέες μεταναστευτικές πολιτικές της Ελλάδας βασίζονται σε 'επικίνδυνες γενικεύσεις'», 10 Ιουλίου 2009.

¹⁰⁸ Human Rights Watch, *Κολλημένοι στις περιστρεφόμενες πόρτες*, 26 Νοεμβρίου 2008.

¹⁰⁹ Pro Asyl, Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Προσφύγων και Μεταναστών, Αθήνα, *Μπορεί η αλήθεια να είναι πικρή αλλά πρέπει να λέγεται*, 29 Οκτωβρίου 2007.

¹¹⁰ Νορβηγική Επιτροπή Ελσίνκι και ΑΙΤΗΜΑ, *Έξοδος από την Πίσω Πόρτα: Ο Κανονισμός Δουβλίνο ΙΙ και οι παράνομες απελάσεις από την Ελλάδα*, 22 Οκτωβρίου 2009.

¹¹¹ Έθνος, Εβδομή, «Ισχυρισμοί για επαναπροώθηση μεταναστών στην Τουρκία», 7 Οκτωβρίου 2008. *Αυγή*, «Επαναπροώθηση στην Τουρκία», 19 Νοεμβρίου 2008.

¹¹² Στις επιστροφές αυτού του είδους περιλαμβάνονταν επίσης απωθήσεις στα σύνορα και άτυπες απελάσεις (όπου δεν ελήφθη καμία επίσημη απόφαση να απομακρυνθεί το άτομο από το ελληνικό έδαφος) μη καταγεγραμμένων αιτούντων άσυλο.

¹¹³ Αυτή η περίπτωση τεκμηριώθηκε στην έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας, *Ελλάδα: Μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας: τα δικαιώματα αλλοδαπών και μειονοτήτων παραμένουν στο ημίφως*, EUR 25/016/2005, στις σελίδες 25-27.

¹¹⁴ Δελτίου Τύπου του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Αμνηστίας, «Η Ελλάδα πρέπει να παρέχει διεθνή προστασία στα θύματα πολιτικών διώξεων», 12 Μαΐου 2009.

¹¹⁵ Συνέντευξη με τους Γάτρους του Κόσμου τον Οκτώβριο 2009. Επιβεβαίωσαν ότι αναγκάστηκαν να παρέμβουν και να επαληθεύσουν την ταυτότητα της αιτούσας άσυλο προκειμένου να αφεθεί ελεύθερη από το αστυνομικό τμήμα.

¹¹⁶ *Καθημερινή*, 9 Οκτωβρίου 2009.

¹¹⁷ Ύπατη Αρμοστεία, *Παρατηρήσεις για την Ελλάδα ως χώρα ασύλου*, Δεκέμβριος 2009, σελ.5.

¹¹⁸ Τουρκία: *Εγκαταλειμμένοι: Οι πρόσφυγες στην Τουρκία στερούνται προστασία*, AI Index: EUR 44/001/2009, και Διεθνής Αμνηστία, *Τους αρνούνται την προστασία στην Τουρκία - πρόσφυγες κρατούνται παράνομα*, 28 Σεπτεμβρίου 2009.

¹¹⁹ Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που παρέχει στην Ύπατη Αρμοστεία το Υπουργείο Εσωτερικών, κατά το πρώτο επτάμηνο του 2009 εξετάστηκαν περίπου 20.000 αιτήσεις (19.640 σε πρώτο βαθμό, 810 σε δεύτερο βαθμό), από τις οποίες έγιναν δεκτά συνολικά 20 αιτήματα ασύλου, τα τρία σε Ιρακινούς υπηκόους. Κατά το ίδιο διάστημα σε 24 αιτούντες άσυλο χορηγήθηκε ανθρωπιστικό καθεστώς (περιλαμβανομένων εκείνων των οποίων το καθεστώς ανανεώθηκε), επτά από τους οποίους ήταν Ιρακινοί υπήκοοι, ενώ 61 έλαβαν επικουρική προστασία (σύμφωνα με το ΠΔ 90/2008), από τους οποίους 12 ήταν Ιρακινοί υπήκοοι.

¹²⁰ Βλ. Ύπατη Αρμοστεία, *Οδηγίες καταλληλότητας για την εκτίμηση των αναγκών διεθνούς προστασίας των Ιρακινών αιτούντων άσυλο*, Αύγουστος 2007, και Ύπατη Αρμοστεία, *Συμβουλευτική οδηγία για τις επιστροφές και θέση για τις ανάγκες διεθνούς προστασίας των Ιρακινών εκτός Ιράκ*, Δεκέμβριος 2006.

¹²¹ Η Διεθνής Αμνηστία θεωρεί ότι είναι επί του παρόντος πρόωρο, ενόσω το καθεστώς του Κιρκούκ δεν έχει ακόμη επιλυθεί οριστικά και ειρηνικά, να επιστραφεί οποιοδήποτε άτομο από το Ιρακινό Κουρδιστάν σε αυτό, ακόμη και όταν έχει διαπιστωθεί ότι το άτομο δεν έχει ανάγκη διεθνούς προστασίας, μετά από πλήρεις και δίκαιες διαδικασίες ασύλου, και μετά την απόρριψη του αιτήματος ασύλου του στην τελική προσφυγή και αφού έχει κριθεί ακατάλληλο για συμπληρωματικές μορφές προστασίας. Ακόμη και όταν το καθεστώς του Κιρκούκ θα έχει επιλυθεί οριστικά και θα επικρατούν ειρηνικές συνθήκες, τα κράτη πρέπει να επιστρέφουν τέτοια άτομα στο Ιρακινό Κουρδιστάν μόνο όταν ισχύουν όλες οι παρακάτω συνθήκες:

- Το άτομο πρέπει να έχει στενό και μόνιμο δεσμό με το Ιρακινό Κουρδιστάν, ο οποίος να μπορεί να του παράσχει εύλογη δυνατότητα επανένταξης.
- Κανείς δεν πρέπει να επιστρέφεται σε μια κατάσταση όπου θα εκτοπιζόταν στο εσωτερικό της χώρας.
- Οι επιστροφές πρέπει να είναι μεθοδικές και να λαμβάνουν υπόψη την ικανότητα της Περιφερειακής Κυβέρνησης του Κουρδιστάν να βοηθά τους επαναπατριζόμενους να επανενταχθούν.
- Οι κυβερνήσεις που πραγματοποιούν την επιστροφή πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις επιπτώσεις που μπορούν να έχουν οι επιστροφές μεγάλης κλίμακας στη σταθερότητα του Ιρακινού Κουρδιστάν, δεδομένης της περιορισμένης ικανότητας απορρόφησής του, ιδίως όσον αφορά τη στέγαση.

¹²² Ύπατη Αρμοστεία, *Παρατηρήσεις για την Ελλάδα ως χώρα ασύλου*, Δεκέμβριος 2009

¹²⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Διασφάλιση αξιοπρεπούς βιοτικής επιπέδου για όλους τους αιτούντες άσυλο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/asylum/seekers/wai/fsj_asylum_seekers_en.htm

¹²⁵ Οδηγία του Συμβουλίου 2003/9/ΕΚ της 27^{ης} Ιανουαρίου 2003.

¹²⁶ Το Άρθρο 11(1) του ICESCR εγγυάται «το δικαίωμα κάθε προσώπου για... κατάλληλη... κατοικία, συγχρόνως δε και το δικαίωμα συνεχούς βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσής του.» Επιπλέον, Σύμβαση για τους Πρόσφυγες Άρθρο 21, Σύμβαση για τις Γυναίκες Άρθρο 14(2), Σύμβαση για τα Παιδιά Άρθρα 16(1) και 27(3), Σύμβαση για την Εξάλειψη Κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων Άρθρο 5(ε)(iii).

¹²⁷ Γενικό Σχόλιο 4 «το δικαίωμα σε κατάλληλη στέγαση» (Άρθρο 11(1)), CESCR, έκτη σύνοδος, 1991, παράγρ.8.

¹²⁸ Ύπατη Αρμοστεία, *Παρατηρήσεις για την Ελλάδα ως χώρα ασύλου*, σελ. 10.

¹²⁹ Οι διαθέσιμες θέσεις δεν αντιστοιχούν στον αριθμό αφίξεων κάθε χρόνο. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία που διέθεσαν στην Ύπατη Αρμοστεία οι ελληνικές αρχές, το 2008 έφτασαν στην Ελλάδα περίπου 6.000 ασυνόδευτοι και χωρισμένοι από την οικογένειά τους ανήλικοι (Ύπατη Αρμοστεία, *Παρατηρήσεις για την Ελλάδα ως χώρα ασύλου*, σελ. 13).

¹³⁰ Το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας έγραψε στο Υπουργείο Υγείας, αναζητώντας τους λόγους για το κλείσιμο του ξενώνα και κατά πόσον παρέχόταν εναλλακτική στέγαση, αλλά δεν είχε λάβει απάντηση μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου 2010.

¹³¹ Ελλάδα: Νέες αναγκαστικές εξώσεις αφήνουν άστεγο μεγάλο αριθμό ανθρώπων, AI Index: EUR 25/008/2009.

¹³² Ελλάδα: Η Διεθνής Αμνηστία καταδικάζει τις αναγκαστικές εξώσεις στην Πάτρα, AI Index: EUR 25/007/2009.

¹³³ Συνέντευξη στις 23 Σεπτεμβρίου 2008.

¹³⁴ Συνέντευξη με τον διευθυντή και μέλη του προσωπικού του ξενώνα ανηλίκων Ανωγείων στις 8 Μαΐου 2009.

¹³⁵ Συνέντευξη στις 23 Μαρτίου 2009 με τον διευθυντή και έναν ψυχολόγο της MOSAIC.

¹³⁶ Η πρώην διευθύντρια δήλωσε ότι η Ελλάδα δεν διαθέτει πλέον θεσμό που να μπορεί να παρέχει υπηρεσίες σε θύματα βασανιστηρίων, να τους εκδίδει πιστοποιητικά και επομένως να σταματά την επαναπροώθησή τους σε χώρες όπου θα μπορούσαν να πέσουν ξανά θύματα βασανιστηρίων ή ακόμη και της θανατικής ποινής. Εκτίμησε ότι περίπου 1.200 άνθρωποι από το σύνολο των μεταναστών που φτάνουν κάθε χρόνο, δηλ. το 15-20%, είναι θύματα βασανιστηρίων.

¹³⁷ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <http://www.unhcr.org.uk/what-we-do/Quality-Initiative.html>